

**T.C. İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

**FARUK DUMAN'IN HİKÂYELERİ'NE AİLE KAVRAMININ
YANSIMALARI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tuğba BURA

Anabilim Dalı: Türk Dili ve Edebiyatı

Programı: Türk Dili ve Edebiyatı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Kayhan ŞAHAN

TEMMUZ 2025

**T.C. İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

**FARUK DUMAN'IN HİKÂYELERİ'NE AİLE KAVRAMININ
YANSIMALARI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tuğba BURA

2200006297

Anabilim Dalı: Türk Dili ve Edebiyatı

Programı: Türk Dili ve Edebiyatı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Kayhan ŞAHAN
Jüri Üyeleri: Prof. Dr. Muharrem Kaya
Dr. Öğr. Üyesi Güler Uğur Melikoğlu

TEMMUZ 2025

ÖNSÖZ

1974 doğumlu günümüz yazarlarından olan Faruk Duman kendine özel üslubuyla geniş kitleler tarafından sevilmiş ve birçok ödüle layık görülmüştür. "Türkçenin bana kattığı zenginlikleri benim zenginliklerimle birleştiriyorum" (Faruk Duman- Av Dönüşleri 2000) diyerek eserlerinde kendi kişiliğinin özgün izlerini gördüğümüz yazar kendi kavram alanıyla ilgili bilgiler vermiştir.

Faruk Duman'la ilgili yapılan literatür çalışmasında aile ile ilgili kavramlar özelinde lisansüstü bir çalışma yapılmadığı görülmüştür.

Yazarın incelediğimiz on hikaye kitabında aile kavramını nasıl algıladığını; baba, anne, çocuk, amca, teyze ve aile kavramlarının yazarın dünyasındaki iz düşümlerini bulmaya çalıştık.

"Faruk Duman'ın Hikayelerine Aile Kavramının Yansımaları" adlı çalışmamız üç bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde yazarın hayatı, sanat anlayışı, eserleri ve aldığı ödüller kendi anlatımları referans alınarak kısaca anlatıldı.

İkinci bölümde aile ile ilgili kavramlar üzerine tematik inceleme yapıldı. Baba, anne, çocuk, amca, teyze ve aile kavramlarının hikayelerden örneklerle yazarın dünyasında nelere karşılık geldiğinin tespitine çalışıldı.

Üçüncü bölümde sonuç, Faruk Duman'la yapılan röportaj ve kaynakçaya yer verildi.

Yaptığım bu çalışmada yolumu aydınlatan saygıdeğer danışman hocam Dr. Kayhan ŞAHAN'a teşekkürü bir borç bilirim. Yüksek lisans eğitimim boyunca bilgilerinden istifade ettiğim Kültür Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü hocalarıma teşekkür ederim. Desteklerini her zaman arkamda hissettiğim, bu cümleleri okumasını çok istediğim rahmetli babam Muzaffer ALTUN'a ve annem Sultan ALTUN'a

özlemle minnetlerimi sunarım. Eşim Berat BURA ve varlıklarıyla bana güç katan çocuklarım Agah BURA ve Cihangir BURA'ya gösterdikleri sabır ve anlayış için teşekkür ederim. Yüksek lisansa giriş sebebim olan ve süreç boyunca beni hiç yalnız bırakmayan değerli arkadaşım İlknur Halabak'a teşekkür ederim.

Tuğba BURA

Temmuz-2025

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
KISALTMALAR	iv
ŞEKİL LİSTESİ	v
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
GİRİŞ	1
1. FARUK DUMAN'IN HAYATI, SANAT ANLAYIŞI VE ESERLERİ	3
1.1. Hayatı	3
1.2. Sanat Anlayışı	4
1.3. Eserleri	5
1.3.1. Romanları.....	5
1.3.2. Öykü Kitapları	6
1.3.3. Denemeleri.....	6
1.3.4. Çocuk Kitapları.....	6
1.3.5. Tiyatroları	7
1.4. Aldığı Ödüller	7
2. TEMATİK İNCELEME	8
2.1. Temalar	8
2.2. Aileyle ilgili Temalar	11
2.1.1. Baba	11
2.1.2. Anne.....	23
2.1.3. Çocuk.....	45
2.1.4. Amca.....	63
2.1.5. Teyze.....	68
2.1.6. Aile.....	77
3. SONUÇ	85
KAYNAKÇA	88
EKLER	90

KISALTMALAR

c	: Cilt
Dr.	: Doktor
DTCF	: Tarih ve Coğrafya Fakültesi
e-posta	: Elektronik posta
s	: Sayfa
TC	: Türkiye Cumhuriyeti
TDK	: Türk Dil Kurumu

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 2.1. Faruk Duman Hikayelerinde “Baba” sözcüğünün yoğunluk grafiği	11
Şekil 2.2. Faruk Duman Hikayelerinde Babanın Kavram Haritası	23
Şekil 2.3. Faruk Duman Hikayelerinde “Anne” sözcüğünün yoğunluk grafiği.....	24
Şekil 2.4. Faruk Duman Hikayelerinde Annenin Kavram Haritası	45
Şekil 2.5. Faruk Duman Hikayelerinde “Çocuk” sözcüğünün yoğunluk grafiği.....	46
Şekil 2.6. Faruk Duman Hikayelerinde Çocuğun Kavram Haritası.....	63
Şekil 2.7. Faruk Duman Hikayelerinde “Amca” sözcüğünün yoğunluk grafiği.....	64
Şekil 2.8. Faruk Duman Hikayelerinde Amcanın Kavram Haritası.....	68
Şekil 2.9. Faruk Duman Hikayelerinde “Teyze” sözcüğünün yoğunluk grafiği.....	69
Şekil 2.10. Faruk Duman Hikayelerinde Teyzenin Kavram Haritası	77
Şekil 2.11. Faruk Duman Hikayelerinde “Aile” sözcüğünün yoğunluk grafiği	78
Şekil 2.12. Faruk Duman Hikayelerinde Ailenin Kavram Haritası	84

Üniversite : İstanbul Kültür Üniversitesi
Enstitüsü : Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Dalı : Türk Dili ve Edebiyatı
Programı : Türk Dili ve Edebiyatı
Tez Danışmanı : Dr. Öğr. Üyesi Kayhan ŞAHAN
Tez Türü ve Tarihi : Yüksek Lisans – Temmuz 2025

FARUK DUMAN'IN HİKÂYELERİ'NE AİLE KAVRAMININ YANSIMALARI

Tuğba Bura

ÖZET

En temel anlamıyla aile; evlilik ve kan bağına dayanan, karı, koca, çocuklar, kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük birlik; ev, familya olarak tanımlanır. (Güncel Türkçe Sözlük tarih yok) Aile üyeleri arasındaki ilişkiler bireyin gelişiminin temel taşlarıdır. Aileler toplumu oluşturur.

Bu çalışmada çağdaş yazarlarımızdan Faruk Duman'ın hikayeleri aile kavramı özelinde incelenmiştir. Çalışmanın amacı aile ile ilgili kavramların Faruk Duman'ın hikayelerine yansımalarını incelemek ve bu kavramların yazarın penceresinden nelere karşılık geldiğini tespit etmektir.

Yaptığımız çalışmada Faruk Duman'ın; Seslerde Başka Sesler, Av Dönüşleri, Nar Kitabı, Keder Atlısı, Sencer ile Yusufçuk, Kedi'çin Masallar, Baykuş Virane Sever, Doğa Betiği, Kaptan Kanca'nın Bir Macerası ve Öbür Yeni Öyküler, Kargasabunu adlı on hikâye kitabında yer alan toplam doksan dört öykü incelenerek aile ile ilgili kavramların yazarın iç dünyasındaki karşılıkları bulunup grafiklerle analiz edilmiştir. Üç bölümden meydana gelen bu eserde birinci bölümde yazarın hayatı, sanat anlayışı, eserleri ; ikinci bölümde aile kavramı ile ilgili tematik inceleme; üçüncü bölümde ise sonuç ve kaynakça yer alır. Faruk Duman ile e-posta yoluyla gerçekleştirdiğimiz mektup söyleşi çalışmamızın sonuna eklenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Faruk Duman, Aile, Hikaye

University : T. C. İstanbul Kültür University
Institute : Institute of Graduate Studies
Department : Turkish Language and Literature
Programme : Turkish Language and Literature
Supervisor : Assist. Prof. Kayhan ŞAHAN
Degree Awarded and Date : MA -July 2025

REFLECTIONS OF THE CONCEPT OF FAMILY IN FARUK DUMAN'S STORIES

Tuğba Bura

ABSTRACT

In its most basic sense, family is defined as the smallest unit within society, consisting of relationships between husband, wife, children, and siblings based on marriage and blood ties; it is also referred to as home or household. (Contemporary Turkish Dictionary) The relationships between family members are the cornerstones of an individual's development. Families form society.

In this study, the stories of contemporary writer Faruk Duman are examined in terms of the concept of family. The aim of this study is to examine the reflections of concepts related to family in Faruk Duman's stories and to determine what these concepts correspond to from the author's perspective.

In our study, we examined Faruk Duman's works: *Seslerde Başka Sesler*, *Av Dönüşleri*, *Nar Kitabı*, *Keder Atlısı*, *Sencer ile Yusufçuk*, *Kedi'çin Masallar*, *Baykuş Virane Sever*, *Doğa Betiği*, *Kaptan Kanca'nın Bir Macerası ve Öbür Yeni Öyküler*, and *Kargasabunu*, totaling ninety-four stories, were examined to find the correspondences of family-related concepts in the author's inner world and analyzed with graphs. This work consists of three sections: the first section covers the author's life, artistic approach, and works; the second section presents a thematic analysis of the concept of family; and the third section includes conclusions and references. Our email interview with Faruk Duman has been appended to the end of this study.

Keywords: Faruk Duman, Family, Story

GİRİŞ

Hikaye en genel anlamıyla “Gerçek veya tasarlanmış olayları anlatan düzyazı türü” olarak tanımlanır. (Güncel Türkçe Sözlük tarih yok) Destanlardan günümüze kadar sürekli değişikliklere uğrayarak varlığını devam ettirmiştir.

Türk edebiyatında hikaye, Meddah Hikayesi, Dede Korkut Hikayesi, Halk Hikayesi ve Çağdaş Hikaye olmak üzere dört başlık altında toplanabilir. Çağdaş Hikayeyi de Olay Hikayesi, Durum Hikayesi, Ben Merkezci Hikaye ve Küçürek Hikaye olarak alt gruplara ayırabiliriz.

Meddah Hikayelerinde tek bir kişi vardır ve insanları hem güldürüp hem düşündüren hikayeler anlatır. Dede Korkut Hikayeleri İslamiyet Öncesi Dönemden Müslümanlığa Geçiş hikayeleridir. Oğuz boylarıyla ilgili ilgili bilgiler verir. Halk Hikayeleri 16. Yüzyıldan itibaren Türk Edebiyatında görülmeye başlar. Aşıklar tarafından nazım-nesir karışık olarak anlatılan sözlü gelenek ürünleridir. Çağdaş Hikaye de günümüz Türk Hikayesidir ve çeşitli başlıklar altında incelenir.

Türk Edebiyatında batılı anlamda ilk öyküler Tanzimat Döneminde yazılmıştır. (Celayır 2022, 1) Ahmet Mithat Efendinin Yazdığı Letaif-i Rivayat ilk hikaye kitabıdır Sami Paşazade Sezai'nin yazdığı Küçük Şeyler batılı anlamda ilk öykü örneğidir. Milli Edebiyat Döneminde Ömer Seyfettin Türk öykücülüğü açısından çok önemli bir isimdir. Cumhuriyet Döneminde Sait Faik Abasıyanık yepyeni bir öykü türü kurar. Haldun Taner Ben Merkezli Öyküde, Ferit Edgü de Küçürek Öyküde önemli isimlerdir.

Cumhuriyet Dönemi Hikaye; 1023-1940 arası ve 1940-1960 arası olarak incelenebilir. 1923-1940 arası öykü Cumhuriyetin kuruluş yıllarına denk gelir. Dil sadedir. Anadolu'ya yönelme vardır. Halkın dertleri, toplumsal konular, Cumhuriyet Devrimleri anlatılır. 1940-1960 arası öyküde 2. Dünya Savaşının yansımaları vardır. Modern Öykünün ortaya çıktığı dönemdir. Bu dönemde; Milli-Dini Duyarlılığı

Yansıtan, Toplumcu Gerçekçi Olan, Bireyin İç Dünyasını Esas Alan ve Modernizmi Esas Alan hikayeler yazılmıştır.

“...öykünün uzun bir geçmişi bulunsa da öteden beri yazılan aynı öykü olmadığı bir gerçektir. Anlatmayı, kurmaca oluşu, iletişimi elden bırakmasa da biçim bakımından çağdaş örnekler prototiplerine göre epeyce değişmiştir.” (Yivli 2019, 170)

Hikayelerini incelediğimiz yazar Faruk Duman 1974 doğumlu ve Cumhuriyet Döneminde öykü, roman, deneme, çocuk edebiyatı türlerinde eserler vermiş birçok ödül almış günümüz dönemi yazarıdır. Kendine ait tarzıyla ön plana çıkan Faruk Duman son dönemde dikkatleri üstüne çekmiş, geniş bir okuyucu kitlesi yakalamış ve birçok lisansüstü çalışmaya konu olmuştur. (Yücel 2024, V) Bu çalışmada da Faruk Duman'ın öyküleri aile ile ilgili kavramlar özelinde incelenerek yazarın kendi dünyasında baba, anne, çocuk, amca, teyze ve aile kavramlarının nelere karşılık geldiği tespit edilmeye çalışılmıştır. “Gerçekleşme biçimleri (el-kol-baş hareketi-yazı-ses-görüntü vb.) son derece farklı olabilen anlatılar, insanın son derece karmaşık duygu, düşünce, yargı ve yaratımını doğru, aslına ve gerçeğine uygun bir görünümde sunabileceği gibi, bazı durumlarda olgu, düşünce vb.ni gizleyerek, yalan söyleyip saklayarak, örterek, kamufle ederek, ironilerle süsleyerek de sunabilir.” (Rıfat 2019, 20)

Aile, Türk Edebiyatında her önemde birtakım değişiklikler geçirerek eserlere konu olmuştur. (Bacaksız 2008) Batılılaşma, aile içinde kadının konumunun değişmesi bu değişikliklerin en önemli sebeplerindedir. Otoriter aile yapısından eşitlikçi aileye oradan da herkesin önce kendini düşündüğü aileye doğru bir yönelim vardır. (Buğan 2023)

1. FAUK DUMAN'IN HAYATI, SANAT ANLAYIŞI VE ESERLERİ

1.1. Hayatı

Faruk Duman, 6 Mart 1974 tarihinde Ardahan'ın ıldır ilçesinin Akkiraz köyünde doğmuştur. Asıl ismi Faruk Nafiz Duman'dır. (Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü-Faruk Duman tarih yok) Yazarın ismini o dönemde köyde öğretmenlik yapan annesinin dayısı, yazarın doğumundan dört ay önce vefat eden şair Faruk Nafiz amlıbel'den etkilenererek koyar. Yazarın annesinin adı Tükez, babasının adı Mehmet'tir. Beş kardeşi vardır. Faruk Duman babasını 2012 yılında kaybetmiştir. (Celayır 2022)

Faruk Duman'ın annesi ev hanımı, babası Devlet Demiryollarında memurdur. Yazar ilkokula babasının tayininden dolayı geldiği İzmir'de başlamış sonrasında ise Balıkesir'de devam etmiştir. Henüz üçüncü sınıfta iken yine babasının demiryollarındaki atamasından dolayı ailesi ile birlikte Ankara'ya gelmiştir. Ankara Demiryolu Lojmanlarında yaşadığı sürede İlkokulu, ortaöğrenimini ve liseyi tamamlamıştır. Lise eğitimini tamamladıktan sonra Ankara Üniversitesinde Dil, Tarih Coğrafya Fakültesi Kütüphanecilik Bölümünü kazanmıştır. Faruk Duman 1998 yılında ise bu bölümden mezun olmuştur. (Beyaz 2024, 4)

Faruk Duman'ın kardeşleri de edebiyata ve sanata ilgilidir. Büyük ağabeyi Tekin Duman DTCF'de tiyatro, İstanbul Üniversitesinde hukuk eğitimi alır. Tiyatro yazarlığı, tiyatro oyunculuğu, karikatüristlik ve Olacak O Kadar programında skeç yazarlığı yapmıştır. Ablası Meryem Duman DTCF mezunu edebiyat öğretmenidir. Küçük ağabeyi Murat Duman sağlık memurudur ve senaryo yazarlığı da yapmaktadır. Küçük kardeşi Suat Duman ise Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunudur ve polisiye yazarlığı ve yayıncılık yapmaktadır. (Aslan 2024)

Faruk Duman evli ve bir çocuk babasıdır. olan Eşinin ismi Neşe Aksakal, kızının ismi ise Elif'tir. Eşi Neşe Aksakal Duman Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunudur. Neşe

Aksakal Duman aynı zamanda edebiyat eleştirmeni ve ödüllü bir deneme yazarıdır. (Eyan 2023)

Faruk Duman, üniversiteden mezun olmasından iki yıl sonra Ankara’da Bilkent Üniversitesi Kütüphanesinin Sanat Bölümünde çalışmaya başlamış ve üç yıl boyunca burada görev yapmıştır. 2003 yılında ise buradaki görevini bitirerek 2018 yılına kadar Can Yayınlarında Türk Edebiyatı editörlüğü yapmaya başlamıştır. Yazar, Can Yayınlarından 2018’de ayrılmış daha sonra Kırmızı Kedi Yayınevi, Hep Yayıncılık, Alakarga Sanat Yayınları ve Yapı Kredi Yayınlarında başta yazarlık olmak üzere çeşitli görevlerde devam etmiştir. Yazarlık ve editörlüğün dışında süreli yayınlar da çıkarmaktadır. Üniversite yıllarında Pazar Postası adlı dergiyi arkadaşlarıyla birlikte çıkarır. Sonrasında genel yayın yönetmeni olarak dâhil olduğu “Sarnıç Öykü” dergisini çıkarır. 2016 tarihinden itibaren arkadaşlarıyla birlikte yazar Öykü Gazetesi’ni çıkarmaya başlar. (Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü-Faruk Duman tarih yok) Faruk Duman Öykü Atölyesinde “öykü yazarlığı” eğitmenliği de yapmaktadır. Yazar edebiyat alanındaki bazı ödüller için jüri üyeliği de yapmıştır. Faruk Duman ressamlık da yapmaktadır, yazarın kitaplarında kendi çizimleri vardır. (Eyan 2023)

1.2. Sanat Anlayışı

Öykü, roman, deneme ve çocuk hikâyeleri türlerinde birçok eser veren yazarın doğduğu bölgenin Ardahan ve Kars yöresi olması Faruk Duman’ın yazın hayatı için çok önemlidir. (Faruk Duman tarih yok) Masal, efsane ve halk hikâyesi gibi türlerle çocukluğunun ilk dönemlerinde tanışmış ve ilgi duymuştur. (Faruk Duman "Sus Barbatus" Üzerine tarih yok) (Aslan 2024, 1) İleride modern ile folkloru birleştirerek eserler oluşturmuştur.

Çocukluğu Ankara Demiryolu Lojmanlarında geçmiştir. (Faruk Duman 56. Bölüm) Burası onun sanat ve edebiyat görüşlerinin şekillenmesinde önemli bir rol oynamıştır. Ankara Demiryolu Lojmanları, sanat anlayışında oldukça büyük yer kaplayan iki önemli özellik olan doğa ve folklorik unsurlar ile iç içe olmasını sağlayan bir dönem geçirmesine yardımcı olmuştur. Daha ilkokul yıllarındayken bile okumaya ve öğrenmeye meraklı bir isimdir. Bunda ailesinin de okumayı sevmesinin katkısı büyüktür. Okuduğu ilk kitap Mark Twain’e ait Tom Sawyer’ın Maceralarıdır. (Faruk

Duman 56. Bölüm) Tom Sawyer'ı, zapt edilemez, sevimli, zeki ve sürekli macera peşinde olması gibi yönlerinden dolayı kendisine çok benzeten Faruk Duman, bu kitaptan çok etkilenmiştir. Ardından Robert Louis Stevenson'a ait Define Adası'nı da okuyan yazar, bu iki kitabın etkisiyle bir daha kitap okumayı bırakamaz. Çocukluğunu Jules Verne okumakla geçirir. (Eyan 2023)

İlkokul yıllarında geleneksel Türk tiyatrosu ve gölge oyununa ilgi duyar. Gölge oyununda "Karagöz" ile tanışması onu kuklacılığa yönlendirmiştir. Gölge oyununu kendisinin gerçekleştirebileceği bir tür sinema olarak düşünmesi sonucunda, mukavvadan yaptığı kuklalar ile çevresine gösteriler yapar. (Faruk Duman 56. Bölüm)

Gençlik döneminde edebi anlayışının şekillenmesi kendisini etkileyen yazarlar; Yaşar Kemal, Orhan Kemal, Ferit Edgü, Bilge Karasu, Vüs'at O Bener, Hulki Aktunç'tur. Yazar kendisini etkileyen yabancı kaynaklar olarak Tolstoy'dan Savaş ve Barış ile Victor Hugo'dan Sefiller'i söyler. Faruk Duman anlatılarında Tolstoy ile birlikte Dostoyevski etkisi de vardır. Çocukluk döneminde okuduğu Jules Verne, Mark Twain, Knut Hamsun ve Yukio Mişima gibi yazarların da etkisi de yoğundur. (Eyan 2023)

Faruk Duman'ın anlatılarında geleneksel anlatılara ait kalıp ve motifler geniş yer kaplarken aynı anda çağdaş imge, metafor ve anlatım tarzları da vardır. Yazar eserlerini yerliden yabancıya, gelenekselden çağdaşa uzanan bir çizgide oluşturmuştur.

Faruk Duman'ın kullandığı dil diğer yazarlardan farklıdır. Yazar dil kullanımının bilinçli bir tercih olduğundan ve konuşma dilini edebiyata aktarırken sözcüklerle beraber dildeki ritmi de aktardığından bahseder. Kitaplarında okurun doldurduğu boşluklar vardır. (Faruk Duman- Av Dönüşleri 2000) Doğa ile birleşmiş masalsi bir anlatım tarzı vardır. (Faruk Duman'la Öykümüzün Yüzyılı tarih yok) Yazar işlediği temaları çeşitli epizotlarla zenginleştirir.

1.3. Eserleri

1.3.1. Romanları

1. Pîrî – Kayıp Denizler Üzerinde Bir Anımsama (2003)

2. Kırk (2006)
3. İncir Tarihi (2010)
4. Ve Bir Pars, Hüzünle Kaybolur (2012)
5. Köpekler İçin Gece Müziği (2014)
6. Sus Barbatus! (2018)
7. Sus Barbatus! 2 (2020)
8. Sus Barbatus! 3 (2021)
9. Ayazma Kahvesi Âşıkları (2022)

1.3.2. Öykü Kitapları

1. Seslerde Başka Sesler (1997)
2. Av Dönüşleri (1999)
3. Nar Kitabı (2001)
4. Keder Atlısı (2004)
5. Sencer İle Yusufçuk (2009)
6. Kedi'çin Masallar (2010)
7. Baykuş Virane Sever (2013)
8. Zeytin Taneleri Birbirine Çarpıyor: Toplu Öyküler (2019)
9. Doğa Betiği (2019)
10. Kaptan Kanca'nın Bir Macerası ve Öbür Yeni Öyküler (2019)
11. Kargasabunu (2023)

1.3.3. Denemeleri

1. Adasız Deniz (2010)
2. Tom Sawyer'ın Kitap Okuduğu Kulübe (2015)
3. Yazmalı Defter (2017)

1.3.4. Çocuk Kitapları

1. Gagalar, Patiler ve Başka Güzel Şeyler (Can Çocuk Yay. 2009)
2. Jüpiter'in Eteği (Can Çocuk Yay. 2009)
3. Cüce Prens (Can Çocuk Yay. 2011)
4. Beydaba'dan Kelile ve Dimne (Can Çocuk Yay. 2017)

1.3.5. Tiyatroları

1. Canlanma

1.4. Aldığı Ödüller

- 1998 yılında “Seslerde Başka Sesler” isimli öykü kitabı ile “Orhan Kemal Ödülleri” Öykü dalında ikincilik ödülünü kazanmıştır.
- 2000 yılında “Av Dönüşleri” isimli öykü kitabı ile “Sait Faik Hikâye Armağanı” ödülünü kazanmıştır.
- 2004 yılında “Keder Atlısı” isimli öykü kitabı ile “Haldun Taner Öykü Ödülü”nü kazanmıştır.
- 2010 yılında “İncir Tarihi” isimli romanı ile “Yunus Nadi Roman Ödülü”nü kazanmıştır.
- 2011 yılında “Adasız Deniz” isimli denemesi ile “Memet Fuat Deneme Ödülü”nü kazanmıştır.
- 2014 yılında “Köpekler İçin Gece Müziği” isimli romanı ile “Dünya Kitap Ödülü”nü kazanmıştır.
- 2015 yılında “Köpekler İçin Gece Müziği” isimli romanı ile “Necati Cumalı Edebiyat Ödülü”nü kazanmıştır.
- 2019 yılında “Sus Barbatus! 1” isimli romanı ile “Orhan Kemal Roman Armağanı” ödülünü kazanmıştır.
- Yine 2019 yılında “Sus Barbatus! 1” isimli romanı ile “Cevdet Kudret Edebiyat Ödülünü kazanmıştır. (Eyan 2023, 17)

2. TEMATİK İNCELEME

2.1. Temalar

Faruk Duman'ın incelediğimiz Seslerde Başka Sesler, Av Dönüşleri, Nar Kitabı, Keder Atlısı, Sencer ile Yusufçuk, Kedi'çin Masallar, Baykuş Virane Sever, Doğa Betiği, Kaptan Kanca'nın Bir Macerası ve Öbür Yeni Öyküler, Kargasabunu adlı on hikâye kitabında yer alan kelimelerin AntConc programıyla oluşturulan sıklık tablosu Ek-1'de verilmiştir. İnceleme yapılan kavramlar tablodan edat, bağlaç, zamir, sıfat gibi görevli olan kelimeler çıkarıldıktan sonra kalan en çok geçen kavramlardır.

İncelemeye başlamadan önce yazarın; Piri Kayıp Denizler Üzerine Bir Anımsama, Adasız Deniz Ve Apeatifler/Defterden Notlar, Yazmalı Defter, Zeytin Taneleri Birbirine Çarpıyor Toplu Öyküler, İncir Tarihi, Köpekler İçin Gece Müziği, Sus Barbatus 1-2-3, Tom Sawyer'ın Kitap Okuduğu Kulübe, Ve Bir Pars Hüzünle Kaybolur, Alkarısı kitaplarını okuyup yazarın üslubu hakkında genel bir kanaat oluşturmaya çalıştık.

Faruk Duman'ın incelediğimiz on hikâye kitabından tespit ettiğimiz elli kavramı tematik olarak dokuz gruba ayırdık. Bunlar aşağıdaki gibidir. Bu çalışmada “Aileyle ilgili kavramlar” incelenmiştir. İnceleme yapılırken “Bir Garip Duygu Sözlüğü” (Şahan 2023) kitabında olduğu gibi önce kavramın TDK deki karşılığı sonra sırayla hikayelerden örnekler ve yazarın kendi dünyasında nelere denk geldiği grafiklerle gösterilmiştir.

A) Aileyle ilgili kavramlar

1. Babam
2. Annem
3. Çocuk
4. Amca
5. Teyze

B) Hayvanlarla ilgili kavramlar

1. At
2. Zürafa
3. Hayvan
4. Kedi
5. Kuş

C) Organ adları ile ilgili kavramlar

1. Göz
2. Ayak
3. El

D) Zamanla ilgili Kavramlar

1. Zaman
2. Gece
3. Akşam

E) Doğa ile ilgili kavramlar

1. Kar
2. Yağmur
3. Su
4. Hava
5. Kara
6. Orman
7. Yol
8. Sis
9. Ağaç
10. Rüzgâr
11. Işık
12. Toprak
13. Taş

14. Kış

15. Nar

F) Dini Kavramlar

1. Allah

G) İnsanlarla ilgili Kavramlar

1. Adam

2. Kadın

3. Kız

4. Münir

5. Sencer

6. Kaptan

7. İnsan

H) Duyu ve duygularla ilgili kavramlar

1. Korku

2. Hayal

3. Koku

I) Sosyal kavramlar

1. Ev

2. Kan

3. Macera

4. Kitap

5. Sesler

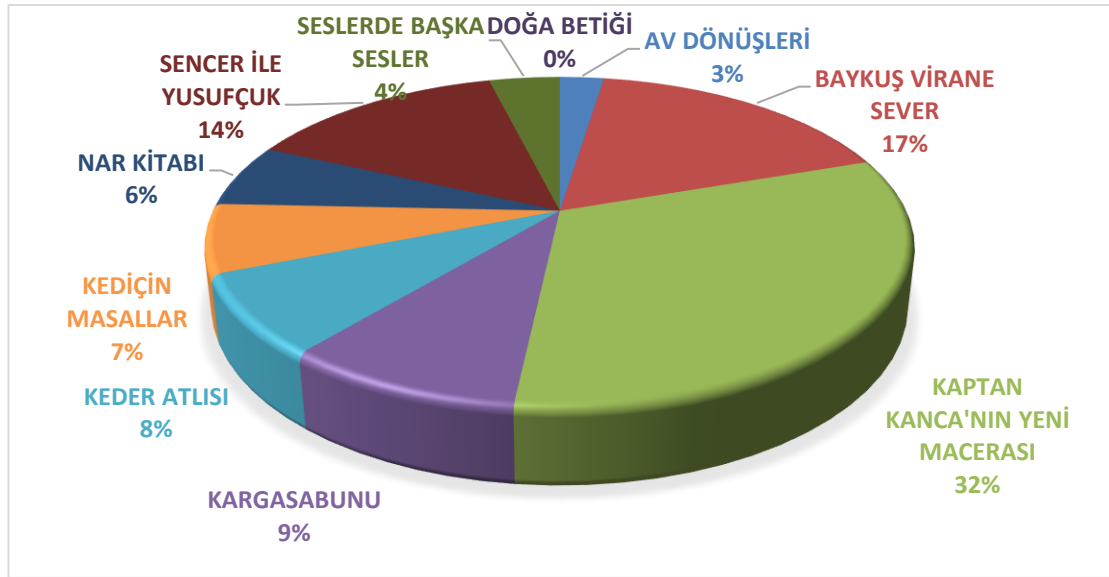
6. Kapı

2.2. Aileyle İlgili Temalar

2.1.1. Baba

Baba sözcüğü; TDK Güncel Türkçe Sözlük’ te (Güncel Türkçe Sözlük tarih yok) “Çocuğu olan erkek; peder” anlamıyla bir isim, “Çocuğun dünyaya gelmesinde etken olan erkek” anlamıyla bir isim, “Kazılarda çıkarılan toprağın miktarını hesaplayabilmek için yer yer bırakılan toprak dikme” anlamıyla bir isim, “Çatı mertegi” anlamıyla bir isim, “Bir ülkeye veya bir topluluğa yararlı olmuş kimse” anlamıyla bir isim, “Anlayışlı, iyi huylu erkek” olarak mecaz anlamda, “Silah kaçakçılığı, kara para aklama ve uyuşturucu madde ticareti vb. kirli ve gizli işler yapan çetenin başı” olarak mecaz anlamda, “Koruyucu, babalık duyguları ile dolu kimse” olarak mecaz anlamda, “Ata” olarak mecaz anlamda, “Çok kaliteli, üstün nitelikli” olarak sıfat, “Tarikatların bazısında tekke büyüğü” anlamında isim, “Gemi veya iskelede halatın takıldığı yuvarlak başlı iri demir, ağaç veya beton dikme” anlamıyla denizcilikte kullanılan bir isim, “Bir merdivende, trabzanın sahanlıkta birleştiği yerde bulunan dikey öge” anlamıyla mimarlıkta kullanılan bir isim olarak yer alır.

Faruk Duman’ın incelediğimiz 10 hikâyesinde “Baba” sözcüğünün yoğunluk grafiği aşağıdaki gibidir.

Şekil 2.1. Faruk Duman Hikayelerinde “Baba” sözcüğünün yoğunluk grafiği

Faruk Duman'ın "Av Dönüşleri" adlı hikâye kitabında yer alan "Pancar Vagonları" hikâyesinde "baba" kavramı ev işlerinde eşine hiç yardım etmeyen, sabah çok erken saatlerde işe gidip eve geç dönen, dış görünüş olarak uzun boylu yakışıklı ama dış görünüşe zıt yaşlı bir adam gibi davranan güçsüz yardıma muhtaç biri olarak anlatılmış. Baba sabah çok erken saatte evden çıkar ve hava kararınca eve döner. Kendi kişisel bakım işleri dahil evin bütün işlerini anne yapmaktadır. Anne dış görünüş olarak kısa boylu ama evin güçlüsü olarak anlatılmış. Anne erkek çocuk gibi yetiştirildiğinden bütün zorlukların üstünden gelmeyi öğrenmiş ama baba erkek olduğu halde güçsüz ve annenin bakımına muhtaçtır. Babanın gömleğini bile anne giydirir. Yazar anne ve baba kavramlarını güçlü ve güçsüz sıfatlarıyla birlikte tezat oluşturacak şekilde anlatmış. Anne görünüş itibarıyla güçsüzken evin en güçlüsü, baba görünüş itibarıyla güçlüyken kendi işlerini bile yapamayacak güçsüzlükte anlatılmış.

"İşte böyle acayip, böyle inanılmaz duvarları vardı evimizin ve boyu kısa olduğundan, tavanı temizleyemezdi annem. Babam zaten hiçbir iş yapmazdı. Horozların ötüşüyle birlikte kalkıp İkinci İşletme Başmüdürlüğü'ndeki işine giderdi. Hava kararmadan da dönmezdi. Babam uzun boylu ve yakışıklı biriydi, ama dış görünüşüyle çelişirdi. Yaşlı bir adam gibi davranırdı:

Gömleğimi giydir..." derdi anneme, ama bunu bir komutan edasıyla söylemezdi. Sanki giyinmek için gücü yoktu da sırf kollarındaki bu amansız güçsüzlük yüzünden bunu isterdi. Böylece sesi belli belirsiz çıkardı ve utanırdı. Annem de yıllarca, sessiz bir acıma duygusuyla hizmet etti babama. Ama bilinen oydu ki evin en güçlüsü annemdi. Bir erkek çocuğu gibi büyütüldüğü için bütün zorlukların üzerine yüreklilikle giderdi annem." (Duman, Av Dönüşleri 2022, 7)

Aynı hikâyede baba, yavaş hareket eden, gözünü televizyondan ayırmayan biri olarak anlatılır. Hatta akşam vakitlerinin yavaş olması babanın hareketlerinin yavaşlığıyla ilişkilendirilir. Televizyon izleyip yemeğini yedikten sonra hemen yatak odasına gidip yatmak için hazırlanır. Bunu bile tek başına yapmayıp yardıma karısını çağırır. Kocasının üstünü çıkarıp yatırmak bile annenin görevidir.

"İşte akşam. Akşamın yavaşlığı, babamın hareketlerindeki o yavaşlık yüzündendi. Gözünü televizyondan ayırmazdı. Yemeğini yerdi. Sonra yine yavaş hareketlerle (geç

olmuştur tabii) yatak odasına geçer, yatağa oturur, "Gömleğimi çıkar..." derdi anneme." (Duman, Av Dönüşleri 2022, 12)

Baba, ciddi, iş için başka bir kente giderken evdekilere "Allahaismarladık" bile demeyen, eşinin söylediklerini önemsemeyen biri olarak anlatılır. Babanın çalıştığı yerde memurlar senede bir kez eğitim semineri için başka bir şehre gider ve anne bu durumdan hiç memnun olmaz. Anne kendi kendine söylenir ama bu rahatsızlık babanın umurunda bile değildir.

"Yaz ortasında, İkinci İşletme Başmüdürlüğü'nde çalışan memurlar (müdür yardımcıları, müdürler, şefler, yani yöneticiler) mesleki eğitim semineri için başka kentlere giderlerdi. Babam da giderdi, o zaman annem nedense suratını asar, bir yandan babamın bavulunu hazırlar, bir yandan da, "Her sene her sene..." diye söylenirdi, ama babam bununla hiç ilgilenmezdi tabii. Ne bavulun hazırlanmasıyla ne de annemin her sene her senesiyle ilgilenirdi. Kaşlarını çatar, önündeki gazeteyi inanılmaz bir ciddiyetle okur ve anneme, "Pijamalar temiz mi?" derken acayip gülünç olurdu. Ertesi sabah kalkıp giderdi ve kimseye, "Allahaismarladık" falan demezdi." (Duman, Av Dönüşleri 2022, 13)

Baba seminer dönüşü bambaşka bir adama dönüşen, değişiklik yapmak isteyen, utangaç, yabancılaşan birine dönüşür fakat bu dönüşümü çok uzun sürmez. Baba seminer bitip eve geldikten sonra kısa bir süreliğine değişir. Bambaşka bir adam olur. Eşyaların yerini değiştirir ama yaptığı değişikliklerden mutlu olmaz, aradığını bulamaz. Evin yabancısı gibi davranır. Babanın yapmak istediği değişiklikler belki sadece eşyayla sınırlı değildir kendi hayatıyla ilgili de değiştirmek istediği düzenlemek istediği şeyler vardır ama durum fazla uzun sürmez ve başarılı olamaz. Fabrika ayarlarına geri döner ve karısına yüklenmeye devam eder. Yapmak isteyip de yapamadıklarının gizli suçlusu olarak karısını görüyor olabilir.

"Seminer dönüşü bambaşka bir adam olurdu babam. Bu acayip, uzak adam, böyle yılda bir ortaya çıkar, tuhaf, alışılmadık hareketleriyle bizi şaşkına çevirirdi. Eşyanın yerini değiştirirdi. Olmazdı. Bir de şöyle denerdi. Sanki yıllar olmuştu. Yıllar önce yaşadığı, sonra bir gün bırakıp gittiği bir yere geri dönmüştü. Her şeyi değişmiş bulmuştu sonra. Öyle üzülüyordu. Şu koltuğun esas yerini arıyordu böylece. Saksıların.

Ama hiçbir değişiklik aradığını vermiyordu ona da bu yüzden elleri titreyip duruyordu, tuzluğu deviriyordu. İşte utangaç, eski bir evden gelmişti de yabancılık çekiyordu, ama çok sürmüyordu bu. Bir daha bir yıl görünmemek üzere çekip gidiyordu. Elbette, gerçek babam geliyordu o gün ve "Pantolonu ütledin mi?" diyordu anneme." (Duman, Av Dönüşleri 2022, 13)

Av Dönüşleri kitabındaki "Yengecin Günlüğü" hikâyesinde baba, her şeyin söylenmediği, çekinilen bir kimliktir. Çocuk bozuk şarap içtiği için hastalanmış, midesi bunalmıştır ama bu kötü durumda bile ilk aklına gelen babasına ne diyeceğidir.

"Şarabın dibinde esir kalmış tortu, soğuktan titremiş parmaklar, çömelip saatler geçirmekten benzi atmış dizler, mide bulantısı, kusmalar, hay senin şarabına! Babana ne diyeceksin? Ben içmedim diyeceğim. Çürümüştü, attık. Şarap çürür mü ulan!" (Duman, Av Dönüşleri 2022, 53)

"Baykuş Virane Sever" kitabındaki "Kayıp İnci" adlı hikâyede baba, ciddi, gülüp eğlenmekten hoşlanmayan biri olarak karşımıza çıkıyor. Baba gece yarısına kadar süren neşeli sohbetlerden, oyunlardan hoşlanmıyor ve durumun sorumlusu olarak da dayıyı görüyor. Dayının moralini bozarak, ona işle ilgili şeyler sorarak onu evden uzaklaştırmaya çalışıyor. Babanın katlanamadığı şey aslında ev halkının, onun dışında herkesin neşeli, mutlu olması olabilir. Belki de babanın takındığı ciddiyet kendi mutsuzluğunun bir kılıfıdır.

" Babam ciddiyeti severdi; bu yüzden bizim geç saatlere kadar gülüp eğlenmemizi, oyunlar oynamamızı ya da yaz geceleri gece yarısına kadar bahçede gülüşmemizi hoş karşılamaz, dayımın aklımızı çeldiğini düşünür, — İşler nasıl, diye sorarak —bu, yeni, uzun yolculuğun ne zaman başlayacağını sormak anlamına geliyordu— canımızı sıkardı." (Duman, Baykuş Virane Sever 2023, 9)

Aynı hikâyede baba, işine bağlı, kılık kıyafetine özen gösteren, dış görünüşüne önem veren bir görüntü sergiliyor. Baba işe gitmek için erkenden kalkıp uzun uzun hazırlanıyor. Özenli bir şekilde giyinip tıraşını kontrol edip ayakkabılarını boyamayı da unutmuyor. İşe giderken bu kadar özenli olması çocukları tarafından hayranlık uyandırıyor.

“Babam, işine bağlı bir adamdı. Her sabah erkenden kalkıp ince ince hazırlanır, ütülü pantolonunu, kolalı gömleğini özenle giyinir, üzerine yapışmış tüyleri temizleyerek tıraşını dikkatle gözden geçirir, ayakkabılarını uzun uzun boyardı. Ben bayılırdım ona.” (Duman, Baykuş Virane Sever 2023, 12)

Baba işinde yükselmiş, saygınlık kazanmış ama bu durum maaşına yansımadağı için ekonomik olarak sıkıntılı, çaresiz bir şekilde karşımıza çıkıyor. Baba uğradığı haksızlıkları, sıkıntıları kendi içinde yaşar, kimseyle paylaşıp çözmeye çalışmaz. Çocukları bile yüzüne yansıyan bu sıkıntının nedenini anlayamaz.

“O güzel günlerde babamın yüzünde neden öyle derin, çaresiz bir iç sıkıntısı belirirdi? Bunu ben çok sonra anladım; memurlukta derecesinin yükselmiş olması ona yalnızca kuru bir saygınlık kazandırmıştı; maaşı bir türlü yükselmiyor, alt dereceden memurların, sözgelimi odacısının durumunun neden kendisinden daha iyi olduğunu bir türlü anlayamıyordu.” (Duman, Baykuş Virane Sever 2023, 13)

Baba, hasta oğlunun başında çocuk gibi ağlayan, belli etmese de duygusal bir insan. Baba aslında duygusaldır ve çocuklarını çok sever. Yazar babanın içini çeke çeke ağlamasını haksızlığa uğramış çocuğa benzeterek anlatmış.

“O sırada içeriden bir ses duydum. Babam eve dönmüş, elini Yılmaz'ın alınına koymuş, sonra diz çökerek başını yorgana gömmüş, haksızlığa uğramış çocuklar gibi içini çeke çeke ağlamaya başlamıştı.” (Duman, Baykuş Virane Sever 2023, 27)

Baba, konu komşunun ne düşündüğünü önemseyen, gülmekten çok hoşlanmayan biri. Baba çok gülmeyi ayıp olarak görüyor ve teyze çok güldüğü için onun adına konu komşudan utanıyor. Ayten teyzenin geldiği zaman börek çörek yapması da babayı rahatsız ediyor. Teyze geldiği zaman baba rahatsız olup balkona ya da kahveye gidiyor.

“Çevremizin en uyumsuz kişisi sayılırdı; —Çok fazla gülüyor, diye söylenirdi babam, ayıp oluyor konu komşuya. Gülünecek de bir şey olsa, vallahi utançtan yerin dibine giriyorum. Hem ne öyle ikide bir börekler çörekler falan, milletin halini görmüyor mu, ayıp. —Ne varmış, millet kendine baksın, derdi annem. O da öyle. Bakma sen, hoşuna

gidiyor herkesin. Genç daha. Ki, ben Ayten Teyzemi dört gözle beklerdim. Aman gelip de şu kapıdan girsin. Babam da tadımızı bozmayarak. Artık gazetesini alıp kahveye mi gider, çıkıp balkonda perdeleri de çekerek sigarasını mı içer. Teyzem gelsin de inşallah bizde kalsın, öyle kapıdan çörek kokuları gibi uçup uçup gitmesin.” (Duman, Baykuş Virane Sever 2023, 29)

“Emanet” İsimli hikâyede baba, devrimci bir kişilik sergiliyor. O yıllarda baba devrime her şeyden çok inanır.

“Vaktiyle, babamın devrime her şeyden çok inandığı yıllarda, K. kentinde görevli komutanlardan biri, yardımseverliği ve zekâsıyla bilinir olmuş. K. kentinin Jandarma Komutanı Mesut, doğruyu yanlıştan ayırmada, terazinin kefesine el sürmemede titiz. Halkın derdine çare aramada eline çabuk ve o dönemin meşhur deyişiyile “patron” lara karşı da eyvallahsız biriymiş.” (Duman, Baykuş Virane Sever 2023, 55)

“Kaptan Kanca'nın Bir Macerası” hikâyesinde baba, görüldüğü kadar cesur olmayan, bazen dünyadan haberi yokmuş gibi davranan biridir. Altan aldığı zaman başına bir şey geleceğini düşündüğü için cesaretli gibi görünüyor.

“Fakat babam görüldüğü kadar cesaretli biri değildi. Altan alırsa başına bir iş geleceğini düşünürdü. O kadar. Bu yüzden, o akşam. Hava yeni yeni kararırken. Kızıl ışıklar ufukta bir çizgi halinde dünyamızı terk ederken. Şimdilik. Şimdilik. Elinde dosyalarıyla gelip. Ee ne var ne yok, dediği zaman. Sanki polislerin gelip onu sorduğundan haberi yok. İşte o zaman. Pek de öyle korkmuş gibi görünmüyordu. — Seni arıyorlar, dedi annem. Haberin yok mu? Yok, dedi, ne yapacaklarmış ki beni? Annemin gözleri büyüdü. Kocasının kimi zaman dünyadan haberi yokmuş gibi davrandığına alışmış olmalıydı gerçi. O sırada, babam gerçekten de dünyadan haberi yokmuş gibi davranırken.” (Duman, Kaptan Kanca'nın Bir Macerası ve Öbür Yeni Öyküler 2019, 9)

Aynı hikâyede baba, ”ölümcül soğukkanlı” biri olarak karşımıza çıkıyor. Sakıncalı olan kitapların kopyalarını eşinden gizleyerek eve getirir. Kitaplığın gizli köşelerine yerleştirir. Kitapların korkudan yakıldığı o dönemde babanın hala eve sakıncalı kitapla gelmesi ‘ölümcül soğukkanlı’ olarak anlatılmış.

“Birlikte salondaki kitaplığın yanına gittik. Annem kitapları bir bir gözden geçirmeye başladı. Daha önce gerçi çoğunu yakmıştık kitapların. Elimizde sakıncalı bir şeylerin kalmış olduğunu sanmıyordum. Yine de babam o ölümcül soğukkanlılığıyla. Bir yerlerden bulup getirdiği kopyaları annemden gizleyerek. Kitaplığımızın gizli köşelerine yerleştirirdi. El yordamıyla yapılmış bu kitapçıklardan bazıları aklımda kalırdı benim: Sosyalizm yani o ki dayı kızı... Bir süre, dışarıda yağmur, kitapları annemle birlikte gözden geçirdik. Sonra annem biraz rahatlamış gibi oldu. Geçip sedire oturdu. Eline oyasını aldı. İşte o zaman arka kapı çalındı yine.” (Duman, Kaptan Kanca'nın Bir Macerası ve Öbür Yeni Öyküler 2019, 11)

Baba, çocuğunu sevmeyen, onu başını bile okşamayan, ayak sesi duyulduğunda korkulan biri. Annenin babası çocuklarının başını bile okşamayan, onlara sevgisini göstermeyen bir tiptir. Eve çok yorgun geldiği için çocukların ortada dolaşıp gürültü yapmasını istemez.

“Zaten annem arada anlatırdı bana; bizim zamanımızda, diye başlardı. Babamızın bizi sevmesi ne demek. Sevmekten, büyük olasılıkla başının okşanmasını kastediyordu. Ne demek. Aklımıza bile gelmezdi bu. Ayak seslerini duyduğumuzda korkup içeriki odalara kaçardık. O da eve yorgun argın geldiği için ayak altında dolaşmamızı hiç istemezdi.” (Duman, Kaptan Kanca'nın Bir Macerası ve Öbür Yeni Öyküler 2019, 12)

Baba, yaptığı şeyin bir cezası olduğunu bilse bile buna katlanmaktan çekinmeyen güçlü bir kişilik olarak karşımıza çıkıyor. Babanın hapishaneye girme ihtimaline karşı bavulu hep kapının önünde hazır. Baba bavulu kahkahalar atarak, ihtiyacı olan her şeyi düşünerek önceden hazırlamıştır.

“O günlerde, hemen giriş kapımızın önünde bir bavul dururdu ve. Polis gelip de babamı alacak olursa diye. Hapishanede gereksinim duyacağı her şey bu bavulun içinde bulunurdu. Babam neredeyse kahkahalarla gülerek hazırlamıştı onu. İcini doldurduktan sonra sıkıca kapamış. Gördünüz mü, demişti. Bunun sayesinde hiç zaman kaybetmeyeceğiz. Ceketimizi alıp çıkacağız. —Olsun, dedim, babamın bavulu hazır. Annem örgüsünü bıraktı, gözünün yaşını sildi. -Sen kitabını oku, ben de biraz Zerrin Hanım'a gideyim, olur mu? dedi. —Yok, ben de geleyim seninle, dedim, bana

sorarsan o evde garip bir şeyler var, seni yalnız bırakmasam iyi olur bence.” (Duman, Kaptan Kanca'nın Bir Macerası ve Öbür Yeni Öyküler 2019, 47)

Baba çocuğun gözünde, kendisiyle gurur duymasını istediği ve bunun için her şeye katlandığı, onun gibi olunmak istenen, örnek alınan bir tiptir. Baba çocuğun yaptığı davranışlardan mutlu olduğu zaman daha farklı, ilgili davranır. Bu durum çocuğun hoşuna gider. Bu yüzden babasının sevineceği gibi davranır.

“Bu durumda limanın benim için de yaşamsal önemi vardı. Önce orayı bulur, sonra eve giderdim. Aklım sıra, bir an önce eve gidecek ve babama. Baba, ben ölmedim, bana neler ettiler de tabancanın yerini söyletmediler, diyecektim. O zaman babam benimle kuşkusuz gurur duyacaktı. Duyunca da bundan böyle bana daha farklı davranacaktı. Belki, keyfi yerinde olduğu zaman benim için de bir rakı kadehi çıkaracaktı masaya. Gel bakalım, diyecekti.

Seninle artık birlikte içebiliriz. Neden dersen, oğlum, sen de artık yaşamının değerini anladın da onun için. Evet baba, diyecektim, ben artık çocuk değilim, hem de konuşmadım, gömümüzün yerini de onlara söylemedim.” (Duman, Kaptan Kanca'nın Bir Macerası ve Öbür Yeni Öyküler 2019, 88)

Babanın, yaşadığı bütün sıkıntıların yorgunluğu yüzünden okunur. Babanın yüzü ayna gibidir. Dışarda olan biten bütün sıkıntılar babanın yüzüne yansıdığı için evdekiler etkilenmesin diye gözlerini onlardan kaçırır.

“Zor zamanlardan geçiyoruz, demişti annem, dışarıya pek çıkmamak lazım. Oysa binde bir barut kokusu çalınıyordu burnumuza. O da uzaklardan, kim bilir nerelerden geliyordu. Sesleri duymazdık. Ama yorgun babamın yüzünde zaman zaman beliren o dehşetle...Sanırsın olup bitenleri onun yüzünden öğreneceğiz. Yüz bir ayna mıdır? Babamın gözlerini bizden kaçırışına şaşırıp kalırdık. Gece yarıları, hiç bilmediğimiz, görmediğimiz o çakalların ulumasını işitir, gözlerimizi kapatarak —oysa zaten iyice karanlık olurdu her yer sesleri de kesebileceğimizi düşünürdük.” (Duman, Kaptan Kanca'nın Bir Macerası ve Öbür Yeni Öyküler 2019, 124)

“Kargasabunu” adlı hikâyede baba, hayatla ilgili önemli dersler veren, yol göstericidir. Baba insanın bildiği her şeyi atlardan öğrendiğini söyler. Hayatın insana umudunu kaybedip coşkusu söndükten ve belirli bir yaştan sonra anlaşıldığını savunur.

“Neden sonra, yıkıntıya baktığı sırada atımın gözlerinin yaşardığını fark ettim. Tutup beyaz başını çevirdim, ak sakallarını okşadım. İnsan bir şey değildir, derdi babam; zira neşeyi de kederi de atlardan öğrenmiştir. Hem, dikkat edersen, kederli bir at kişnemez. O zamanlar, yani babam hayattayken —çoktan ölmüştür, diye düşüneli uzun zaman olmuştu- beni karşısına alır, dünya insana her şeyi öğretir, diye başlardı. Ama belli bir yaştan sonra. Biz bütün umudumuzu kaybettikten sonra. Böylece, tüm deliliğimiz, coşkumuz sönüp gidince, hızla anlamaya başlarız. Keşke böyle olmasaydı, ama böyle.” (Duman, Kargasabunu 2023, 40)

Baba, ailesinin yiyecek ihtiyacını karşılamak için zorlu şartlarda ava giden, sorumluluk sahibi, ekonomik olarak sıkıntı çeken biri olarak karşımıza çıkıyor. Baba hayvan avlayamadığı, av olarak eve börtü böcek getirdiği için üzgündür ama hiç havan avlayamamasının sebebini Allah ve Peygamberin böyle karar vermesi olarak düşünür.

“Babam kış bastırmadan önce ava gidiyordu. —Hiç hayvan yok. Hem de hiç yok, hayvanların canı çıkmış, Allah bizimle beraber, yetmiş iki milletle beraber hayvan milletini de cezalandırmış, hepimizin cezasını bir güzel vermiş. Güzel Allah'la güzel Peygamber böyle karar vermişler, diyor, börtü böceğe kaldık, diyerek getirdiği ufak tefek şeyleri pişirmesi için annemin önüne bırakıyordu. Abim nihayet sessiz, sakin bir uykuya dalınca babam kalkıp tüfeğini aldı, —Dağa gideceğim ben, dedi. Bana da öbür tüfeği vermekle, —Sen de bunu al, bu gece nöbeti sen tut. Ama dikkat et, seni de kesmeyelim sonra, dedi. Kaşlarımı çattım, —Gözümü bile kırpmam, dedim” (Duman, Kargasabunu 2023, 43)

“Keder Atlısı” adlı hikâyede baba, kederli, çaresiz ve yalnız olarak betimlenmiş. Ölüm, çaresiz yalnızlık, soğuk yalnızlık kelimeleriyle anlatılmış.

“Sözgelimi, ormanda, kar altında görüp de dedemin kayıp hayaline yakıştırdığım bir keder atlısı, yüzündeki kederle, öldürülmüş babamın çaresiz yalnızlığına dönüşüyor. Soğuk yalnızlığına.” (Duman, Keder Atlısı 2023, 48)

“Kedi’çin Masallar” adlı hikâye kitabında baba, acımasız, öfkeli biri olarak anlatılıyor. Babanın acımasızlığı kendi kendini yiyerek büyüyor. Öfkesi çılgına döndürüyor, kaynağı bilinmeyen ve ezeli bir öfke ile yüzü kızarıyor. Babanın yüzünün kızarmasını başkaları sağlıklı oluşuna, gençliğine, gücüne, yaşanmışlıklarına bağlardı ama bunun asıl sebebi öfkesiydi.

“Babamdaki acımasızlığın kendi kendini büyüttüğünü gördüm. Nasıl tuhaf bir şeydi, nasıl açıklamalı bunu, söz ne yetersiz. Kendi kendini yiyordu acımasızlığı babamın. Ve büyüyordu. Çoğalıyordu âdeta, kendi etiyle. Öfke, övüyordu kendini, sonra kendi övgüsü ile çılgına dönüyordu. Zevkle kızarıyordu yüzü. Dışardan bakıldığında, yüzünün kızarıklığı, sağlığına verilirdi onun. Görmüş geçirmişliğine, güçlülüğüne. Gençliğinde harcadığı emeğe, kılıç ve yay kullanmadaki hünerine. Çölde geçirdiği amansız gecelere, güneşin cömertliğine. Çoluk çocuk sahibi oluşuna, savaşımlara sonra. Ama düpedüz öfkeydi işte bu. Kaynağı belli olmayan öfke. Ne ile son bulacağını bilmeyen. Dahası, son bulacağı düşünilemeyen, ezeli bir öfke. Öfke denemeyecek bir öfke.” (Duman, Kedi'çin Masallar 2010, 39)

Aynı hikayede baba, duygularına güven olmayan biri olarak anlatılıyor. Baba aynı anda farklı duyguları yaşayabiliyor. Mutlu olduğu anların içinde bile hüznler var hiçbir zaman tam anlamıyla keyifli değil mesela keyfinde öfke var. Bu öfke babayı daraltıyor, alıngan yapıyor, sahte bir adam yapıyor.

“Babam bütün bunların ortasında biçimden biçime girerdi. Bunu da öyle şaşılabilir bir ustalıklarla yapardı ki, öfke, kalakalırdı çaresiz. Güven olmazdı babamın duygularına. Bir şarkıcıyı dinlerdi sözgelimi, ağlardı. Kim bilir ne düşünürdü de ağlardı öyle, ama aynı anda, birinin öldürülmesini de buyurabilirdi adamlarına. Keyfi keyif değildi yani onun. Ya da eksik bir keyifti. Oysa öyle midir şu keyif denen şey, bir tütsü gibidir, hoş kokuludur o. Dağılıp genişler, odaları dolaşır kendi halinde. Rengi yoktur ki, yerinde kalsın. Elbette, anlatılması güç o öfkenin de etkisi vardı bunda. Öfke, keyfi keyif olmaktan çıkarıyordu işte. Rengi renk olmaktan çıkardığı gibi. Daraltıyordu babamı. Kendine mahkum ediyordu. Tuhaf bir alınganlığı vardı bunun, tehlikeli. Zavallı babam, kudurmuş bu öfke ile, sahteydi, ellerini yıkarken bile.” (Duman, Kedi'çin Masallar 2010, 40)

Baba, geyik avcısıdır. Geyik avlayamayınca tavşan avlamış fakat ona kıyamayıp gömmüş. Daha sonra başka havanlar da avlamış ama zamanla değişmiş ve yaptığı kötülüklerden etkilenmemeye başlamış. Kötülük yapmaya alışmış.

“Geyik avcısı babam, bir zaman sonra, ormanda avlayacak geyik bulamamış. Bir gün, elinde bir tavşanla gelmiş eve. Tavşanı masaya bırakmış. Oturup kederle, uzun uzun izlemiş hayvanı. Söylediklerine göre, bu sırada tavşanın bacakları titriyormuş hâlâ. Yarası kaniyormuş. Babam hayvana kıyamamış, götürüp gömmüş. Sonra sırasıyla bir kartal, bir yaban domuzu ve bir pars vurmuş. Ama bundan sonra, gün geçtikçe biraz daha değişmiş. Sonunda da, kardeşini öldüren Kabil gibi, kaşlarını kötülükle çatmış.” (Duman, Kedi’çin Masallar 2010, 63)

“Nar Kitabı” adlı hikâyede baba hiç gülmeyen biri olarak anlatılıyor. Baba ciddidir, bıyıkları vardır. Zamanın geçip gitmesini bekler, adeta yaşlanmak için sabırsızlanır.

“Babası, gördüğü en ciddi adamdı, adamlardan. Upuzun bıyıkları vardı, ki o halka halka bıyıkları karayağız bir tespihe benzettiği olurdu. Gülmezdi babası, Mehmet Efendi'nin. Hiç gülmezdi. Bu hiç'i düşünürdü zaman zaman. Hiç mi. Kimse inanmazdı bu sözcüğe. Yalnız babası söz konusu olduğunda da değil. Hiç, böyle bir sözcüktü. Ama babasını düşününce, evet, inanası geliyordu. Hiç gülmezdi adam. Ellerini kıkında kavuşturur, zamanın geçip gitmesini beklerdi. Zamanı izlerdi, sanki tutar sabırsızlanırdı, yaşlanmak için.” (Duman, Nar Kitabı 2022, 55)

“Seslerde Başka Sesler” adlı hikâyede baba, korkulan, kaçılan biri olarak karşımıza çıkıyor.

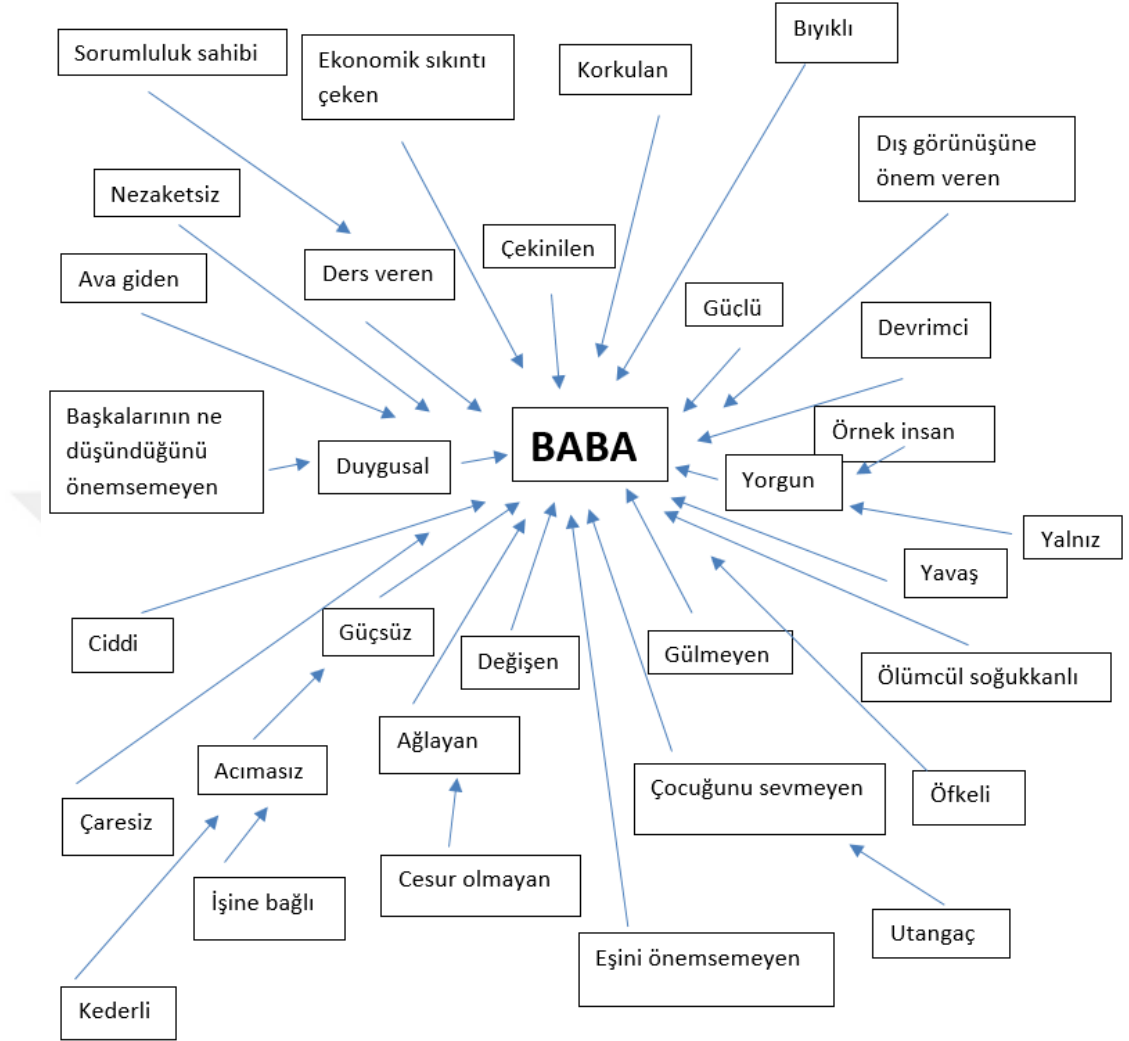
“Nereden kaçıyordun öyle?” “Babamdan... Beni kömürlükte sevgilimle yakaladı; kaçtım, kurtuldum, o kurtulamadı. Alacağım, demişti. Alacaktı beni. Sevgilim. Zaten birbirimizi seviyorduk, ben onun sözüne güveniyordum. Akşamüzeri buluşup gizlice, kömürlüğe girdik. Dışarıdan sesler geldi, babam geldi, kaçtım.” (Duman, Seslerde Başka Sesler 2022, 8)

Baba, bıyıklarına çok özen gösteren biri. Babanın alacaklıları var. Elinde tesbihi, temiz gömleği ve pantolonu ile başkalarının ne düşündüğünü önemseyen kendisine özenen biridir.

“Babamın bıyıklarını kopardılar. Sanırım alacaklılardı. Akşamüstü gelmişlerdi. Babam, sedirin üstünde bağdaş kurmuş oturuyordu. Elinde bir tespih. İri taneli. Kehribar. Bacaklarında mavi kumaştan, tertemiz bir pantolon. Beyaz iplikten dikiş yerleri. Koca yakalı bir gömlek; babamın üstünde, sanki yüz yıldır orada. Ama daha o kadar olmamış babam doğal; bıyıklarını kesmemiş hiç; her gün kolalamış; devasa bir kılıç gibi, ağzının üstünden iki yana uzanan dehşetli bıyıklar. Yıkandıktan sonra uzun, upuzun sarkan. Sarkıp babamın kucağında duran; zeytin tanelerinden yapılmış bir tespihi andıran.” (Duman, Seslerde Başka Sesler 2022, 26)

Baba, Faruk Duman’da; güçsüz, yavaş, nezaketsiz, eşini önemsemeyen, değişen, utangaç, çekinilen, ciddi, gülmeyen, işine bağlı, dış görünüşüne önem veren, çaresiz, ekonomik sıkıntı çeken, ağlayan, duygusal, başkalarının ne düşündüğünü önemseyen, devrimci, cesur olmayan, ölümcül soğukkanlı, korkulan, çocuğunu sevmeyen, güçlü, örnek insan, yorgun, ders veren, ava giden, sorumluluk sahibi, kederli, çaresiz, yalnız, acımasız, bıyıklı, öfkeli gibi kavramlarla anlatılmıştır.

Faruk Duman'da Baba

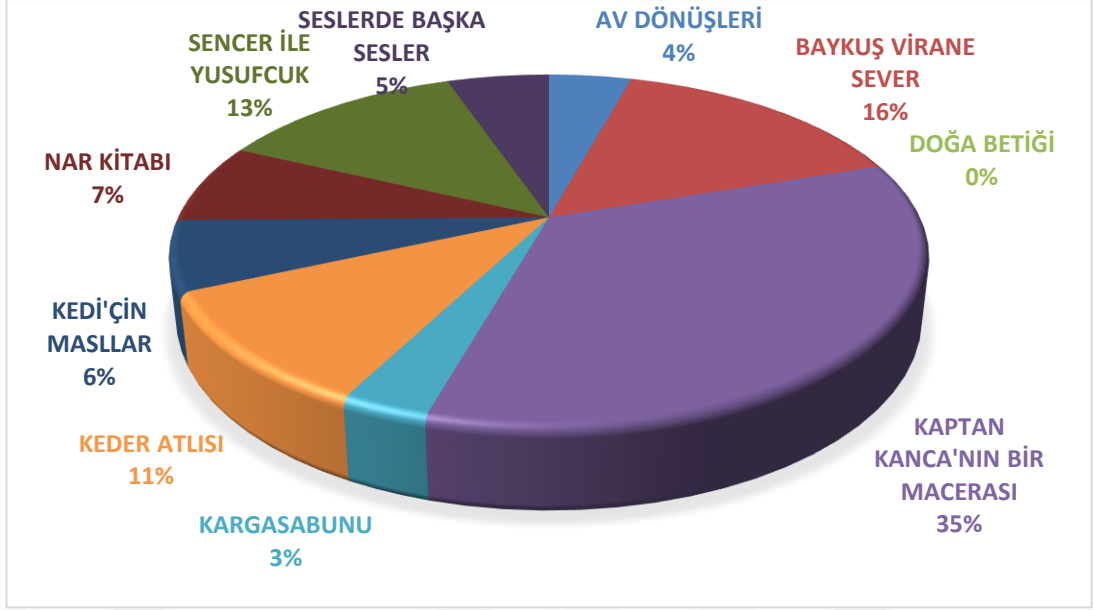

Şekil 2.2. Faruk Duman Hikayelerinde Babanın Kavram Haritası

2.1.2. Anne

“Anne” sözcüğü TDK Güncel Sözlük’ te; çocuğu alan kadın, aba, ana, kocakarı, nene, valide, mader anlamında bir isim, yavrusu olan dişi hayvan, ana anlamında yine bir isim olarak yer alır.

Faruk Duman’ın incelediğimiz 10 hikâyesinde “Anne” sözcüğünün yoğunluk grafiği aşağıdaki gibidir.

Şekil 2.3. Faruk Duman Hikayelerinde “Anne” sözcüğünün yoğunluk grafiği

“Av Dönüşler” adlı hikâyede anne, kısa boylu, eşine karşı sessiz bir acıma duygusuyla hizmet eden, evin en güçlüsü, erkek çocuğu gibi büyütülen, iş yapmaktan yorulmayan biri olarak anlatılıyor. Anne erkeklerin yaptığı işleri bile rahatlıkla yapabiliyor ve bu durumdan da mutlu oluyor, görevini yerini getirmiş bir kumandan gibi gurur duyuyor kendisiyle.

“ İşte böyle acayip, böyle inanılmaz duvarları vardı evimizin ve boyu kısa olduğundan, tavanı temizleyemezdi annem. Babam zaten hiçbir iş yapmazdı. Horozların ötüşüyle birlikte kalkıp İkinci İşletme Başmüdürlüğü'ndeki işine giderdi. Hava kararma dan da dönmezdi. Babam uzun boylu ve yakışıklı biriydi, ama dış görünüşüyle çelişirdi. Yaşlı bir adam gibi davranırdı:

"Gömleğimi giydir..." derdi anneme, ama bunu bir komutan edasıyla söylemezdi. Sanki giyinmek için gücü yoktu da sırf kollarındaki bu amansız güçsüzlük yüzünden bunu isterdi. Böylece sesi belli belirsiz çıkardı ve utanırdı. Annem de yıllarca, sessiz bir acıma duygusuyla hizmet etti babama . Ama bilinen oydu ki evin en güçlüsü annemdi. Bir erkek çocuğu gibi büyütüldüğü için bütün zorlukların üzerine yüreklilikle giderdi annem. Hiçbir şey den yılmazdı. Kömür vagonlarına tırmanabilirdi örneğin. Pancar vagonlarına. Eteklğini bir eliyle toplar, vagonun tamponlarına bir sıçrayışta çıkardı. Başka kadınlar... Annem elinin kirlenmesine aldırılmazdı, mazotun üstüne bulaşmasına. Vagona çıkar, seslenirdi:

"Küreği at!"

Küreği atardım ben ve annem başlardı çalışmaya. Kömür. Çuvalın sırtlanıp eve götürülmesi bana düşerdi tabii. Sonra annem. Görevini yerine getirmiş, bir kumandan edasıyla inerdi vagonun. Yanakları is içinde, kapkara bir kumandan." (Duman, Av Dönüşleri 2022, 7)

Aynı hikâyede anne, rengarenk giyinen, kendine güvenen bir tiptir. Annenin elbiseleri kat kat rengarenk, ayağında terlik, terliğin içinde de kahverengi çorapları var. Ama kıyafetine inat kendine güvenen adımlarla ilerliyor. Yük kamyonunun üstündeki pancarları almak için bir sıçrayışta vagonun tamponuna çıkıyor. Anne oldukça becerikli ve bunun farkındadır.

"Herkes oradadır. Annem de oradadır. Üzerinde kat kat, rengarenk bir giysi. Ayaklarında bir terlik. Terliğin o ince uzun deliklerinden sarkmış kahverengi çoraplar. Diri, kendine güvenli adımlar. Gelmiş, yük vagonunun o sinsî tamponlarına bir sıçrayışta çıkmıştır. Sonra basamakları tırmanmış, artık oradan elini uzatıp pancara dokunmuştur. Bir kök kokusu. Toprak, şöyle iri, şişko bir havuç ya da sapından tutulup uzatılmış sakızdan koca bir armut gibi. Annem kolları sıvamış, "Tut!" demiştir ve bir bir atmaya başlamıştır pancarları." (Duman, Av Dönüşleri 2022, 11)

Anne, kocasının işle ilgili başka bir kente gitmesine sinirlenir, söylenir fakat kocası bu duruma tepki vermez, ilgilenmez. Anne kocasının her yaz seminer için başka bir kente gitmesini istemez. Eşinin bavulunu hazırlarken sürekli kendi kendine söylenir ama bu durum eşinin umurunda bile değildir. Kocasını evden giderken kimseye 'Allahısmarladık' bile deme nezaketini göstermez.

"Yaz ortasında, İkinci İşletme Başmüdürlüğü'nde çalışan memurlar (müdür yardımcıları, müdürler, şefler, yani yöneticiler) mesleki eğitim semineri için başka kentlere giderlerdi . Babam da giderdi, o zaman annem nedense suratını asar, bir yandan babamın bavulunu hazırlar, bir yandan da, "Her sene her sene..." diye söylenirdi, ama babam bununla hiç ilgilenmezdi tabii. Ne bavulun hazırlanmasıyla ne de annemin her sene her senesiyle ilgilenirdi . Kaşlarını çatar, önündeki gazeteyi inanılmaz bir ciddiyetle okur ve anneme, "Pijamalar temiz mi?" derken acayip gülünç

olurdu. Ertesi sabah kalkıp giderdi ve kimseye, "Allahayısmarladık" falan demezdi.”
(Duman, Av Dönüşleri 2022, 13)

“ Baykuş Virane Sever” adlı hikayede anne kardeşinden sürekli paraya ihtiyacı olduğu, çalışmadığı, gırgır geçtiği için şikayetçidir. Cemal dayı yasaklı olan kitapları okuyan bu yüzden başı sık sık belaya giren ve eniştesinin evde görmekten hoşlanmadığı biridir. Anne de artık kardeşini eşine karşı savunmaktan ve kardeşinin sorumsuzluklarından bıkmıştır.

“Yine de bu öykü Cemal Dayımla ilgili değil; onun o siyah naylon poşetlerde hangi kitapları taşıdığını hiçbir zaman öğrenemedim. İnci bir istisna olmuş, ama ona pahalıya patlamıştı. Ziyaretleri zamanla seyrelmiş, babamla karşılaşmamak için evimize olmadık saatlerde gelir olmuştu. İşlerinin iyi gitmediğini söylüyordu annem:

—Hep paraya ihtiyacı var, adam gibi çalışıp kazanmıyor; gır gır geçeceğine aklını kullansın, ne yapalım.” (Duman, Baykuş Virane Sever 2023, 10)

Aynı hikayede anne, çocuklarına bağırmayan, kötü bir şey yaptıklarında onları babalarına söylemekle tehdit eden, oğlunun yaptığı kötülüklerden korkan biridir. Anne çocuklarının kötü, vicdansız bir insan olmasından korkar. Oğlu güvercini etini yemek için vurup getirdiğinde ona daha önce hiç bağırmadığı gibi bağırır. Bu durum ona çok ağır gelir ve yatak odasına gidip sessizce ağlar.

“Yılmaz benim kadar okumuyordu. Dışarıda dolaşmayı, ağaçlara tırmanmayı, yağmur birikintilerinde korsan gemileri yüzdürmeyi seviyor. Bunlarla günlerini geçiriyordu. Tabii çoğunlukla ava çıkıp gerçekten iyi ganimetle döndüğünü de söylemeliyim. Bir keresinde bu ganimetlerle anneme yakalanmıştı. —Bir daha böyle bir şey yaparsan seni babana söylerim, demişti annem. Annemin bunca yıl hiç böyle bağırıldığını duymadığım için kalkıp neler oluyor, diye bakmıştım; kuşun incecik ayaklarından kan sızıyordu. Kanın yollukta bıraktığı izin nasıl temizleneceğini düşünmüştüm. Fakat Yılmaz bu tür yasaklara boyun eğecek bir tip değildi.

...

“Yılmaz'ın elindeki güvercin de böyle küs görünüyordu. Kuşu burun hizasına kaldırarak bir süre yine konuşmadan anneme gösterdi. Annem yine korkuya kapılmış, ağzı yarı açık izliyordu onu. Belki güvercine değil de, daha çok Yılmaz'a bakıyordu. Yılmaz, hayvanı mutfak tezgâhının üstüne çarparak bıraktı, —Bunu pişir bize, diye bağırdı, kaç gündür et yiyemiyoruz! Annem yatak odasına gidip kapıyı kapattı. Bir zaman o orada, güvercin mutfak tezgâhının üstünde nice vakit geçti. Arada kapının buzlu camından bakıyor, fakat kıpırtısız bir gölgeden başka bir şey göremiyordum. Annemin belli belirsiz hıçkırıkları dışında içeriden ses de gelmiyordu.” (Duman, Baykuş Virane Sever 2023, 17)

Anne, yemek yapan, kazak ören, ağlayan biri olarak anlatılıyor. Anne tarhana çorbası kaynatıyor, yün yumaklarla kazak örüyor ve sessizce ağlıyor. Hüzünlü bile olsa gündelik işleri bir görev gibi yerine getiriyor. Evin ortamı ‘sessiz ve acıyla dolu’ olarak anlatılmış. Anne bu ortamda tüm yaşadıklarına rağmen ayakta durabilen güçlü bir kişiliktir.

“Onu orada bırakıp hemen eve gittim. Yılmaz'ı merak ediyordum. Epeydir görmemiştim onu. Belki evin loş, sıcak salonunda huzurlu, derin bir uykundaydı. Annem mutfakta tarhana kaynatıyor, radyo dairede babamla birlikte dinlediğim o içli şarkıları çalıyordu. Çantamı bıraktım, evin sessiz, acıyla dolu avucunda annemi koltuğa gömülmüş buldum. Bir yandan koynunu dolduran yün yumaklarıyla yeni bir kazak örüyor, bir yandan da sessizce ağlıyordu. Yılmaz yine, her zamanki gibi uzanmış yatıyordu. İfadesiz bir yüzle. Bir suret gibi. Kardeşim öyleydi. Dokunulmasa, varlığı yalnızca bir görüntü kabul edilse, öylece. Bir taş oyması gibi kim bilir yüzlerce yıl orada kalabilirdi. (Duman, Baykuş Virane Sever 2023, 26)

Anne, çocuğunun cenazesinde bile vakur davranabilen bir tiptir. Çocuğunu kaybetmek gibi büyük bir acıyı bile bağıırıp çağırarak değil vakur bir şekilde kendi içinde yaşar.

“Çoğumuz cenaze acemisi oluruz. Genç yaşta ölüm görenlere ne mutlu; sonra, yaş ilerledikçe insanın bir cenazenin, herhangi bir ölümün altından kalkması çok zor oluyor. Kütüphanecinin, bize; bana, anneme ve babama neler söylemesi gerektiğini bilmediği çiçeklerin titremesinden anlaşılıyordu. Annem vakur, ellerini göğsünde birleştirmiş toprağa bakıyordu. Küçük bir tepe oluşunca ben kardeşimin sapanını bu

tepenin üstüne saptım. Belki yeşeren, yeşerdikçe Yılmaz'ı andıran bir ağaca dönüşeceği vardı.” (Duman, Baykuş Virane Sever 2023, 26)

Anne, başkalarının ne düşündüğünü önemsemeyen, kardeşini seven, onun için fedakarlıklar yapan, kız kardeşi yalnız olduğu için üzülen biri olarak karşımıza çıkıyor. Anne Ayten teyzeye analık etmiş ve yalnız olduğu için ona üzülmemektedir. Ayten teyzenin kahkahalarının yaşadığı hayatın zorluklarına karşı bir savunma olduğunu düşünüyor. Anne kız kardeşini etrafa ve kocasına karşı savunur.

“ —Ne varmış, millet kendine baksın, derdi annem. O da öyle. Bakma sen, hoşuna gidiyor herkesin. Genç daha. Ki, ben Ayten Teyzemi dört gözle beklerdim. Aman gelip de şu kapıdan girsin. Babam da tadımızı bozmayarak. Artık gazetesini alıp kahveye mi gider, çıkıp balkonda perdeleri de çekerek sigarasını mı içer. Teyzem gelsin de inşallah bizde kalsın, öyle kapıdan çörek kokuları gibi uçup uçup gitmesin. Arada annem kalın gözlüğünün arkasından tığ işine dalınca. Orada oturmuş sanırsın kendi kendine konuşuyor, —Ayten'le bizim aramız ayrı, derdi. Sözcükleri, heba olmasın diye. Usul usul, adeta harf harf söyleyerek. —Az analık etmedim ya ben ona. Hani, Allah göstermesin, başına bir iş gelecek olsa. Benden başka da gidecek kimsesi yok, bakma sen. İşte gülmeden hayat geçmiyor, yoksa zor zor... Hem öyle tek başına... Demekle lafı uzatıp dururdu.” (Duman, Baykuş Virane Sever 2023, 29)

Anne “gözyaşı ustası” olarak betimlenmiş, kocası kaynaklanan çok sıkıntı çekmiştir. Güllü nine babanın anneye çok sıkıntı çektiğini söylüyor. Anneyi zavallı olarak anlatmış. Güllü nine de kötü bir evde sıkıntılı bir hayat yaşıyor bu yüzden anne ve nine arasında bağ kurulmuş. Anne göz yaşı ustalığını nineden almış.

“Güllü Nine, seksenine varmak üzereydi. Kirada otururlardı. Yıkık. Kışın damı akardı evin. Pencerelerden içeriye poyraz eser. Rüzgâr pişti pişecek pilavı soğuturdu. Nine, annem bu gözyaşı ustalığını ondan almıştı, —Bahçesi olmasa durulmaz ama ben de burada nefes alıyorum ne yapayım, derdi. Bunu söylerken gözünün niye yaşardığını. Boynunun niye kızarak ne diye tıkanıldığını anlamak mümkün olmazdı. —Kusura bakma ama senin baban bu kadına çok çekti, derdi babam gazetesini okurken. Konuşurken, bir yandan da çay içerdi ki, gazete hep ıslanır. Gömlek de hep

düğmelerden yıkanırđı. —Çok çektiydi zavallıya; bari önce bu gitseydi.” (Duman, Baykuş Virane Sever 2023, 30)

Anne, ince düşünceli biri olarak anlatılıyor. Anne teyzesi ile birlikte yatan çocuğunu hafta sonu teyzenin kocası geldiğinde başka yere yatırıp onları rahatsız etmemek istiyor. Çocuğun odasını ekonomik sıkıntı çeken kız kardeşi ve eşine veriyor.

“Teyzemle Burhan Enişte birlikte yatıyorlardı tabii; annem, —Sen artık odadan çık istersen, demişti başta, ama teyzem kıyamamıştı bana, —Salon soğuk oluyor abla, demişti, ne zararı var, hem yatağından ettik çocuğu, biz Burhan'la sığışır orada yatarız, zaten haftada bir, merak etme. Hafta sonları, Burhan Enişte yorgun, her seferinde biraz daha perişan gelir.” (Duman, Baykuş Virane Sever 2023, 34)

Anne, kız kardeşinin hastalanmasından korkan, telaşlı olarak anlatılıyor. Ayten teyzenin kocası ölmüş ve teyze kendine gelememiştir. Teyze canlılığını yitirmiş, sessizleşmiş, yorgun, sürekli uyuyan birine dönüşmüştür. Anne de kız kardeşinin bu durumundan, hastalanmasından endişelenmektedir.

“Bu çocuk bu acıyı nasıl yenecek, diye bütün gün düşünürdü Güllü Nine. Herhalde düşünürdü. ACI, YENİLMEDİKTE KALIR. Burhan Eniştenin ölümünden sonra, teyzem uzun bir zaman bütün canlılığını yitirdi. Evde sessiz oturdukça gözünden durduk yere yaş sızar, arada derin derin iç çekmekle. Bir daha hiçbir zaman eskisi gibi olamayacak zannedilirdi. O unutulmaz gülüşünden de eser kalmamıştı tabii. Hareketleri ağırlaşmış, elleri tüm marifetini yitirerek. Dışarıya da çıkmadığından. Kılık ve kıyafetine dikkat etmez olmuştu. Fakat sürekli yorgundu ve durmadan uyumak istiyordu. Uyuyordu da. Annem telaşla fısıldıyor, —Uyku hastalığına yakalanacak, diyordu, ne yapsak; atlatamayacak bu kız bu acıyı.” (Duman, Baykuş Virane Sever 2023, 35)

Anne, hasta ve hastalığı kocası tarafından önemsenmeyen biridir.

“Epeydir hastaydı annem. O yılı neredeyse hiç kalkmadan yatakta geçirmişti. Kar başladığında artık konuşacak takati kalmamıştı. Güçlkle ısıtıyorduk onu. Ellerini boynunun altında kavuşturup ısınmaya çalışıyordu. Ben arada ayaklarını avuçluyor —

ki çorap kâr etmez bu aylarda— ovuyordum. Babam uzaktan bakıp, —Bir şeyi yok, diyordu, görmüyor musunuz, üşütmüş iyice, İnsan kendine bakacak biraz. Kendine bakmadıktan sonra, doktorun elinden ne gelecekmiş? Hem o ilaçlar falan para tuzağı.” (Duman, Baykuş Virane Sever 2023, 38)

Anne, hamile ve erkek çocuk istemektedir. Anne kocası eve geldiği zaman ona sızlanır. Belki de ondan ilgi beklediği için inlemektedir. Anne hamileyken çocuğun erkek olacağını düşünüp ona isim bile koymuştur. Çocuğun doğumuyla ilgili hayaller kurmaktadır.

“Derken, gölgelerden bir gölge yaklaştı, büyüdü, koyulaştı ve sonunda kapı açıldı. Babam, yakasına birikmiş karı silkeleyerek içeriye girdi. O girince, annem sanki sızlanmak için beklemiş; ansızın inlemeye başladı. Karnı burnundaydı. Akşamları oturup —o vakit bunca büyümemişti karnı daha annemin- yeni kardeşin neye benzeyeceğini konuşurduk. Nevin ille kız olsun istiyordu. Ben de yazları top oynayabileceğim bir erkek. —Sana benzeyecekse işimiz var, derdi babam, bir eve bir tembel yeter. Annem de erkek olsun istiyordu, o küçük karnını okşayarak, adını bile koymuştu. —Cevahir geldiği zaman... —Mutlaka iyi dövüşecek, diyordum ben, bütün bildiklerimi öğreteceğim ona. Bunu söyledikten sonra, sanki iş olup bitmiş; gerçek bir abi gibi hissetmiştim kendimi.” (Duman, Baykuş Virane Sever 2023, 47)

Anne, acı çeken, hasta, hamile ve kocasından istediği ilgiyi göremeyen, tüm acısına rağmen gülümsemeye çalışan biridir. Annenin acı çektiğini gören baba karısına ellerini yeleşinin cebinden çıkarmadan sadece bakmakla yetinmiştir. Buna rağmen anne kocasıyla göz göze gelince gülümsemeye çalışır.

“Annemin arada bağırdığını, yatağın bir ucunda toplanmış, kıvrılarak acı çektiğini görünce. Babam gazete kâğıdına sarılı rakı şişesini bir kenara bıraktı. Sakallarında kar taneleri boncuklanmıştı. Gidip hasta karısının üstüne eğildi. Dışarıda, diyelim bir av sırasında, tuhaf mı tuhaf bir yaratığa rastlamış; gözlerini kısıp. Yüzünü ona yaklaştırdığı sırada. Sakalından iri bir damla koptu, bu damla annemin beyaz boynuna damlayarak. Önce biraz süzüldü, sonra buhar olup uçtu. Babam bir süre daha öyle, hiç mi hiç dokunmadan. Mesela üstündeki ağır yün yorganı bile kaldırıp bakmadan. Artık küçük bir tepe sayılabilecek o hareketli karna bile bakmadan. ZİRA BU ACAYİP

KARNA BİR KEZ OLSUN BAKMAK GEREKİRDİ. Yorgan açılıp gecelik sıyrılarak. Annemin çıplak, o kıraç tepeleri andıran karnına bakmak. Sonra kulak dayayıp içeride olup bitenleri dinlemek. Burun marifetiyle yeni yaratığın kokusunu almak gerekirdi. Babam, bunları yapmadı. Hatta, elini keçe yeleşinin cebinden bile çıkarmadı. Ama karısıyla göz göze geldi elbette. Annem, göz altları kızarmış ve şişmiş halde yine de gülümsemeye çalışıyordu.” (Duman, Baykuş Virane Sever 2023, 48)

Anne, çocuklarının oyun oynamak için evi dağıtmalarına hoşgörü ile karşılayan biridir.

“Hem hayat hiç de sıkıcı değildi abime göre. O zamanlar öyleydi. Okuldan gelip hurdahaş defterlerini bir kenara bıraktıktan sonra ya tiyatrodan arkadaşlarla buluşmaya gider. Yoksa tavan arasına yerleştirdiği kostümünü, ev çalışmaları için kendi elleriyle, özene bezene yaptığı dekoru, aksesuarı indirir. Ortaçağa özgü kılıçlar, krallık tacı, kalkan, tutmacının ucuna gerçek bir zincir eklediği o devasa dikenli topuz, eskicilerden topladığı tabak çanak, nereden bulduysa bulup getirdiği aslan ayaklı taş sütun... Bunları evimizin salonuna kuracağı sahne için, tozlarını alarak bir bir yerleştirir, başlardı çalışmaya. Böyle zamanlarda evde genellikle kimse olmazdı tabii. Annem ses çıkarmaz, babam da mutlaka görevde bulunurdu. Beni de abim zaten ciddiye almazdı.” (Duman, Baykuş Virane Sever 2023, 61)

Anne, saçları az, alımlı olmayan bir tip olarak anlatılıyor.

“Evde herkes bir suratsız olurdu çoğu zaman. Köpeklerin damlayan dilleri. Annesi de. Sanırsın kadının saçları yok. Az da olsa yumuşatılacak elleri, inip kalkacak, inip kalktıkça iştah kabartacak memeleri yok. Zira bütün bunlar ki yalnız Zürafa farkında olurdu.” (Duman, Baykuş Virane Sever 2023, 73)

Anne, gülen, ağlayan, genç ve güzel biridir. Anne anı anda hem gülüyor hem de ağlıyor. Mutlu olduğu anın hemen peşine ağlıyor. Annenin mutluluğu bile hüznü.

“Yatak odasında sisli bir ışık vardı. Herhalde babam geldi, kalkıp şu çaydanlık nasıl işmiş göreyim, diye düşünerek. Sürünüp yatağından indi. Kara burnunu karanlığa uzatıp. Nasıl olur, gecenin bu saatinde bir it gibi nasıl böyle harika koku alırım, diye

geçirerek içinden. Jilet' le annesinin koyun koyuna olduğunu anladı. Bırak o deliyi ulan, diyordu Jilet. Ben seni bilmez miyim, kâfirlik etme. Annesi gülüyordu. Ama ağlıyordu da bir yandan. Jilet' in söylediğine göre, kadın yanıyordu. İçten içe yanarak eriyip gidiyordu. Ama gençti daha. Güzeldi.” (Duman, Baykuş Virane Sever 2023, 74) ?

Anne, oya ören, kocasının vurdumduymazlığına alışmamış biridir. Polisler eve gelip kocasını sormuşlar ama bu durum kocasının umurunda bile değildir. Anne endişeli baba vurdumduymazdır.

“Fakat babam görüldüğü kadar cesaretli biri değildi. Altan alırsa başına bir iş geleceğini düşünürdü. O kadar. Bu yüzden, o akşam. Hava yeni yeni kararırken. Kızıl ışıklar ufukta bir çizgi halinde dünyamızı terk ederken. Şimdilik. Şimdilik. Elinde dosyalarıyla gelip. Ee ne var ne yok, dediği zaman. Sanki polislerin gelip onu sorduğundan haberi yok. İşte o zaman. Pek de öyle korkmuş gibi görünmüyordu. — Seni arıyorlar, dedi annem. Haberin yok mu? Yok, dedi, ne yapacaklarmış ki beni? Annemin gözleri büyüdü. Kocasının kimi zaman dünyadan haberi yokmuş gibi davrandığına alışmış olmalıydı gerçi. O sırada, babam gerçekten de dünyadan haberi yokmuş gibi davranırken. Annemin elinde bir tığ ve pembe pembe ışıldayan bir oya parçası vardı.” (Duman, Kaptan Kanca'nın Bir Macerası ve Öbür Yeni Öyküler 2019, 9)

Anne, aşık olunan biridir. Anne oya örer, kapı çaldığında korkuyla açar. Kaptan Kanca anneye aşıktır ve gözlerini ondan alamaz.

“Böyle zamanlarda evin arka kapısını iki kez çalarak. KAPTAN KANCA'nın annemi ziyarete geldiğini bilirdim. Annem oyasını sehpanın üzerine sessizce bırakır. Kalkıp kapıyı korku içinde açardı. Kaptan, iri yarı, üzerinden sular süzülerek. Perişan vücuduyla içeriye girerdi. Elinde bir kova ve. Kovanın içinde de kocaman bir balık bulunurdu. Kaptan bu kovayı kapının hemen yanına bırakarak ellerini pantolonuna siler. Odaya girmez. Oracıkta gördüğü sandalyeye oturarak mahcup. Kollarını kavuşturup anneme bakardı. KAPTAN KANCA, epey bir zamandan beri anneme âşıktı” (Duman, Kaptan Kanca'nın Bir Macerası ve Öbür Yeni Öyküler 2019, 9)

Anne tatlı ustasıdır. Fındıklı kurabiyeleri meşhurdur. Anne yemek ve özellikle tatlı konusunda çevresi tarafından ‘usta’ olarak kabul edilir. Beceriklidir.

“Ayşe Teyze yemek işlerinde pek yetenekli sayılmazdı. Ama sigara böreğini iyi yapardı. Annem de tatlı ustasıydı ve Nedim Amca fındıklı kurabiyelere bayılırdı. Yorgun, çevrede olup bitenlerden bıkmış usanmış kimselerdi.” (Duman, Kaptan Kanca'nın Bir Macerası ve Öbür Yeni Öyküler 2019, 10)

Anne kapıyı çalanı ikramsız göndermeyen biridir. Anne misafirperverdir eve gelen herkese mutlaka ikramda bulunur.

“Annem kapıyı açmaya gidince, ben de arkasından salona geçtim, onları görebileceğim bir yerde durdum. Kapı açıldı. KAPTAN KANCA perişan, yine üstünden sular süzülerek geldi, elindeki balık kovağını beton zemine bırakarak ayakta bir süre bekledi, sonra her zamanki sandalyesine oturdu. Çok, çok yorgun görünüyordu. Ben onu her seferinde böyle görüyordum ama ne derdi olduğunu bilmiyordum. Belki bu kaptanların hali idi; deniz alıp alıp değiştiriyor, onlara başka biçimler veriyordu. Dolayısıyla kaptanlar da. Tabii öbür denizciler de. Karaya çıktıkları zaman. Anayurtlarını özledikleri için. Böyle ağır, perişan ve üzgün görünüyorlardı. Ağzını bıçak açmıyordu. Hiçbir şey yemek istemiyor. Eline bir bardak olsun sıcak çay almıyordu. Zira annem kapımızı çalanı ikramsız göndermezdi.” (Duman, Kaptan Kanca'nın Bir Macerası ve Öbür Yeni Öyküler 2019, 11)

Anne seven, sevilen, babası tarafından sevilmemiş, babasından korkan biridir. Babasının eve geldiğini duyunca korkup içeri odalara kaçar. Babası da eve yorgun geldiği için bu durumdan memnun olur. Baba çocuklarına karşı sevgisini göstermez.

“Geceleri gözümün önüne getiriyordum: Annem ve KAPTAN KANCA vakti zamanında, buradan çok uzaklardaki bir ülkede yaşıyorlardı. Köy gibi bir yerd, belki bir kıyı kasabasıydı. Gençtiler o zaman. Kaptan annemi seviyordu. Annem de onu seviyor ama bunu babasına söyleyemiyordu. Annesine de söyleyemiyordu. Zaten annem arada anlatırdı bana; bizim zamanımızda, diye başlardı. Babamızın bizi sevmesi ne demek. Sevmekten, büyük olasılıkla başının okşanmasını kastediyordu. Ne demek. Aklımıza bile gelmezdi bu. Ayak seslerini duyduğumuzda korkup içeriki

odalara kaçardık. O da eve yorgun argın geldiği için ayak altında dolaşmamızı hiç istemezdi.” (Duman, Kaptan Kanca'nın Bir Macerası ve Öbür Yeni Öyküler 2019, 12)

Anne oya ören, düşünceli ve kederlidir. Oya örerken derin düşüncelere dalar, içinde bulunduğu andan uzaklaşır. Böle zamanlarda tepkisiz kalır, etrafında olan olaylarla ilgilenmez. Umudunu yitirmiş ve emeklerinin boşa gittiğini düşünmektedir.

“Yine de, annem salondaki eski yerine oturup oyasını eline aldı. Bir an için, evden, bulunduğumuz saatten bütünüyle koptu; gözlerinin sarardığını, alnının kırıştığını ve derin mi derin düşüncelere daldığını görebiliyordum. Böyle durumlarda seslenseniz duymazdı; kapının çalınmasını, pencerenin çarpmasıyla bir yerlerden gıcırtilar yükselmesini umursamıyormuş gibi görünürdü. Annem, sanki emeklerinin boşa gittiğini düşündüğü için kederlenir. Bu dünyadan hem de hiç umudu kalmamış gibi tüm duygularını kapatarak elindeki işle bütünleşmiş olurdu.” (Duman, Kaptan Kanca'nın Bir Macerası ve Öbür Yeni Öyküler 2019, 14)

Anne neşelidir, sevdikleri için masa hazırlamayı ve müzik dinlemeye sever.

“Annem masayı kuruyordu o sırada, birden öyle neşelenmişti ki, kimseye etmem şikâyet, kimseye etmem şikâyet. —Erol'dan istemiştım, diye seslendi, çocuk üşenmemiş, bu yağmurda alıp getirmiş, Nedim'le Ayşe'ye kısmetmiş bak.” (Duman, Kaptan Kanca'nın Bir Macerası ve Öbür Yeni Öyküler 2019, 15)

Anne kaygılıdır. Yaşadığı bazı olaylar onu sarsmış sonra yavaş yavaş kendine gelmiştir.

“Annemle babam birkaç gün çok kaygılı göründüler. Sarsılmış gibilerdi. Neden sonra açıldılar. Yavaş yavaş. İnsan bazı şeyleri ancak zamanla unutuyor.” (Duman, Kaptan Kanca'nın Bir Macerası ve Öbür Yeni Öyküler 2019, 16)

Anne sessizce ve sürekli ağlar. Kötü bir haber aldığı ve kötü bir olay yaşadığı zaman yüzü sanki orada değilmiş gibi ifadesizleşir.

“Babamın şaşkınlığı çok sürmedi, Nedim Amca'nın yanına vardı hemen, tutup ölünün başını kaldırdı, yüzüne bulaşan rakıyı sildi. —Hanım, yardım et, dedi. Sesinde korku yoktu, bıkkınlık vardı belki biraz. Annemin yüzü o kadar ifadesizdi ki, orada değilmiş gibi duruyordu. Ama ağlıyordu. Hep yaptığı gibi. Hep yaptığı gibi. Arada, kötü bir haber aldığı zaman. Elindeki işi bırakıp sessizce ağlamaya başladılar. Gözyaşları çenesinden damlıyordu. Kalkıp babama yardım etti, Nedim Amca'yı güçlükle, neredeyse sürükleyerek divana uzatırlar. Babam adamın ceketini çıkardı, gömleğinin boğazını gevşetti.” (Duman, Kaptan Kanca'nın Bir Macerası ve Öbür Yeni Öyküler 2019, 17)

Anne korkar, korkudan elleri titrer. Anne ile oğlu kötü adamlardan korkup birbirine sarılırlar.

“O sırada, kapı birden çalındı. Öyle insan gibi değildi de, kapıya yumruklar atılarak. Annemle Ayşe Teyze korkuyla yerlerinden fırladılar. Benim de içime birden acı bir şey damladı. Oturduğum yerden kalkıp odanın kapısına yaklaştım, bir elimle kapıyı tuttum, saldırıya uğrarsam kapatırım diye. Annem kapıyı açtı. Açınca, Nedim Amcaların bir oğlu vardı, liseye giderdi ve benden birkaç yaş büyük olmakla beni koruyup kolladığı çok olmuştu. Ama böyle gece gezmelerinden pek hoşlanmazdı. Evde oturup kitap okur ve üniversitede Marksizm öğrenmek istediğini söylerdi. Üniversitede Marksizm mi öğretiyorlar, diye sık sık takılırdı babam ona. Toprak. İşte kapı açılınca bu Toprak'ı boynundan tutup getirmişlerdi. Çocuk adamların elinde korkuyla küçülüp kalmıştı. Annem kapıyı açtığı zaman adamlar Toprak'ı da sürükleyerek çamurlu ayaklarıyla içeriye girdiler. Ben koşup annemin titreyen elinden tuttum, annem de başımı okşayarak sarıldı bana. Geri çekildik.” (Duman, Kaptan Kanca'nın Bir Macerası ve Öbür Yeni Öyküler 2019, 19)

Anne huzursuz ve şaşkındır. Kocasını evden gittikten sonra evde korkmuş ve korkusunu unutmak için sürekli ev işi yapmaya başlamıştır.

“Bundan sonra uzun zaman babamdan ses çıkmadı. Biz evde korku içinde oturup kalmıştık. Annem öyle huzursuzlanmıştı ki, masada kalanları toplayıp mutfığa götürmek, balık kokusu çıksın diye evi havalandırmak, bunlarla uğraşıyordu. Adamların çamurlu ayak izlerini sildi, masanın altına damlayan rakıyı ovdu.

Kanepenin, koltukların örtülerini düzeltti. Sonunda, o böyle durup dinlenmeden çalıştığı için ev tertemiz oldu. Tertemiz. Sanki sabaha karşı evi burada bırakıp uzun bir tatile gidecektik. Deniz kenarına. Babamın anlattığı sıcak denizlerin, altın gibi pırıldayan kumsalların içine doğru bir yolculuğa çıkacaktık da. Döndüğümüzde evi yine böyle derli toplu bulacaktık. —Bunda bir iş var, dedi Ayşe Teyze sonunda. Adam gitti gelmedi, karakol da yani şuradan şurası, ne oldu ki şimdi, neden bu kadar uzun sürdü? O böyle deyince, Toprak da hareketlendi birden. —Gidip adamları bulalım, ne bekliyoruz ki burada, gidip bulalım adamları dedi. Annem şaşkın şaşkın önüne baktı, böyle, elleri titriyordu sanki, bir yerlerde yarım bir işi kalmış gibiydi.” (Duman, Kaptan Kanca'nın Bir Macerası ve Öbür Yeni Öyküler 2019, 23)

Anne sevinçlidir. Kız kardeşini polisler bıraktığı için mutludur.

“ Aynur Teyzem, kendine büyük gelen o sarı yağmurluğunu giymiş kapının önünde bekliyordu. O kadar zayıftı ki, su az daha yükselse, suyla yükselip gidecekti. Bizi tanıyınca bavulu kapının önüne bıraktı, yaklaşıp cama vurdu. Toprak, çarkı çevirerek camı açtı. —Siz misiniz, diye bağırdı teyzem. —Biziz ya, dedi annem sevinçle. Neden haber vermedin geleceğini? —Kız ben, ben nereden bileyim, dedi teyzem, Şuna bak, nereden bileyim ben? Beni biraz dövdüler de sonra bıraktılar işte.” (Duman, Kaptan Kanca'nın Bir Macerası ve Öbür Yeni Öyküler 2019, 33)

Anne dış görünüşüne önem veren, temiz biridir. Evden çıkacağı zaman titiz davranır.

“—Bazıları karakola arada bir gitmeden duramaz, dedi babam kravatını düzeltirken. Bizim o zaman, yani babamla annemin çok titizlendikleri bir şeydi bu; evden çıkılacaksa, hele bir yere misafirlığe gidilecekse, temiz pak olunacaktı. Öyle.” (Duman, Kaptan Kanca'nın Bir Macerası ve Öbür Yeni Öyküler 2019, 39)

Anne gülen, keyifli biridir. Anne ve baba her şeyin yolunda olduğu zamanlar birbirine

Güzel uzun uzun bakarlar.

“Annem güldü. —Yine delirdin ya, hayır olsun bakalım, dedi. Bakalım sen bu gidişle daha ne kadar... Ama olsun, sen varsın ya, iyi ki varsın hem de. Onun da keyfi yerine gelmişti. Sobanın yanına geçti, harlayan ateşe baktı. —Hadi gel, dedi sonra, hadi ikiniz

de gelin, gelin de çorba içelim biraz. Aşkım özlemim bulutmuş... Sana gösterirler sonra bulut mulut” (Duman, Kaptan Kanca'nın Bir Macerası ve Öbür Yeni Öyküler 2019, 49)

“Geçip birlikte çorbalarımızı içtik, yoğurtlu makarnamızı yedik. Annemle babam birbirlerine o kadar güzel, uzun uzun bakıyorlardı ki, ben o zaman her şeyin yolunda olduğunu düşündüm.” (Duman, Kaptan Kanca'nın Bir Macerası ve Öbür Yeni Öyküler 2019, 49)

Anne ağlayan, midesi ağrıyan, hüznünü belli etmemeye çalışan biridir. Kocasını hapse girmiş ama üzüntüsünü çocuklarına göstermek istemiyor. Çocuklarını teselli etmeye çalışıyor.

“Perdeyi çekip arkama döndüğüm zaman annemi gördüm, gözyaşları içinde bana bakıyordu. Eli yine sancıyan midesinin üstündeydi. —Babamı çok tutarlar mı içeride, diye sordum. Annem gözyaşlarını sildi. Gülümsemeye çalıştı biraz. —Yok, dedi, onunki şiirden, onları fazla tutmazlar. Korkma sen. Sonra dönüp gidecek oldu. Giderken, durdu. —Gel istersen bugün benim yanımda yat, dedi. Olur, dedim, kitabımı yanıma aldım, peşinden gittim.” (Duman, Kaptan Kanca'nın Bir Macerası ve Öbür Yeni Öyküler 2019, 50)

Anne evle hiç ilgilenmediği için kocasına kızar. Baba ilgilenmek istemediği şeyleri unutmış gibi davranıyor. İnsanı sinirlendirecek kadar çok soru sorarak asıl sorunun ne olduğunu unutturuyor. Anne de bu duruma öfkeleniyor.

“Bazen babamın bunu yaptığını anladım o zaman. Bir şeyle ilgilenmek istemediğinde o şeyin ne olduğunu bile unutmış gibi davranırdı. Sözelimi, A daki evin çatısı onarılacaktı bir keresinde. Annem işi uzattığı için babama kızıp duruyordu. Evle hiç, hem de hiç ilgilenmiyorsun, diyordu. Çatı akmaya başladı, senin umurunda bile değil. Hangi çatı, diye sormuştu babam. Hangi çatı olacak işte bu çatı, diye öfkeyle elini yukarıya kaldırmıştı annem. Bunun üzerine babam bu kez de, ne olmuş çatıya, diye sormuştu. İnsanı çıldırtacak kadar çok soru sorardı. Öyle ki, asıl sorunun ne olduğunu oradaki herkesin unuttuğu olurdu.” (Duman, Kaptan Kanca'nın Bir Macerası ve Öbür Yeni Öyküler 2019, 84)

Anne ışıktır. İnsan yardıma ihtiyacı olduğu, sıkıntılı olduğu zamanlarda genellikle aklına ilk annesi gelir. Bu yüzden anne karanlığın içindeki ışık gibidir.

“Bu sırada, gökyüzünün renginin açılmaya başladığını anladım. Cansız, mor, belli belirsiz bir ışık yukarıdaki yaprakların arasından geçerek yayılmaya başlamıştı. Elbette, bunu görünce annemi görmüş kadar sevindim ben. Anne ışıktır. Kalkıp çevreme bakındım. O kadar bitkindim ki, bir zaman, sağıma soluma yalpalayarak döndüm. Ne olursa olsun, bir tarafa yürümem gerek artık, diye geçirdim içimden. Tam o sırada, yani işte o mor, koygun sabah ışığının yayılmaya başladığı sırada ormanın içinde müthiş bir uğultu başladı.” (Duman, Kaptan Kanca'nın Bir Macerası ve Öbür Yeni Öyküler 2019, 87)

Anne ev işleri yapmayı sever. Evin temiz düzenli olmasından da gurur duyar. Ev işlerini özenerek yapar.

“Evi o iri gözleriyle gözden geçirmeye başladı. Pencerelelerin önünde durdu, annemin hep biraz gururla baktığı, usul usul yıkayıp dikkatle ütölediği perdeleri yokladı. Hava bütün bütün kararmamıştı henüz. Dışarıdaki ağaçların dallarının arasından lacivert ışıklar süzülüyor, kömür sobaları öksüre öksüre.” (Duman, Kaptan Kanca'nın Bir Macerası ve Öbür Yeni Öyküler 2019, 125)

Anne masal anlatandır. Annenin annesi de masal anlatır. Masal anlatıcısı genelde kadınlardır. Ses geçmişin bütün izlerini binlerce yıl içinde taşıyıp yeni nesillere aktarıyor. Boşlukta kaybolmuyor.

“Bunun yanında, halk masalları da büyük, sonsuz bir anlatı ormanıydı. Annem, onun annesi, benim zamanında, “Anlatıcı Kadınlar Hakkında” denemem ile biraz anlatmaya çalıştığım adsız yazarlardı, ses kaynaklarını—kuşkusuz kendi yorumları ve üslup zenginliklerini de katarak— bugüne getirmiş, bize anlatmışlardı. Annemin masal anlatırken çıkardığı kimi ünlemlere Dede Korkut'ta rastlamıştım. Ses boşlukta kaybolmuyor. Bu tür yazını binlerce yıl, ünlemleriyle birlikte taşıdığına göre, böyle.” (Duman, Kargasabunu 2023, 6)

Anne ağlar. Yaşadığı sıkıntılar karşısında anne bağırarak, tartışarak gibi eylemler yapmaz hep ağlar.

“Gece yarısı, babamla abimin gürültülerine uyandım. Nedense annem de yatağından kalkmış, ocağın başında oturmuş ağlıyordu. Kuzunun başını görmüş ama bedenini bulamamışlardı.” (Duman, Kargasabunu 2023, 41)

Anne sistir. Kadının ismi Sis, annesinin ismi de Sis'tir. Kızına kendi adını vermiş. Anne ile sis arasında bağlantı kurulmuş.

“Sahra ateşinde demledikleri kahvelerini içtiler. İçtikten sonra birbirlerini gerginlikle izlediler bir zaman. Neden sonra marangoz kendini tutamadı. —Şimdi, dedi, bildiğiniz gibi, bu kadını... Kadına döndü. —Sizin, dedi, bir adınız var mı acaba? —Adım Sis, dedi kadın. Sis benim annemdir. Bana kendi adını verdi. —Peki, dedi marangoz. Bildiğiniz gibi, Sis'i yapmayı ben akıl ettim. Doğal olarak, onu alıp eve götürme hakkı benimdir. Meğerki bir sanat eseri sayılmak lazımdır. O halde, bir sanat eserinin yeri de sanatçının evidir.” (Duman, Kargasabunu 2023, 116)

Annenin kır saçları, ellerinin üstünde kahverengi benekler vardır ve ağır işitir. Anne yaşlanmıştır. Anneyi böyle yaşlanmış ayakta duramayacak halde görmek üzücüdür. Ama yaşamın doğası gereği insan eninde sonunda bunu yaşamak zorundadır.

“Anneni ilk kez böyle gördün. Kır saçlı. Ellerin üstünde kahverengi benekler oluşmuş. Artık iyice ağır işitiyor. Çantanı bırakıp sarıldığında titredi. İçin burkuldu, keşke gelmeseydim, diye düşündün. Ama bu böyle. Bunu eninde sonunda yaşayacaksın. Nasıl yorulmuşsun; bitkindin, ayakta duracak halin yoktu. Titreme, senindi belki. Böyle umut ettin. Gözlerin seğiriyordu. Kaç zaman oldu, bilmiyorsun.” (Duman, Keder Atlısı 2023, 7)

Anne sessiz, zayıf, kızını evlendirmek isteyen biridir.

“Arzu'dan bir daha haber alamamıştım. Unutmuşum da onu. Ne olacak; kızın aksi mi aksi bir babası vardı. Annesi de sessiz, zayıf bir kadındı. Evlendirmek isterdi kızını. Olmuştur bu, hemen. Belki” (Duman, Keder Atlısı 2023, 11)

Anne radyo dinlemeyi sever. Anne sabah uyandığında ilk iş olarak radyoyu açar. Dinlemek istediği bir istasyon bulana kadar da uğraşır sıradan bir istasyon açıp bırakmaz.

“Kapıyı açık bırakarak annemin yanına koştı. Radyonun sesi geliyordu. Annem çok severdi radyoyu. Sabahları ilk iş radyonun başına geçer, “kafasına göre” bir istasyon buluncaya dek uğraşır. Yorganı çeneme çektim: iki dakika daha. Saat dokuz buçuğu bulunca, öğlen oldu, diyorlar, diye geçirdim içimden. Derken içerden Sibel’in sesi geldi:” (Duman, Keder Atlısı 2023, 13)

Anne kocasından korkar. Baba gece kötü rüyalar görüp sabah erken kalkıp tüfeğini alıp geyik avına gider. Anne uykuda başka bir adama dönüşen kocasına korkarak bakar.

“Babam, bir kadim geyik avcısıydı. Bir vakitler iyi bir adamdı, derlerdi. Ben onun iyi bir adam olduğunu hiç görmedim. Gece boyunca birbirinden korkunç rüyalar görürdü. Sabah ezanıyla birlikte kalkıp yeleğini sırtına geçirir, tüfeğini süvari usulü kuşanarak yola koyulurdu. Annemse yorganın altında gözlerini hafifçe, korkuyla açarak ona bakardı. Babam uykuda sanki başka bir adam olurdu da annem o adamdan ölesiye korkardı.” (Duman, Keder Atlısı 2023, 42)

Anne çocukları hastalandığında onlarla ilgilenen, nazlarını çekendir.

“Nedense, ateşim yükseldiğinde, annem daha bir yavaş uzatır çorba kaşığını. Bunda gözkapaklarının açılıp kapanması zaman alır, ben de ağzımı nazla açtığımı anlarım. Soluğu içime çekmemse, sürer epey.” (Duman, Keder Atlısı 2023, 49)

Anne yufka açar, yüzü kederlidir.

“Derken ben ormanın bir ucunda bir karaltı gördüm. Pencerenin önünde durmuş, kar ormanını izliyordum. Annem odanın ortasında oturmuş yufka açıyordu. Camlara yansiyordu bu. Yufka dövüldükçe, un yükseliyordu. Dağılıp havada asılı kalan un. Sonra usulca yağın, süzülerek. Böylece dışarıya kar yağıyordu.”

“Bir zaman, annemin pencere camlarında belirmiş kederli yüzü, bu ağır atının yüzü olduydu. Kayıp şövalyenin. Öyle ki, bu kaybın elinde kılıç bile durmadı. Sonra ne olduysa annem oklavayı bir kez daha savurdu, un, sise dönüştü. Kederi koyultan sise.” (Duman, Keder Atlısı 2023, 54)

Anne erken uyanır. Bazen hiç uyumadığı düşünülür. Yorganın altında evi ve hatta dışarıyı dinler.

“Sen de anneni anlatmadın hiç. Eski günlerde nasıl da erken uyanırdı. Nasıl şaşırıydın. Annenin hiç uyumadığını düşünürdün. Uyumazdı. Yorganı üzerine çeker, gözlerini kapatır, kulak kesilirdi. Evi de dinlerdi. Dışarıyı da.” (Duman, Nar Kitabı 2022, 84)

Anne kahvaltı hazırlamayı, reçel yapmayı sever. Anne kahvaltıyı çok kısa sürede hazırlar ev işlerinde hamarattır. Ailede kahvaltı keyifli ve özenli bir şekilde yapılıyor. Anne reçelleri baba zeytinyağını getirir ve birbirlerini beklerler.

“Annemse nasılsa çok kısa sürede, neredeyse okuyup üfleyerek hazırladığı kahvaltı masasının başına geçerek bizi beklerdi. Kuyu neredeyse bir buz yuvasıydı ki, kahvaltıya başladığımız zaman yüzüm soğuktan kızarmış olurdu. Yüzümü çayın buharı ile ısıtırdım, babam kalkıp zeytinyağını getirir, buna karabiber ekerek limon sıkardı. Annemse yaz kış sofradan reçel kavanozlarını eksik etmezdi.” (Duman, Sencer ile Yusufçuk 2023, 8)

Anne uzun saçlıdır, güzel kokar. Baba evde gizlice annenin saçını taramasını izler. Anne de bu durumdan mutlu olur saçlarının arasından kocasına bakar, yıkandıktan sonra uzun süre sabun kokar.

“ Kimi zaman evin gizli odalarından birinde sessizce oturur, babamı akvaryumun başında İzlerdim. Babam dev kavanozun arkasında irileşmiş gözleriyle gülümseyerek anneme bakardı. Gerçi benim durduğum yerden annem görünmezdi ama bilirdim; uzun saçlarını yüzüne akıtmış tarardı. Elinde beyaz bir tarak. Saçlarının arasından babama bakar. Gözlerinin önünde kırmızılı pembeli balıklar dolaşır. Arada yosundan yapraklar boy gösterirdi. Yıkandıktan sonra daha saatlerce tüterdi annem, Bir sabun

kokusu yükselir. Sonra bu koku kıvrımlar çizerek” (Duman, Sencer ile Yusufçuk 2023, 11)

Anne kocasını çocuğu gibi korur. Bazen anne eve gücü bitmiş olarak gelen kocasını korumak için sabaha kadar nöbet tutuyor.

“Babamdı, gece yarısına doğru eve neredeyse sürünerek geliyor, zili çalacak gücü kendinde bulamadığından, kapının altındaki aralıktan içeriye süzülerek giriyordu. O zaman annem onun geldiğinin farkına hüznle varıyordu. Belki o zaman babamın o eski atı da gecenin içinde peyda oluyor. Üzerinde kara peleriniyle yeni binicisi. Kayıp yüzüyle sırtarak, atın irileşmiş karnıyla. Bu tuhaf karnı evin duvarlarına sürterek. Sonra ayakuçlarının dokunuşuyla. Bunda sabahın ilk ışıklarına kadar dolanıyordu. Annemse küçülen babamı. İkinci çocuğu olarak, koruyayım, diye. Namazgâhını yere sererek nöbetle, Gecenin içinde öylece bekliyordu.” (Duman, Sencer ile Yusufçuk 2023, 15)

Anne korkar. Ama yapması gereken şeyleri de yerine getirir.

“Elbette kimse bu kurbağa yazının farkına varmamıştı. Bunu o sabah anlamıştım. Anlayınca orada annemi korkuyla su kaynatır buldum tabii. Kapıyı araladım. Gidip yatağın kenarına, babamın kanıyla kızarmış çarşafa oturdum. (Duman, Sencer ile Yusufçuk 2023, 18)

Anne sevinçten havalara uçar, elleri hep ıslaktır. Dededen gelen mektup anneyi çok sevindirir.

“Mektup geldiği zaman annem sevinçten havalara uçmuştu. Yaz ortasıydı, zarf, kapının altından atılmıştı içeriye. Dedemin el yazısını hemen tanımıştı annem. Bu nasıl olur, demişti, ama bu nasıl olur, kaç yıl oldu. Onu yıllarca hiç görmemişti. O soğuk sabahı bile güçlkle anımsıyordu. Dedem, bir yandan herkese gülümsüyor, metin olun, diyerek üniformasını düzeltiyordu. Nasıl iyi giyinirdi, nasıl titizlenirdi bu konuda. Tozu neredeyse tek tek alırdı. Annem, bunu çok anlatmıştı bana, annesinin elini tutuyordu. Anneannem de bir zorunlulukmuş gibi annemin elini hiç bırakmıyor, arada elini yüzüne götürdüğü zaman, bu sıcak el hafifçe ıslanmış olarak geri dönüyordu.

Annelerimizin elleri neden hep ıslak olur, bunu ben nice zamandır merak ederim.”
(Duman, Sencer ile Yusufçuk 2023, 32)

Annem zavallıdır. Annenin motosiklet sesinden korktuğu düşünülerek pencereyi kapatıyor, perdeyi kapatıyor. Oda karanlık olunca anne rahatlıyor, korkusu azalıyor.

“Pencereyi açınca bahçede sanırsın bir motosiklet; tuhaf bir ses duydum. Korkmaya başlamıştım. Annemi düşündüm. Onu korumak için pencereyi kapattım, perdeyi çektim. Oda kararınca zavallı annem sanki iyice rahatladı, yüzünün yumuşadığını gördüm. Sonra iri kuyruğu kaçırmamak için aceleyle bahçeye çıktım.” (Duman, Sencer ile Yusufçuk 2023, 48)

Anne korkulduğunda ilk akla gelendir. Gelen seslerden dolayı askerlerin eve gelip kapıyı camı kırıp içeri girdiklerini düşünüp korkuyor ve aklına hemen annesi geliyor. İnsan kendini annesinin yanında güvende hisseder.

“Evimizin aşağı katından belli belirsiz sesler geldi, sesler odaların içinde dolaştı dolaştı, sonra büyüdü. Koridorlarda, merdivenlerde yükseldi, postal seslerine dönüştü. Rap rap rap... Korkuyorum, anne neredesin? Askerlerin gelip evimizi bastıklarından kuşku duymuyorum; dışarıdan mutfak kapısını zorladılar, dipçikle camları kırdılar. Sonra doluştular evimizin içine, ne aradıklarını kendileri de bilmiyor belki; odaların içinde, duvar diplerinde dolaşıp ürkütücü kahkahalar atıyorlar.” (Duman, Seslerde Başka Sesler 2022, 7)

Anne kuşların vurulmasına kızar. Paraları olmadığı ve et alamadıkları için de yapacak başka bir şey yoktur.

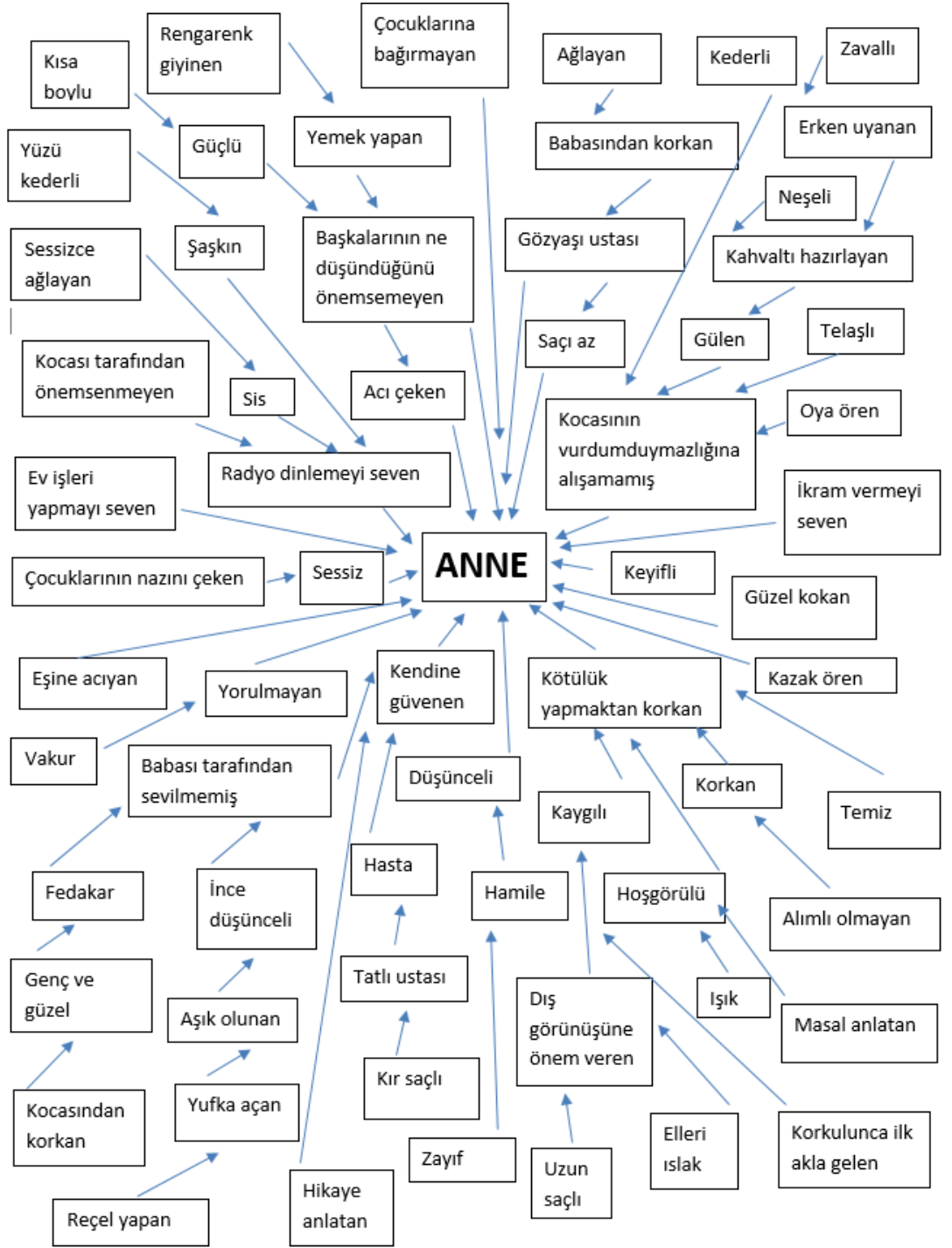
“Et alamazdık; kasaba borcumuz yoktu. Annem kuşları vurmama kızardı, ama içten içe yolumu gözlerdi.” (Duman, Seslerde Başka Sesler 2022, 24)

Anne cankurtarandır. Anne kriz anlarında paniğe kapılmadan soğukkanlı davranır ve herkesi kurtarmaya çalışır. Kahramandır.

“Koridorlarda yükselen alevler. Annemin bir cankurtarana dönüşmesi. Su kovaları. Plaklar. Babamın plakları. Çok sevdiği, sakladığı, akşamları törenle dinlediği. İrili ufaklı plaklar. Sandıklar. Fotoğraflar. Kadının göbeği üzerinde beliren kız. Papazın kızı. Saçlarının örgüsü. Savrulan eteği. Sonra ansızın evlendiği hıyar. Kilisedeki düğün töreninde. Papaz” (Duman, Seslerde Başka Sesler 2022, 40)

Anne Faruk Duman'da; kısa boylu, eşine acıyan, güçlü, yorulmayan, rengarenk giyinen, kendine güvenen, çocuklarına bağırmayan, kötülük yapmaktan korkan, yemek yapan, kazak ören, ağlayan, vakur, babasından korkan, babası tarafından sevilmemiş, kederli, düşünceli, neşeli, kaygılı, sessizce ağlayan, korkan, korkudan elleri titreyen, şaşkın, temiz, başkalarının ne düşündüğünü önemsemeyen, kardeşini seven, fedakar, gözyaşı ustası, ince düşünceli, telaşlı, hasta, kocası tarafından önemsenmeyen, hamile, acı çeken, acısına rağmen gülümsemeye çalışan, hoşgörülü, saç az, alımlı olmayan, gülen, genç ve güzel, oya ören, aşık olunan, kocasının vurdumduymazlığına alışamamış, tatlı ustası, ikram etmeyi seven, dış görünüşüne önem veren, keyifli, ışık, ev işleri yapmayı seven, masal anlatan, sis, kır saçlı, ellerinin üstünde kahverengi lekeler olan, ağır işiten, sessiz, zayıf, radyo dinlemeyi seven, kocasından korkan, çocuklarının nazını çeken, yufka açan, yüzü kederli, erken uyanan, reçel yapan, hikaye anlatan gibi kavramlarla anlatılmıştır.

FARUK DUMAN'DA ANNE

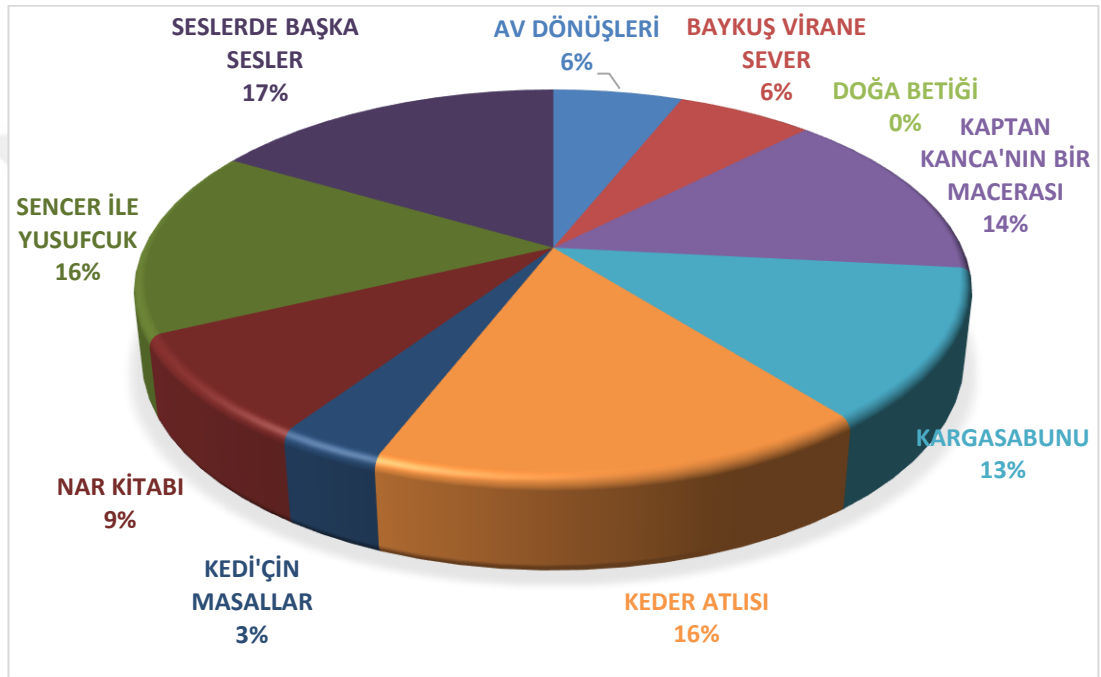
Şekil 2.4. Faruk Duman Hikayelerinde Annenin Kavram Haritası

2.1.3. Çocuk

“Çocuk” sözcüğü TDK Güncel Türkçe Sözlükte; bebeklik ve erginlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan veya kız, yavru, bala, uşak, velet anlamında bir

isim; soy bakımından oğul veya kız, yavru, bala, döl, evlat, zürriyet anlamında bir isim; genç erkek anlamında bir isim; büyükler arasında daha az yaşlı olan kişi olarak mecaz anlamda; büyüklere yakışmayacak daha çok küçüklerin yapabileceği gibi davranan kimse olarak mecaz anlamda; belli bir işte yeteri kadar deneyimi ve yeteneği olmayan kimse olarak mecaz anlamda kullanılmaktadır.

Faruk Duman'ın incelediğimiz 10 hikâyesinde “Çocuk” sözcüğünün yoğunluk grafiği aşağıdaki gibidir.

Şekil 2.5. Faruk Duman Hikayelerinde “Çocuk” sözcüğünün yoğunluk grafiği

Çocuk futbol delisidir. Gece rüyasında bile futbol sayıkladığı söyleniyor.

“ Şu Topal'ın bir oğlu vardı. Futbol delisiydi de Topal onun geceleri sayıkladığını söylerdi. Çocuk takım kaptanı ile mi tartıştı, sağa çık oynayacağını, diye söylenirdi. Bence, bir futbol delisi için hayatta hiçbir şey o sekiz numaralı forma kadar değerli olamaz.” (Duman, Av Dönüşleri 2022, 17)

Atın ısrarlı takibi inatçı bir çocuğa benzetilerek anlatılmış.

“Bu at, inatçı bir çocuk olmuş beni takip ediyor, ama çoğu zaman görüntüler, saydamlaşıp iç içe geçip bu atı alıp gidiyor. Böylece, bir siste, artık atın üzerinde

miyim, yoksa onu uzaktan yalnızca öyle görüyor muyum, bilmiyorum . O da, kurnaz, ayak sesleriyle kışkırtıyor beni ve bu sesler çoğalıp dalgalanıyor çevremde, gözlerimin önünde kalabalık, uçsuz bir ırmak olmuş askerler koşuyor.” (Duman, Av Dönüşleri 2022, 34)

Çocuklar bisiklet sürer. Bisikletlerin zillerine basmayı severler.

“Yahu koca adamsın, diyecekler (bu arada yola düştük, demiryolunu geçtik, çocuklar arkamızda kaldı, bisikletin ziliyle bizi uğurlayanlar oldu) bir hayvanı anlayamadın mı. Bunca yıllık avcısın .” (Duman, Av Dönüşleri 2022, 38)

“Sonra yine, uzaktan bisikletli çocuklar geçiyordu, bisikletlerin zili duyulmuyordu nedense, ateşe başlıyorlardı. Recep. Belirli aralıklarla tükürüyordu, gözlerini kısmış, tabii vuramadılar.” (Duman, Av Dönüşleri 2022, 40)

Çocuklar eskiden ırmakta yüzer.

“Böylece çıktık, ırmağa doğru, birbirimize tutunarak yürüdük. Uzak değil. Yazları sinekler gelir. Öyle yakın. Ağaçlardan, çalılıktan, ırmağın köpük köpük suyundan. Sesler gelir. Suyun sesi gelir, eskiden çocuklar yüzerdi.

"Duydun mu?" dedi Recep.” (Duman, Av Dönüşleri 2022, 42)

Çocuklar ırmağa işer. Çocuklar pistir, ırmağı kirletir.

“O zaman yitiriyorum Recep'i. Yaprakların arasında kalmış olmalı, diye düşünüyorum. Belirsiz bir renk olmuş. Düzensiz soluklarıyla, "Olurum" diyor, yanı başımda, olurum, diye itaat eden bir sessizlik yürüyor. Uzaktan ötüşler geçiyor, iç çekenler, böylece bir ırmağın_ kenarında buluyorum kendimi. Bu bizim ırmak olsa gerek. Geçen yıl nasıl taşıydı. Yine Recep vardı. Adamın biri atını yitirmişti. Hayvan, çamura saplanmış, nasıl kişniyordu. Gidip kurtardık. Ne rezillikti. Üstümüz başımız öyle, olsun, hayvanı kurtarmıştık ya . Demek o ırmak. İleride, daha ileride nasıl da genişleyip durulmuş, berraklaşmış, tabii, bu kır daha temiz, ıssız. Bizim orada çocuklar ırmağa işer, pis. Kulaklarım uğulduyor. Tatlı bir uğultu, bir esinti.” (Duman, Av Dönüşleri 2022, 45)

Çocuklar çelik çomak oynar. Oyunda yenilecek olan öfkelenir.

“Gözlerin ansızın kızarması, dudakların titremesi. Oturan bir kız elleriyle düşünür, onda fark etmiştim bunu ilk Tarlanın ortasında çelik çomak oynayan çocuklar. Ne güzel. Birisi uzağa fırlattı sopayı şimdi. Öbürü öfkeyle koşuyor, sanırım yenilecek.” (Duman, Av Dönüşleri 2022, 50)

Çocukların akli çelinebilir. Çocuklar dayılarını sever onun söylediklerinden etkilenirler. Dayı çocuklara kitap okur baba da bunlar karın doyumaz diyerek bu durumdan rahatsız olur. Dayının çocukların aklını çeldiğini düşünür.

“Darbe günlerinde dayımın bizde saklandığını, o kışı bize Steinbeck'in İnci'sinden bölümler okuyarak geçirdiğini anımsıyorum. O zaman, yani babam kaşlarını çattığı zaman, —Steinbeck büyük yazardır enişte, insanı açık denizlere götürür, derdi dayım. Babam da, —Denize falan gitmeyeceğiz, çocukların aklını çeliyorsun, karın doyumaz bunlar, diye yanıt verirdi.” (Duman, Baykuş Virane Sever 2023, 9)

Çocuklar haksızlığa uğradıklarında içini çeke çeke ağlarlar.

“O sırada içeriden bir ses duydum. Babam eve dönmüş, elini Yılmaz'ın alınına koymuş, sonra diz çökerek başını yorgana gömmüş, haksızlığa uğramış çocuklar gibi içini çeke çeke ağlamaya başlamıştı.” (Duman, Baykuş Virane Sever 2023, 27)

Çocuk üzgün. Çocuk bir hayvanı kovalar, yakalamaya çalışır ama yakalayamaz. Bunun için üzülmüştür.

“Neyse ki sonunda çıkış basamaklarını buluyorlar, ama merdiven onları istasyona değil, eski, ahşap bir kapıya çıkarıyor. Kahramanımız kapıyı açarak dışarıya çıkıyor. Çıkınca, hemen orada, “Kurtarın beni!” diye bağırın bir adam görüyor. Adam bir şeyin sırtında, bu bir köpek olabilir; daha büyük bir şey değil. Ve hayvan, kahramanımız kapıyı açtığında oradan bir anlığına geçiyor. Geçince çocuk hayvanın peşine düşüyor. Öbürleri ona engel olmak, bir an önce evlerine gitmek istiyorlar. Hayvanı takip eden çocuklarını takip ediyorlar. Hem, yetişiyorlar da ona. Çocuk, üzgün. Hayvanı yakalayamamış. Sırtındaki zavallı adamı da. Kulaklarını dikmiş, boşluğa bir kurt gibi

bakıyor. Göğsü inip kalkıyor. Ciğerlerinde ve midesinde bir yanma var.” (Duman, Baykuş Virane Sever 2023, 68)

Çocuklar yalnız. Ormandaki tek ağaçların yalnızlığı evlerinden kovulmuş çocukların yalnızlığına benzetilmiş. İkisinin de ortak özelliği bir başlarına ve ümitsiz oluşlarıdır.

“Ağaçları tanıyordu Zürafa. Gürgenleri, zorlu kayın ağaçlarını. Ama cevizler ayakta oluyordu hep. Cevizi yormak, yıldırım rüzgârın, karın, yağmurun işi değildir. Bir başına bırakılsa, bir ceviz nice seneler ayakta kalır. Öyle parıl parıl, korunaklı. Minibüs işte bu ceviz ağaçlarının yanından, önce bu ceviz ormanından geçiyor. Burada sinerek. Elleri olsa, önünde buluşturup aman efendim, diyecek neredeyse. Sonra tek ağaçlar vardı. Orman seyredikte bu ağaçlar neredeyse kovulmuş çocuklar gibi yapayalnız duruyorlardı. Bir başlarına, ümitsizce.” (Duman, Baykuş Virane Sever 2023, 75)

Çocuk ağlar. Çocuk babanın liseden öğrencisidir. Kaza geçirmiş ya da bir kavgaya karışmış kötü durumdadır. Yaralıdır. Acıdan ağlar. Alnından bıçaklanmış gibidir.

“Yağmur karanlığı. Yağmur karanlığı. O zaman havanın böğürtüsü iyice artar. Havanın içinde onulmaz yaralar açılmış gibi olur. Bir keresinde, yine böyle yağmurlu bir günde. Kapımız birden çalınmış ve. Babamın lisedeki öğrencilerinden biri gelmişti. Çocuk gözlerini acıyla kısmış ağlıyordu. Kapının önünde durmuş. Hazır ol vaziyetinde, saçlarından sular akarak. Kirpiklerini yağmur damlaları döverek babama bakıyordu. Bir kaza geçirmiş ya da bir kavgaya karışmıştı. Onun öyle donuk, hareketsiz, yağmur altında kapının önünde durup durduğunu görünce babam da kalakalmıştı. Çocuğun alnında bir yara vardı. O kadar kötüydü ki, alnından bıçaklanmıştı sanki. Dışarıdan soğuk gelince. Yağmurun sesi durmak kapanmak bilmeyince, yine babamı götürmeye geldiler diye düşünerek kalkıp yanına gitmiştik.” (Duman, Kaptan Kanca'nın Bir Macerası ve Öbür Yeni Öyküler 2019, 15)

Çocuğun gözleri kederlidir. Ne yapması gerektiğini sormak için hocasının evine gelir. Hocası da onunla birlikte giderek sıkıntısını çözmeye çalışır.

“Çocuk öyle uzun zaman kederli gözlerle babama baktı. -Hocam, ne yapayım şimdi ben, dedi sonunda. Babamın paltosunu giydiğini, onunla çıktığını, eve de ancak biz

belki uyuduktan sonra, sabaha karşı geldiğini anımsıyorum. Ama o yaralı çocukla ilgili bir daha...” (Duman, Kaptan Kanca'nın Bir Macerası ve Öbür Yeni Öyküler 2019, 15)

Çocuk talihsizdir. Babanın okuması için verdiği öykü kitabındaki çocuk deniz yolculuğu yapmak için her şeyi göze alır ve bunun için bir sürü zorluk yaşar.

“Liman işçileri işi birden bırakıp gitmişti anlaşılan; kıyıda elinizi kolunuzu sallayarak girebileceğiniz korunmasız gemiler vardı. Bunları görünce, babamın bana okumam için yaz başında verdiği öyküyü anımsadım. Arthur Gordon Pym, o talihsiz çocuk, bir deniz yolculuğu için neleri göze almıştı ve. Üstelik o gemiye de ne zorluklarla binmişti. -Bundan sonra bir şey görünmüyor, dedi annem, belki de inip daha dikkatli bakmamız gerekir. —Evet, dedi Toprak, belki beyaz ev tarlaların içinde, ağaçların arkasında, değil mi? Ayşe Teyze iyice üşümüş gibiydi. —Hüseyin Amcan sana bunu söylemeyecek kadar... dedi, gerisini getirmedi. Toprak oflayarak arabayı park etti, motoru kapattı. İnip bakacağız, dedi, yapacak başka da bir şey yok.” (Duman, Kaptan Kanca'nın Bir Macerası ve Öbür Yeni Öyküler 2019, 28)

Çocuk misafirlikte hemen unutulur. Teyze bu durumun dünyanın en güzel şeyi olduğunu söyler.

“Sonra, teyzem odanın kapısını açık bıraktı, içeriye geçti. O geçince, odanın ışsız, korkunç içinde bir zaman sonra sessizlik oldu. Böylece misafirler onu unuttular. Misafirler çocukları hemen unuturlar, bu da dünyanın en güzel şeyidir, dedi teyzem. Annem kalkıp çayları getirdi.” (Duman, Kaptan Kanca'nın Bir Macerası ve Öbür Yeni Öyküler 2019, 29)

Çocuk sır saklayamayandır. Çocuk büyüdüğünü kendi başının çaresine bakabileceğini düşünür. Genellikle bu durum bütün çocuklarda olur bir an önce büyümek, büyümüş gibi davranmak isterler. Hayat mücadelesine katılmak için sabırsızlanırlar.

“Neyse, ben işte yavaş yavaş, annemle babam beni bıraksalar da başımın çaresine bakabileceğimi düşünmeye başlamıştım. Doğa yasaları. Yaşam mücadelesine atılmak için çok beklemeyeceksin, neden dersin, yaşam seni beklemez de onun için. Babam sobanın yanındaki sandalyeden kalktı, bu kere kararlı görünüyordu. Ayakkabıların

yanına gitti, sakladığı çantayı çıkarıp getirdi. –Sana söylemeyecektim ama dayanamadım, dedi. Bence artık sen bazı sırları saklayabilecek yaşlara geldin. — Elbette baba, dedim. Artık çocuk sayılmam, bana güvenebilirsin. Güldü, çantayı açmadan önce başımı okşadı. Rahatlamış gibiydi.” (Duman, Kaptan Kanca'nın Bir Macerası ve Öbür Yeni Öyküler 2019, 68)

Çocuk akıllıdır. Babasının tabancasının yerini çavuşa söylemez ama fark etmeden ağzından yanlış bir şey kaçırmaz.

“Soba tamamen geçmişti artık. Babam bir karar versin de ne yapacaksa yapsın çeksin gitsin diye çavuşa bakıp duruyordu. —Şimdi, şöyle yapacağız, dedi çavuş. Keyfi yerine gelmiş gibiydi. —Evet, şöyle yapacağız. Bence, yani bana öyle geliyor ki tabancanızı bu çocuk sakladı. Anlarsınız ya, bunun bir silah değil de tabanca olduğunu bana o söyledi, neden dersen, akıllı bir çocuk o. Babasının da üzülmesini istemiyor. Babam bana baktı, paniğe kapılmış gibi bir hali vardı. Ellerini karnının üstünde birleştirmişti. —Yine de, dedi, tabancanın yerini bana burada söylemek istemiyor. Neden burada söylemediğini ben de anlamadım. Ama herhalde karakolda söyleyecektir.” (Duman, Kaptan Kanca'nın Bir Macerası ve Öbür Yeni Öyküler 2019, 78)

Çocuk ağlar. Çocuk kamyonetin kornasına gereksiz basar. İnsanlar panik içinde olduklarında çocuklar da huzursuz olur.

“Eşelenmiş çalılığın başından kalkıp yine ayaklarını otlara sürterek ahıra doğru yürümeye başladı. Uzaktan sesler geliyordu; köyün içinde çocuklardan biri ağlıyor, biri kamyonetin kornasına basıp duruyordu. Yanık tezek kokusu alıyordu. Herkes panik içinde; ışığın havada donmuş olması. Ne de olsa. İnsanı korkutacak bir şey.” (Duman, Kaptan Kanca'nın Bir Macerası ve Öbür Yeni Öyküler 2019, 92)

Çocuklar konuşulanları büyük bir ciddiyetle dinler.

“Okulu bitirmeyi reddetmişti. Saklanması gerektiği zaman öbürlerinin kolay ulaşacakları ama başka kimsenin aklının ucuna bile gelmeyecek bu dağ başına yerleşmeyi de kendisi akıl etmişti. Bizim onlardan farkımız, diyordu /çocukların

büyük ciddiyetle dinledikleri, ucuz şarapların sular seller gibi içildiği küçük odalarda/ yalnızca düşüncemize değil, toprağımıza da bağlılığımızdır. Toprağa bağlılık, toprağa bağlılık. Bu topraksız yapamamak anlamında değil de. Toprağın çağırışıyla ilgili bir şey.” (Duman, Kaptan Kanca'nın Bir Macerası ve Öbür Yeni Öyküler 2019, 108)

Çocuk gerçek dışı konuşur. Çocukların sıkıntılı durumlara karşı bulduğu çareler çok olası değildir.

“Kartlara bakamıyordum bir türlü. Bakacak olsam sinek gözümün önünde kabarıp genişlemeye başlıyor. Dahası evin içinde sesini duymakla, bu korku başımı döndürüyordu. İçeriden babamın öksürüğünü duyunca canım sıkıldı. —Belki onları korkutabiliriz, dedim. —Koca sürüyü nasıl korkutacaksın, dedi. —Birkaçını öldürürsek, dedim, öbürleri belki... —Çocuk gibi konuşma, dedi, daha doğru dürüst göremiyoruz bile onları. Hafiften, boğazına bir şey kaçmış gibi o da öksürmeye başlamıştı. Yüzünde amansız hastalığın izlerini görüyordum. —Sinek, dedi, sinekler çok önemli, onları toplayacağız.” (Duman, Kaptan Kanca'nın Bir Macerası ve Öbür Yeni Öyküler 2019, 125)

Çocuklar nikah şekeri görünce çok sevinir ondan başka bir şey düşünemez.

“ Bu binayı ne kadar sevdiğimi bilirsin. Kâğıt tutacağımı andırıyor biraz ama olsun. Tam evlenilecek gün, diye düşündüm. Binanın bir kapısından nikâha yeni gelen çiftler giriyordu. Bunlar, öbür kapıdan evlenmiş olarak çıkıyorlardı. Yani çok yoğundu içerisi. Birden çocuklar gibi sevindim ve içeri girmek istedim. Epeydir görmüyordum böyle şeyler. Nikâh şekeri yemek istiyordu canım. Gerçekten, nikâh şekerinden başka bir şey düşünmüyordum. Kim bilir nasıl güzel şeyler yapıyorlardır artık, diyordum kendi kendime.” (Duman, Kaptan Kanca'nın Bir Macerası ve Öbür Yeni Öyküler 2019, 132)

Çocuğun uyanması istenmez. Bu yüzden çocuk uyuduğu zaman sessiz olunur.

“O gidince dönüp arabadan sigaramı aldım. Kapıyı yine usulca kapattım ki çocuk uyanmasın. Sonra yaktım sigarayı, dumanı içime çekince biraz başım döndü. Ama iyiydi her şey. Orada, ormanın içinde, yolun kenarında biraz mola vermiştik. Kıvrımlı

yol çok sürmeyecekti. Eve varınca perdeleri açacaktık. Temiz hava içeriye girsin diye, pencereleri de. Hatta bir yorgunluk kahvesi de yapacaktık.” (Duman, Kaptan Kanca'nın Bir Macerası ve Öbür Yeni Öyküler 2019, 154)

Çocuklar büyümek istemiyor. Savaş ve yağma zamanlarında babalar cephelerde, anneler yalnız, çocuklar da büyümek istemiyor. Çocuklar büyüklerin çektiği sıkıntıları gördükleri için büyümekten korkarlar.

“Savaş ve yağma zamanlarında. Gençler, genç babalar çatışmalarda öldükte. Kadınların da çoğun yalnızlıktan kırılıp çocukların büyümek için sedir altlarına saklandıkları günlerde. Hava birden ışığını yitirip ortalık alaca gölgeye ve kurtulmalarına kestiğinde.” (Duman, Kargasabunu 2023, 11)

Çocuk utanır. Yüzün kızararak utandığını belli etmesi çocukluktan çıkamadığını gösteriyor. Bıyıkların yeni kararması, kolların yeterince güçlü olmaması, iyi niyetli olmak, her şeye hevesli olmak çocukluğun diğer göstergeleridir.

“Bolu'nun, vaktiyle, Uruz nam bir beyi vardı. Genç bir beydi bu; dudağının üstündeki bıyık yeni yeni kararmaya başlamıştı; kolları gücünü bulmamakla saf yüzü utanmasını bilir, böyle zamanlarda kızararak çocukluktan çıkamadığını gösterirdi. İyi ve ham niyetleri vardı, o güne dek hiçbir beyin —beğ beğ olmakla imar ve rızk işlerine elini bulaştıramaz, bu konularda ancak lalalarından bilgi alırdı- el uzatmadığı işlere heves ediyordu. Başlangıçta. Başlangıçta böyleydi. Bolu'nun yolları daha temiz, suları daha içilesi olsun istiyordu. Sözelimi, dağda bin bir lezzetle akan buz gibi bir pınar” (Duman, Kargasabunu 2023, 19)

Çocuk zehir gibidir. Vaktinden önce büyümüş, erken yaşta hayat onu bilgeleştirmiştir. Her şeyin farkındadır.

“Çok geçmeden getirildi çocuk. Ufak tefek, cin sarısı bir şeydi. Yüzünün koyu kızılı, vaktinden önce büyümüş gibi gösteriyordu onu, güneşin altında nasırlaşmış bir yüz; çalışmakla çelikleşmiş eller ayaklar, görmüş geçirmiş gözler... Zehir gibi bir çocuk, diye geçirdi aklından Uruz, hayat onu erken yaşta bilgeleştirmiş, kolay mıdır bunca şeyin sarraflığı?” (Duman, Kargasabunu 2023, 22)

Çocuk temiz, bakımlı, tok olmalıdır. Anne için yapılacak en etkili vaat çocukların iyi olacağıyla ilgili yapılındır. Böylece anne duygusal davranıp istenileni yapabilir.

“Çocukların da temiz, bakımlı, tok, zengin olacaklar, bizimle gel. Ben de bu tatlı vaatlere kanarak bunların peşine düştüm. Meğer efendim getirip beni bu kapının önüne oturtular. Sözüne ettikleri kapı bu imiş. Ama beni içeri almıyorlar. Zamanı değil, demekle beni burada beklemeye mecbur ettiler. İçeride iki kapı daha var. O kapıların önünde de benim gibi bekleyenler olduğunu duydum ama daha onları bile göremedim.” (Duman, Kargasabunu 2023, 31)

Çocuk çok sevinir. İstedığı olduğu zaman mutluluktan gözleri parlar.

“Kenan, yüzüğü görünce çocuk gibi sevindi. Gözleri parladı. Gözleri. Parlayıp değişmiş, yenilenmiş, yazılanmış yüzüğü parmağına geçirdi. Yine tutup önüne getirdikleri iri aynada kendine baktı, hayır, iyiydi, yüzüne renk gelmiş gibiydi. Yine de biraz zayıflamış, süzölmüşü,” (Duman, Kargasabunu 2023, 104)

Çocuklar başak tarlalarının içinde bisiklet sürer.

“Yolunun üzerinde upuzun tarlalar vardı. Sorular sordun, insan niçin bir pencereden dışarıya bakar, dedin. Çünkü kendi ışıltısını görür orada. Yüzde boy atmış tarlaları. Otobüs, bozkırda yol alıyordu. Tarlaların içinde çocuklar vardı. Bisikletli çocuklar; başakların arasında ilerliyorlardı. Yüzünün üzerindeydiler. Geride kaldıkları zaman, yüzün çocuksuz kalmıştı” (Duman, Keder Atlısı 2023, 8)

Çocuklar güvercin avlar. Sessizce bisikletlerini yere bırakıp ilerlerler, kuşları kaçıncı da öfkelenirler.

“Camda damlacıklar kalmıştı. Savrulup gidiyor, diye düşünmüştün, kalmıyor hiç. Bir ara çocuklara ilişti gözün. Bisikletlerini yere usulca yatırıp sinerek ilerlemişlerdi. Derken ötede bir kuş sürüsü havalanmıştı. Görülen kanat sesleri. Çocukların öfkeyle doğruluğu.” (Duman, Keder Atlısı 2023, 9)

Çocuklar güvercinleri ellerinden kaçırıp hayal kırıklığına uğradıklarında büyürler. Hayal kırıklığı ve yalnızlık insanı büyütür.

“Bir ara her şey karardı. Uyukluyordun. Işığın ansızın kesildiğini anlayınca doğrulup pencereden dışarıya baktın. Bir tünele girmiştiniz. Karanlıkta birbirlerine ürpertiyle yaslanmış taşlar vardı. İri, kapkara bir boşluktu, sanki başka bir dünyaya açılacaktı. Tünelden çıktığınız-da çocukları büyümüş bulacaktın. Çocuklar, ellerinden kaçırdıkları güvercinlerin hayal kırıklığıyla büyüüp tarlaların içinde yapayalnız kalacaklardı. Bir an için bundan iyice emin oldun. Bu kadar. Sonra kamaşan gözlerini kıstın.” (Duman, Keder Atlısı 2023, 14)

Çocukluk huzursuzdur. Zaman bir çok şeyi değiştirirse de çocuklukta yaşanan huzursuzlukları değiştirmiyor.

“Değişecek bir şey yoktu, bunu gerçi biliyordun. Yine de derin bir kalp acısıyla ayrıldın oradan. Annenin elini öptün; geride huzursuz bir çocukluk bırakıyordun, açtı bu. Otobüsüne bindin, el salladılar sana, sen de huysuzlanan, homurdanan atına eski bir saraç gibi baktın, yola çıktın böylece. Sonra başını otobüsün camına yaslayıp uyumaya çalıştın.” (Duman, Keder Atlısı 2023, 17)

Çocuklar gürültüdür. Bazen insanın hiçbir sesi duymaya tahammülü kalmaz. Çocuk gürültüsü de bu rahatsız edici seslerden biridir.

“Radyoyu açmayacak İdris. Bu sesin karısını, Ayten'i sinirlendireceğini biliyor. Kadın, ne vakit böyle bir şey olsa, sesler duymak istemiyor. Akşamın seslerini bile. Çocukların son gürültülerini, seyyar satıcıların bağırıklarını, arabaları. Evleri.” (Duman, Keder Atlısı 2023, 22)

Çocuklar hava kararınca evlerine gider. Böylece dışardaki sesler azalır.

“Radyoda saz, “Bir bahar akşamı rastladım size”yi çalıyor. Hava kararmakta; sesler azaldı, çocuklar bir bir evlerine giriyor. Birazdan kurbağalar yayılacak karanlığa ama şimdi sessiz dere. Gece yarısına doğru derenin şırıltısı eklenecek seslere. Radyo cızırtılı biraz. Solist yorgun. İşin bir an önce bitmesini istiyor.” (Duman, Keder Atlısı 2023, 25)

Çocuk ağlıyor. Anne eve geldiğinde babanın rakı içtiğini ağlayan çocukla ilgilenmediğini görünce sinirleniyor. Babaya beddua ediyor. Anne olmadığı zaman babalar çocukla ilgilenmezler.

“Tazeliyor rakıyı. Çocuk içeride ağlıyor. Sevda, kucağında bir file ekmekle beliriyor kapıda. Allah belanı versin senin, diyor içeriye girer girmez. Niye ağlar bu çocuk, diye düşündün mü hiç? Zıkkımlan bakalım. Sus ulan, diye bağıyor İsmail, kadehe uzanırken.” (Duman, Keder Atlısı 2023, 31)

Çocuk düşüncelidir. Kuşların yavrularına yuva yapar.

“Bir zaman olmuş, Ziya'dan ses çıkmamıştı da, sonunda. Senin yavrulara yuva yapıyormuş bahçede, demişlerdi. Aferin, demişti Nasip de. Yuvadır, lazım tabii, düşünceli çocukmuş. Zamanında ne düşünceli çocuklardı da, yuva yapmakta üstlerine yoktu. Bir Kâmuran'dı mesela. Kuşçu Nasip kahvede bir boşboğazlık edip. Yuvadır, lazım tabii, deyince. Bu Kâmuran önce kızarmış, sonra kederle sararıp. Kalkıp gitmişti.” (Duman, Keder Atlısı 2023, 56)

Çocuklar toza bulanır, sokakta oynar. Çocuk elmanın pencerenin önünde pembeleşmesini halasının kayıp gençliğine benzetir.

“Böylece elmaydı, pencerenin önünde bilmem pörsür, bilmem kızarırdı. Pembeleşirdi daha çok. Ben tutar onun, akranları gibi kan kırmızısı olduğunu beklerdim. Ama, olmazdı bu. Pencerenin önünde oturur, halamın kayıp gençliğine benzerdi. Ağustosun altında yani, aldığı bu pembeyi zamanla bırakır, bir solgun, güçsüz kederliye dönerdi. Bunda altın rengi kılıçların, günün her saatinde başka bir şeye bürünmesi gibi eksik, değişken, dururdu. Gözleriydi yani, parlayıp sönerdi. Sokağı görürdü. Derinde, toz içre bulanmış çocukları. Örülmüş saçlarıyla birbirine akran kızları.” (Duman, Keder Atlısı 2023, 62)

Çocuk yaramazdır. Yorgunluk yaramaz bir çocuğa benzetilmiş.

“Zaman zaman, yorgunluğa benzer bir duyguyla, beziyordu canından. Böyle zamanlarda, düşünmemenin yollarını arıyordu, belki bundandı, yorgunluktan gerçekten. Gerçi yaz akşamları eve yorgun gelmekti, ne güzel şeydi. Nar severdi, nar

getirirdi çoğunluk, öte-beriyle birlikte. Akşam yemeğinden sonra yorgun, odasına çekilir, bacalarının zonklayışını dinlerdi. Yorgunluğun hükmü başlardı böylece, şimdi o konuşurdu; yaramaz bir çocuk olmuş dolaşırdı vücudunda, başını döndürürdü. Cıgaranın dumanı vardı sonra,” (Duman, Nar Kitabı 2022, 48)

Çocuklar bezgin ağlarlar.

“Bunu işte, içinden atacaksın. Atmadın mı fena. Çok fena. Git mezarını kaz. Cemil de tutup mezarını kazardı böyle. Ellerini cebine sokardı. Akşamı tabii, dönerdi evine. Yolunu uzatırdı hoş, adımlarını ağır ağır atardı. Çocukların bezgin ağlayışları, kesif o kömür kokusuna karışırdı.” (Duman, Nar Kitabı 2022, 51)

Çocukların da canı sıkılır.

“Çok geçmezdi gerçi, teyzemin yüzü, akıl almazdı, kırıksıklıklar belirirdi. Kararıp uzak, bir daha asla dönülemeyecek yerlerin kasvetiyle kapanırdı. Bir keresinde teyzemi o uzak yerlerde görmüştüm ben. Yazdı. O sıcak öğle sonlarında çocukların da canı sıkılırdı. Teyzem, daha öğrenmemişti, belliydi. Saçlarını boyardı gün boyu, elleri etekliğinde. Zamanla nasıl uzaklaşıyor her şey.” (Duman, Nar Kitabı 2022, 51)

Çocuklar sabah erken saatlerde uykulu ve sesizdir.

“Demiryolunun iki yanını iki devasa duvarla kapadılar. Duvarların üstünü de dikenli tel örgü ile. Evler artınca başıboş gezenler çoğaldıydı, elleri cebinde dolaşanlar, sigara tiryakileri, çocuklar. Çocukları en çok, uykulu, sessiz gelip geçerlerdi. Sabahın erken saatlerinde, guguk kuşlarının sesi, gizli o akasya kokusuna karışırdı. Uykuyu sürüklüyordu bu, rüyayı.” (Duman, Nar Kitabı 2022, 57)

Çocuklar mızımızdır. Bisikletlerin zilini çalarak gürültü yaparlar.

“Sesleri duyuyorlar mıydı, neşeli kalabalığı, mızımız çocukları, bisikletlerin zilini? Dinliyorlar mıydı? Belki gecenin geç vakitlerinde geliyorlardı duvara. Kalabalık çekilmiş oluyordu onlar geldiğinde. Sesler dinmiş. Bu yüzden, daha iyi oluyordu bu, onlar için. Kim bilir, kendini sokağa atan neşeli o kalabalığın birazı onlardı. Dolanıp duruyorlardı herkesle, gizlice.” (Duman, Nar Kitabı 2022, 58)

Çocuklar kukla oyunlarına güler.

“Geç olur çünkü. Kukla da oyalar, çocuklar güler, büyükler acır. Acıyınca güler, uzak bir köşeden kendi mahvolmuş sureti geçer. Oyalama sürer. Hayalden hala çıkar, yeni giysiler giyinmiş. Görününce de nazik. Yine perdede mum titrer, duvarda adam göz kırpar, kapıyı kapatır, ışık olur geçer. Geçince ipi çeker, basmadan perde açılır, kasadan sahne. Mum görünmez ya, önemli değil. Zaten mum, ışık. Yeter. Perde de görünmez, perde, o da ışık.

Gölgede fısıltılar, ikinci gölgeler, hepsi boş. Hala hayal, annenin sözleri de, üçüncü kukla.” (Duman, Nar Kitabı 2022, 61)

Çocuklar hıçkırarak ağlar.

“Çamaşırcılar, aşçı yamakları, seyisler, her biri bir köşeye çömelmiş. Evde çocuklar hıçkırıyordu. Bir şey olmuş, diye düşünerek çocuklardan birine yaklaştı. Tam o sırada sabaha karşı kendisiyle birlikte ormana gelen avcılardan birini gördü. Avcı, delikanlıyı görünce gözleri büyüyerek. Sen nasıl çıktın, demekle hemen dönüp korkuyla eve girdi. O gün akşama dek delikanlıyı bir odaya kapattılar. Hacı Efendi'nin cenazesi okunup gömülünce ertesi gün Kâhya yanına delikanlıyı da aldırarak —gözlerini çevirip de tek laf etmemişti çocukla- atına bindi ve Üsküdar'daki Kadı Selim Efendi'nin yanına gitti.” (Duman, Sencer ile Yusufçuk 2023, 35)

Çocuklar kapı kapı dolaşarak bayram şekeri toplar.

“Bir sabah, kara gözlü dul bir hanımın yanında uyandım. Dışarıda horozlar ötüyor, evlerden yanık kokuları geliyordu. Çatılardan kedi kuyrukları sarkıyor. Çocuklar kapı kapı dolaşarak bayram şekeri topluyorlardı. Gitçen mi, dedi dul hanım. Yüzü parlıyor, kolları ışıltı içinde kemiksiz; başımın üstünde dolanıp duruyordu.” (Duman, Sencer ile Yusufçuk 2023, 46)

Çocuklar gürültü yapar. Bayramlarda çocuklar kapı kapı dolaşarak şeker topladıkları için gürültü yaparlar.

“Sokağın önünden, bayram namazından dönenlerin sesi duyuluyordu. Kapılar çalınıyor, çocukların gürültüsü bahçeye damlıyordu. Arzu uyanıp omzuma yatmıştı. Işık perdenin arasından süzölmüş, Arzu'nun bacaklarına vurmuştu. Bu sanki hoşuna gidiyordu.” (Duman, Sencer ile Yusufçuk 2023, 49)

Çocuklar ağlar. Babaları çocukları ağlamasın diye sarıp sarmalıyor.

“Işıklar yanıp sönüyor. Gecenin ortasında, gazı tükenmiş yüzlerce çakmak parıldayıp yitiyor. Eşkiya. Tüfeklerini savurup duruyorlar çevremizde, korkusuzca. Korkulacak nemiz var ki zaten. Soğuk. Minibüsün camları buz kesmiş. Dokunsan kırılacak. Çok geçmeyecek, gecenin ortasında buzdan bir minibüs olacağız. İçeride iki çocuk var. Biliyorum. Az sonra ağlamaya başlayacak ikisi de. Babaları başlarında. Sarıp sarmalıyor. Sürücü her şeyi biliyor, gerçekleri saklıyor bizden. Söylese. Buraya yapıştık kaldık, dese. Şimdi gelecekler. Yüzler asık, ellerde tüfek.” (Duman, Seslerde Başka Sesler 2022, 17)

Çocuk denize düşer. Babası ile birlikte balık tutarken denize düşüyor ama bulunamıyor.

“İlyas üşümüyor ama. Soğuk üstümüze çöktüğünden beri, iç cebinde kanyak. Çekiyor. “Alın yahu, öldürmez, ısıtır.” Şişe bitince bir yenisi çıkıyor. Nereden çıktıysa, hep taşır, artık saçmalıyor, soğuğa da aldırıyor, bize de. Ağlamaya başlıyor. İçince hep ağlıyor. Uyuyan o iki çocuğa baktıkça oğlunu anımsıyor besbelli. Oğlu, gözlerinin önünden gitmiyor. Bir denizin dibinde, açık yeşil, kıvrılıyor oğlan. Yosun olmuş orada artık. Her şey geçen yaz olmuş, balık tutuyorlarmış, çocuk düşmüş. İlyas da atlamış peşinden. Ama olan olmuş. Deniz çok mu sevmiş çocuğun kokusunu, hemen çekmiş dibine. Bulunamamış. Sağa sola yüzmüş İlyas; dalgaların üstünde yoğun bir sis.” (Duman, Seslerde Başka Sesler 2022, 17)

Çocuk ıslık çalar. Bütün çocuklar Mesut un dört parmağıyla çaldığı ıslığı öğrenebilmek için çalışırlar.

“Bazıları çok daha değişik şeyler yapardı. Mesut vardı. Islık çalacağı zaman... biraz su getirir misin... ellerinin ikisini de kullanırdı. Kaşlarını ciddiyle kaldırır, ellerini

ağızına götürürdü. İki baş ve iki işaretparmağı. Sırrı nedir, söylemezdi. Uzun uzun. Çalardı. Çalınca ta karşı mahalleye dinletirdi. Dört parmaklı ıslığı öğrenmek için, bütün çocuklar... kanepelerin altına bakalım... elleri ağızlarında dolaşırdı.” (Duman, Seslerde Başka Sesler 2022, 22)

Çocuklar içki içmez. Ama buna rağmen evden uzakta, gizli gizli, duygusal konular söz konusu olduğunda içki içip teknenin birinde sızıp uyurlar.

“Bilmem ne zaman biri birini sevmiş de... Bize neydi. Oturur, evlerden uzak, içerdik. Çocuktuk, buna rağmen içerdik. Böyleydi. Böyle olması iyiydi. Deniz uslu uslu dururdu orada. Üzerinde tekneler alçalıp yükselirdi yavaşça. Gider, birine sığınırız belki. Teknenin birine. Sığınır, kim bilir sızar, sabaha dek uyurduk. Sabah bir de uyanırdık ki açılıp gitmiş tekne. Ayrımına varmamışız. Ada uzakta bir karıncaya dönüşmüş. Güneşin altında.” (Duman, Seslerde Başka Sesler 2022, 32)

Çocuklukta arkadaşlık önemlidir, samimi ve sıcaktır. Çocuklar teknede içip uyurlar. Denizin ortasında uyanırlar.

“Sonra alçalıp yükselen dalgalar. Aşağıda, uzakta, denizin ortasında uyumuş çocuklar. Bir teknede. Bira kutuları, patates cipsleri, güçlkle sezilen. Dönüp duran bir çılgılık, gittikçe yayılan, yoğunlaşan bir sis, dalgaların belirsiz, boğuk sesleri. Bir adanın açıklarında uyuyakalmış çocukluğum; çevresinde arkadaş kucakları, uykulu. İç içe. Usulca iniyorum; oradakilerden biri, sanırım benim.” (Duman, Seslerde Başka Sesler 2022, 33)

Çocuklar ağlayıp bağırır.

“Keyifli bir belgeseldi. Son günlerde öyle yorulmuştum ki, ayaklarımı uzatıp tavanı izlemek istiyordum. Müzik dinlemekten sıkılmışım. Apartmanın her katından can sıkıcı sesler geliyordu. Açılıp kapatılan musluklar, televizyonlar, ağlayan, bağırarak çocuklar... Geçip televizyonun karşısına oturunca, çok çok sevimli bir yağmur camları dövmeye başlamıştı. Ah, nasıl sevinmişim! Yağmur başlayınca seviniyorum hep; yazın buralara çok az, çok az yağmur yağar.” (Duman, Seslerde Başka Sesler 2022, 35)

Çocukların gözleri mavi ve ışıltılıdır.

“Güneşli bir günmüş. Okyanus, çocukların mavi gözlerinde ışıltılı, kıpır kıpırmış. Soluklar tutulmuş, kalabalık dalgalanmış ve... Robinson'un kolları, okyanusu, bir kardeşi kucaklar gibi kucaklamış.” (Duman, Seslerde Başka Sesler 2022, 36)

Çocuklar dalga geçer. Bazen çocuklar insanları dış görünüşlerine, burnuna, top sakalına göre değerlendirirler.

“Galiba o kadın irisinin sesi yankılandı şimdi, babamın sağlığından anımsadığım bütün günlere yayıldı. Yine de en çok, evimizin yandığı günü anımsıyorum. Sıcak. Babam çıkmış, altında o siyah araba, kim bilir hangi tanıdığın yanına gitmiş. Adam yerel bir gazetede yazarlık yapıyormuş. İnce uzun bir burnu varmış. Top sakal. Mahallenin çocukları dalga geçermiş. Ama aslında ciddi bir adammış. Önemli. Bilgiliymiş.” (Duman, Seslerde Başka Sesler 2022, 38)

Çocukken geceler karanlık ve gürültülüdür. Hayallerle, rüyalarla gerçekler bazen birbirine karışır.

“Bunu ben çok küçükken öğrenmiş, büyüyünceye dek de sırma kaplı bir sır gibi saklamıştım. Çocukluğumda, o karanlık, gürültülü, ama ışıksız gecelerde dedem gelip gelip başıma dikilir, o uzun upuzun hikâyelerini anlatırdı. İşte oradan anlardım ki benim kara saçlı dedem, korkusuz Sultan Yıldırım'dır. Aydınlığın içinde yeni bir aydınlık gibi parlardı. Gözümü alır, düşlerime karışırdı. Başucumda durur anlatırdı.” (Duman, Seslerde Başka Sesler 2022, 42)

Çocuk doğuramayan kadın lanetlidir. Kadın lanetli olunca ev de lanetli ve tehlikeli olur.

“Peki ya Çerçi nereden gelirdi öyle? Gelip, o koca kapıdan girip orada sessizce nasıl otururdu? Bilmezdik. Karısı lanetliydi zaten onun. Çocuk doğuramadığı için. Kadın lanetli olduğu için ev de lanetliydi. Tehlikeliydi. O eve gece hahamlar gelirdi. Hahamlar gelir, o evde toplanır, sonra o küçük delikten geçip havraya girer, orada ağlaşıp dururlardı.” (Duman, Seslerde Başka Sesler 2022, 43)

Çocukken insan şu an olduğundan farklı olur. Daha çok korkar. Çocukluktaki arkadaşların yüzü zamanla unutulur.

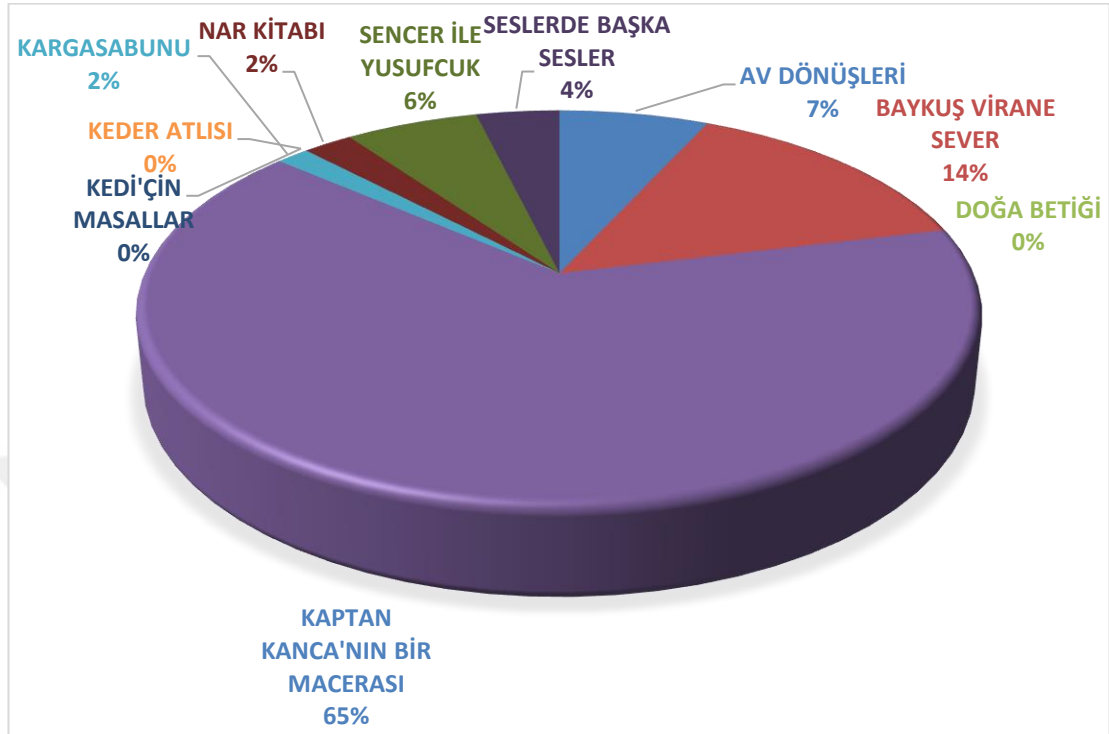
“Korkmuşum, sapanıma bir şey yapacaklar diye. Korkmuş, hemen uzaklaşmışım oradan. Küçükük bir mahallede oturuyormuşuz. Üç-beş ev varmış bildiğim. Üç-beş arkadaş. Şimdi hiçbirinin yüzünü anımsamıyorum. Gün geçtikçe siliniyor hepsi. Gün geçtikçe insan kendi yüzünü bile anımsamaz oluyor. Sahi nasıldım çocukken? Bazen, kuşkusuz, diyorum, kuşkusuz başka bir elim vardı, başka bir yüzüm. Kuşkusuz o ben değildim. Onlar da şimdi yoktu.” (Duman, Seslerde Başka Sesler 2022, 47)

Çocuklar zıp zıp zıplar.

“Ertesi sabah kalkıp uçurumun başına gittim. Karda ayak izleri donmuş, duruyordu. Bir oyun oynar gibi gitmişti ölüme. Çocuklar gibi ellerini kavuşturmuş, zıp zıp zıplamış. Ayaklarını birleştirmiş, bir atın terkisine atlar gibi atlamış boşluğa. Sonra bir kar tanesi düşüvermiş, öyle lapa lapa yağmış. Uçurumun dibinde yığınla kar, bir kır atı andırıyordu.” (Duman, Seslerde Başka Sesler 2022, 59)

Çocuk Faruk Duman'da, futbol delisi, inatçı, bisiklet sürer, ırmakta yüzer, ırmağa işer, çelik çomak oynar, akli çelinebilir, içini çeke çeke ağlar, üzgün, yalnız, nerede olduğu bilinmez, ağlar, gözleri kederli, doğru söyler, talihsiz, misafirlikte hemen unutilan, sır saklayamayan, akıllı, çok uyur, gerçek dışı konuşan, çok sevinen, uyanması istenmeyen, büyüme istemeyen, utanan, kafası zehir gibi, temiz, bakımlı, tok, güvercin avlar, huzursuz, gürültülü, düşünceli, hava kararınca evine gider, toza bulanır, yaramaz, canı sıkılır, uykulu, sessiz, mızımız, güler, hıçkırarak ağlar, bayram şekeri toplar, denize düşer, ıslık çalar, içki içmez, arkadaş sever, gözleri mavi ve ıslıl ıslıl, dalga geçer, zıp zıp zıplar gibi kavramlarla anlatılmıştır.

Faruk Duman'ın incelediğimiz 10 hikâyesinde “Amca” sözcüğünün yoğunluk grafiği aşağıdaki gibidir.

Şekil 2.7. Faruk Duman Hikayelerinde “Amca” sözcüğünün yoğunluk grafiği

Amca aşıktır. Uzun saçlı, esmer, güzel bir kız amcanın aklını başından alır. Bir gün bir trenin yük vagonunda buluşurlar ve orada uyuyup kalırlar. Tren dağları aşıp komşu ülkeye gelir.

“Amca bir gün bir kız bulmuştu . Esmer, güzel bir kızdı bu ve Amca'nın aklını başından almıştı. Artık nereden gelmişti ve adı neydi, bilinmiyordu. Upuzun saçları vardı (elbette, bunlar anlatılırken Amca kızarıp bozarıyor, karşı mı çıksın, tatlı tatlı mı dinlesin, bilemiyordu). İşler öyle ilerlemişti ki, buluşmaları gerekiyordu, ama nerede buluşacaklardı? İşte bir gece nöbet sırasında kızını bir yük vagonuna çıkarmıştı Amca ve iki sevgili orada kendilerinden geçmişlerdi. Alçalıp yükselmişlerdi, tren dağları tepeleri aşmıştı. Farkına varamamışlardı. Uzak çiftliklerde atlar mı kişnememişti bu sırada, çağlayanların dibinden mi geçmemişlerdi. Ot kokmuşlardı. Ağaç. Uyuyup kalmışlardı. Bir de uyanmışlardı ki, tren sınırı geçmiş, bir komşu ülkede gelip durmuş. "Sonra?" diyorlardı, ama ne olacaktı, bu kadardı işte.” (Duman, Av Dönüşleri 2022, 17)

Amca görmüş geçirmiş, çok şey bilen biridir. Çalıştığı yerde eskidir. Eskiden olanları anlatmayı da sever.

“Kış. Günler kısa . Hava soğuk. Ne yapacaksın? Böyle günlerde Amca'nın kulübesine giderdik. Amca gelip geçen kömür vagonlarından kulübenin yakacağını sağlar, kömürü de dirhem dirhem yakar, "Tüh..." derdi bir yandan da, ama bunu sobayı yakmak zorunda olduğu için değil, soğukta ayak parmakları şişip kızaracak diye söylerdi. Engel olamazdı da. Ne yaparsa yapsın. İsterse ayaklarını sobanın içine soksun. Çok geçmezdi, soğukta önce kaşınır, sonra sızlar, sonra kızarıp birer havuca dönüşürdü parmakları. Bu yüzden her aşamada bir "Tüh..." geçirirdi.

Çok görmüş geçirmişti . İkinci İşletme Başmüdürlüğü 'nün en eski işçilerindendi. Çok şey bilirdi.

"Burada neler olmadı ki..." derdi çayını yudumlar yudumlamaz ve aşağı yukarı şöyle bir cümleyle başlardı anlatmaya :” (Duman, Av Dönüşleri 2022, 17)

Amca ‘tüh’ derdi. Amcanın konuşma tarzı her aşamada ‘tüh’ demektir.

“Topal'ın, yani Hayvan'ın babasının hikayesi bundan sonra başlıyor. Ama, karısı güçlü, kararlı, oturup kalkmasını bilen bu kadını Topal'ın. Şöyle biraz kısa derdi Amca sonra ansızın kalkar, "Tüh..." diye çıkıp giderdi, Topal'ın hikâyesi de böylece, daha başlamadan biterdi. Sonra Topal, evimizin duvarlarına, şu inanılması güç tünellere hapsolürdü da orada zavallı, kayıp bir kahramana dönüşürdü. Gece boyunca inlerdi tabii . İnler, kendi yarım yamalak hikayesini anlatmaya çalışırdı. Ama anlatamazdı. Onca gürültünün içinde, acınası bir mırıltı olabilirdi yalnız ...” (Duman, Av Dönüşleri 2022, 19)

Amca çok hayranı ve düşmanı olan, garip, iyi bir adamdır. Çok az konuşur. Onu hiç anlamayanlar çoğunluktadır. Sadece gerekli olan sözcükleri söyler. Kazayla arkadaşının canına kıymıştır.

“Amcam Nasıl Bambaşka Biri Oldu?

“Amcamın çok hayranı vardı. Ama düşmanı da. Onlar da vardı. Yine de, onu hiç anlamayanlar çoğunlukta idi. Bunlar amcamı gördükleri zaman yollarını değiştirir. Başını çevirir. Ansızın aklına bir şey gelmiş gibi tüyüverirlerdi. Ama, bunların bu işte haklı olduklarını kim söylesin? Zira amcam tamam biraz garipti, hem de çocukluğundan beri böyleydi ama iyi adamdı. Söylediklerine göre, Batumlu Rüya dışında harama uçkur çözmemişti. Urfalı Recep dışında cana da kıymamıştı. Ancak, o olay kazaydı. Büyük bir kazaydı. Recep, amcamın Antep işi silahıyla —zaten araları iyiydi, bol bol şakalaşırlardı— evet, o silahla oynamayı severdi. Hiç bilmediği halde. Amcam onu az mı ikaz etmişti. Ulan şeytan doldurur. Bu, belki amcamın en uzun cümlesiydi. Öyle ki, konuşurdu konuşmasına ama, amcam, yalnızca gerekli sözcükleri sarf ederdi. İnsan olana, derdini anlatmak değil mi, bir sözcük yeter.” (Duman, Baykuş Virane Sever 2023, 43)

Amca sazlıkta yılan, kaplumbağa arar, dereye yıkanan kızlara bakar. Yedi yaşına kadar geleneksel olarak hocaya gider. Baba ve amca çocukken eğlenceli vakit geçirip iyi anlaşır.

“Amcam, tıpkı babam gibi, yedi yaşına varıncaya dek Kuran gördü. Bizim burada şarttır. Okula başlayıncaya kadar hocaya gidilir. Amcam da hocaya gitti. Hocadan döndükleri zaman hep birlikte çubukları ellerine alıp dereye gidiyorlardı. Sazlıkta yılan, kaplumbağa arıyor. Yıkanan kızlara rastlarız, diye derenin etrafında dört dönüyorlardı. Bir zaman bu böyle gitti. Babam, kardeşini elinden- tutup eve birlikte geliyor, annelerinin hazırladığı tarhana çorbasını içmekle karınlarını doyuruyor. Sonra hınzırca gülüşerek dışarı çıkıyorlardı.” (Duman, Baykuş Virane Sever 2023, 43)

Amca kardeşinin yaptığı resmi çok beğenir. Uzun uzun inceler.

“Resmi yapıp başucuna koydu, sonra gözkapakları ağırlaştı, yatağa gömüldü, yorganı boğazına dek çekti ve uyudu. Uyandığında hava kararmış, gaz lambaları yakılmıştı. Amcam babamın başucunda oturmuş resme bakıyordu. Kıpırtısız, öyle donmuş, resmi süzüyordu. Sanırsın büyülenmiş. Kâğıdı gaz lambasının cılız ışığına tutmuş bakıyor, bakıyordu.” (Duman, Baykuş Virane Sever 2023, 45)

Amca sarhoş olur, bahçede sızıp kalır. Amca birkaç yıl evin rutubetli bir odasında onlarla birlikte kalır.

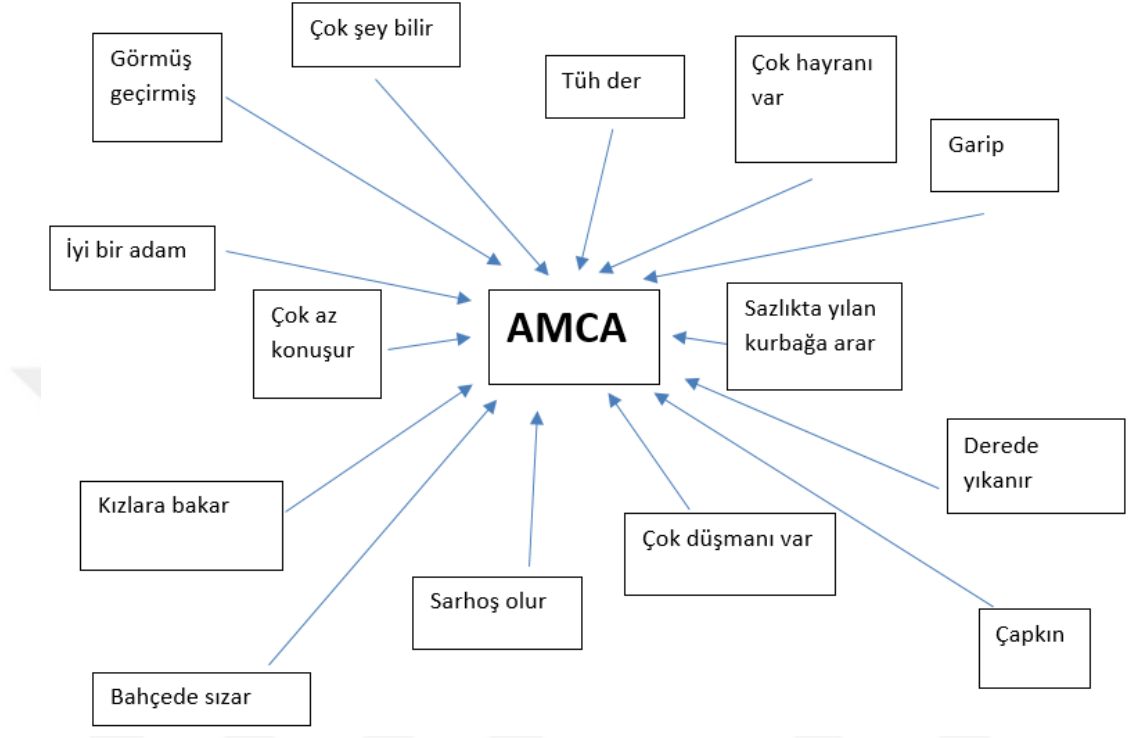
“Akşamüzeri korkunç bir yalnızlık duygusuyla eve varmış, hasta annemin başında bir süre öyle beklemiştim. Annem arada başını hafifçe kaldırarak, amcamın bize geldiği kış varidi ya, diye başlıyordu. O zaman a bu ağaç bağçede yok idi. Bunu çok anlatmıştı. Bir kış mevsimi amcamın elinde kocaman tahta bir bavulla kapımızı çaldığını, annemin yüzüne bakarak, abi, ben geldim, dediğini, böylece birkaç yılı bu küçük evin rutubetli odalarında onlarla birlikte geçirdiğini. Amcam bu; gece yarılarna dek dışarılarda içerek iyice sarhoş olur, sonra bir vakit bahçenin sıkıntılı kapısından neredeyse yuvarlanarak girer. Kimi yaz sabahları orada, bir gün ansızın devasa bir kavak ağacının belirlediği yerde sızıp kalırmış.” (Duman, Sencer ile Yusufçuk 2023, 46)

Amca çapkındır. Bir gün yine ansızın evden bavulunu bile almadan çıkıp gider. Daha sonra bavulu açıldığında içinden; defterler, kravatlar, kirli çoraplar, gömlekler ve bir sutyen çıkar.

“Gel zaman git zaman bir yolunu bulmuş, artık zengin bir kadını mı kendine hayran bırakmış, yoksa iyi bir işe mi girmiş bilinmez, bir sabah yine geldiği gibi ansızın, abi, ben gidiyorum, diyerek çıkıp gitmiş. Gidince tahta bavulunu filan da almamış yanına. Bavul bir köşede öyle günlerce durup durmuş. Sonunda, bir bahar temizliği sırasında annem amcamın bavulunu kaldırıp içinde ne var ne yoksa onlarla birlikte atmak istemiş. Kaldırınca bavul havada açılmış, içindekiler de yerlere saçılmış. Defterler, bir kez bile bağlanmamış kravatlar, kirli çoraplar, gömlekler. —Ve bir de sutyen, diye eklemişti babam rahmetli. Bu sutyenin burada ne işi varmış ben bilemem, ama amcamın çapkın bir adam olduğunu, kimi gece...” (Duman, Sencer ile Yusufçuk 2023, 46)

Amca Faruk Duman’da aşık, görmüş geçirmiş, çok şey bilir, ‘Tüh!’ der, çok hayranı ve düşmanı var, garip, iyi bir adam, çok az konuşur, sazlıkta yılan- kurbağa arar, dereye yıkanan kızlara bakar, sarhoş olur bahçede sızar, çapkın gibi kavramlarla anlatılmıştır.

Faruk Duman'da Amca

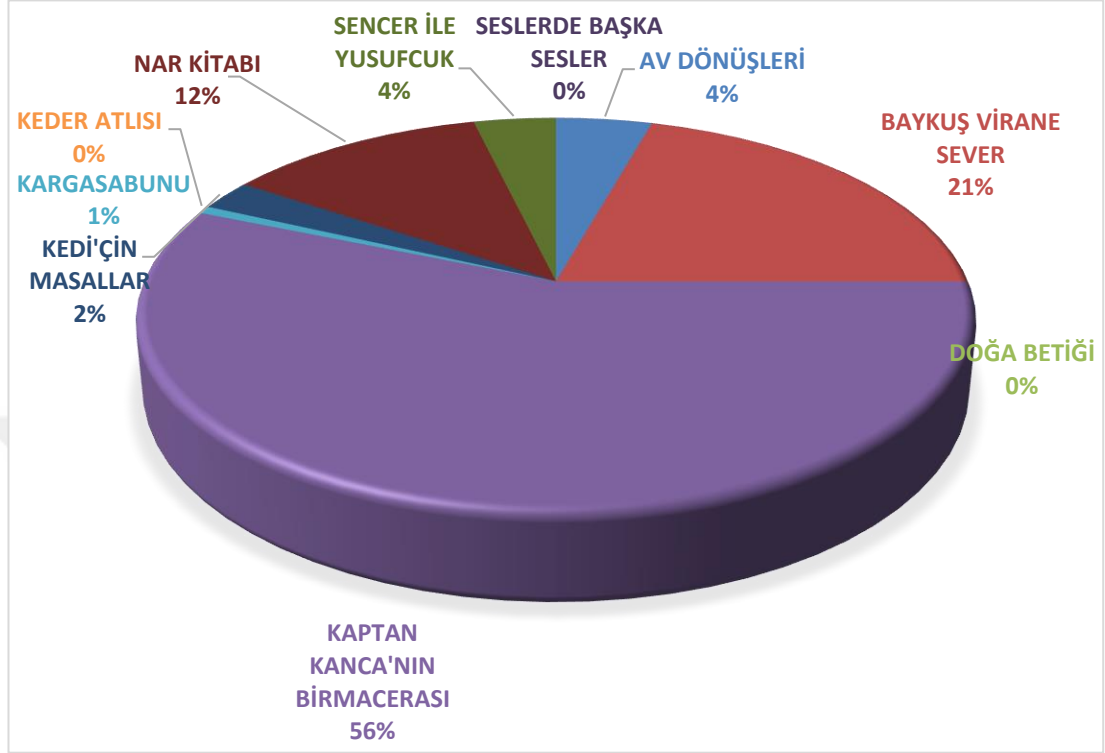

Şekil 2.8. Faruk Duman Hikayelerinde Amcanın Kavram Haritası

2.1.5. Teyze

Teyze sözcüğü; TDK Güncel Türkçe Sözlük' te; annenin kız kardeşi, ana yarısı anlamında isim, anne yaşıtı kadınlara söylenen bir seslenme sözü, ünlem olarak yer alır.

Faruk Duman'ın incelediğimiz 10 hikâyesinde “Teyze” sözcüğünün yoğunluk grafiği aşağıdaki gibidir.

Şekil 2.9. Faruk Duman Hikayelerinde “Teyze” sözcüğünün yoğunluk grafiği

Teyze gençliğinde çağıldaklı güler. Dış görünüşüne önem verir, bakımlıdır. Ablasına misafir geldiği zaman kolları sıvar, pastalar yapar, konu komşuya dağıtır herkesi kendine hayran bırakır.

“Teyzem O Burhan'lı Günleri Nasıl Atlattı?”

Teyzem benim, nasıl çağıldaklı gülerdi gençliğinde. Yürüyüşü, o zamanlar, aman çakı gibi olmalı, bacaklar hep ince kalmalı, denerek. Memeleri göğsünden fişkırpı gidecek sanki. Böyle bir nevi Pisa Kulesi; devrildi devrilecek yürürdü. Komşular bilirdi: Ayten'se, aşağı kattan —ya da yukarıdan; orada ve her yerde komşular bulunurdu— onun çağıldaması geldiye, Allah bozmasın, keyfimiz yerinde demektir. Bize geldiği zaman, —Abla sen elini bulaştırma, ben şimdi iki dakikada yaparım, diyerek kolları sıvadığı. Sonra davulun başında dönen turnalar gibi etekleri köpüklenmekle. Tepsiyi nedense hiç yanmayan elleriyle kavrayıp. Pastanın buğusunda yüzünü kremleyerek. —Koktu ki, burun hakkını verip geleyim çocuklar, deyip kapı açıldığında. Böylece

kendisi de en tazesinden bir vanilya kokusu gibi evden çıkar. Konu komşuyu bir bir dolaşır o burun hakkını dağıtır. Herkesin içinde hep yarım. Ama hiç eksilmeyecek bir heves bırakırdı.” (Duman, Baykuş Virane Sever 2023, 29)

Teyze çevrenin en uyumsuz kişisidir. Çok güler. Gençtir ve gelmesi dört gözle beklenir. Börek çörek yapar. Baba teyze çok güldüğü için rahatsız olur, komşulara ayıp olduğunu söyler.

“Çevremizin en uyumsuz kişisi sayılırdı; —Çok fazla gülüyor, diye söylenirdi babam, ayıp oluyor konu komşuya. Gülünecek de bir şey olsa, vallahi utançtan yerin dibine giriyorum. Hem ne öyle ikide bir börekler çörekler falan, milletin halini görmüyor mu, ayıp. —Ne varmış, millet kendine baksın, derdi annem. O da öyle. Bakma sen, hoşuna gidiyor herkesin. Genç daha. Ki, ben Ayten Teyzemi dört gözle beklerdim. Aman gelip de şu kapıdan girsin.

Babam da tadımızı bozmayarak. Artık gazetesini alıp kahveye mi gider, çıkıp balkonda perdeleri de çekerek sigarasını mı içer. Teyzem gelsin de inşallah bizde kalsın, öyle kapıdan çörek kokuları gibi uçup uçup gitmesin. Arada annem kalın gözlüğünün arkasından tığ işine dalınca. Orada oturmuş sanırsın kendi kendine konuşuyor, — Ayten'le bizim aramız ayrı, derdi. Sözcükleri, heba olmasın diye. Usul usul, adeta harf harf söyleyerek. —Az analık etmedim” (Duman, Baykuş Virane Sever 2023, 29)

Teyze işten çıkarılmış, günlerce gözyaşı dökmüş. İşten çıkarıldığı günlerce üzülmesinler diye kimseye söyleyememiş odasına kapanıp ağlamıştır. Daha sonra dayanamayıp ağlayarak ablasının yanına gider.

“Bir ara, teyzem görünmez oldu; bizim de varıp, acaba nedir, durumları nasıldır ve başlarına bir iş gelmiş olmasın, diye düşüsek de, Mamak sırtlarındaki eve gitmek fırsatımız olmadı. Kış başlıyordu. Soğuk rüzgârlar çıkmıştı. Yağmur patladı patlayacaktı. Annem gökyüzüne bakıp dizlerini ovuşturuyor. —Kar bu sene fena olacak ha, diyordu. Meğer kışa girmeden teyzemi işten çıkarmışlar. Teyzem de Güllü Nine ağlayıp fenalaşmasın diye düşünmekle. —Anneciğim izin aldım, biraz evde oturacağım ben, diyerek. Odasına kapanıp günlerce gözyaşı dökmüş. Sonunda bir

sabah kapı çalındı, —Abla, ben ne yapacağım şimdi, diye ağlayarak içeri girdi.” (Duman, Baykuş Virane Sever 2023, 30)

Teyze ekonomik sıkıntılar çeker eşiyle birlikte ablasında kalır. Teyze Burhan’la evlenir. Ama eniştenin parası ve kalacak yeri yoktur. Hep birlikte ablasında kalırlar. Enişte sessiz, çekingen, kıpırtısız bir şekilde başkasının evinde yaşar.

“İşte, Allaha tam o sıralarda ortaya çıktı Burhan Enişte. Bir gün elinde bir demet çiçekle geldi, o zaman evde sabahtan beri sözde gizli gizli süren hazırlıklar da anlaşılmalı oldu. Babam tıraş olmuş, annem özel günlerde giydiği siyah kumaş pantolonunu dolaptan "çıkarmıştı. Güllü Nine oralı değildi, “Ne olacaksa” der gibi dolaşmıştı bütün gün. Babam o derme çatma düğünden sonra –gümüş rengi bir saat takmıştı eniştenin koluna— Burhan Enişte' nin de esasen bir çulsuz olduğunu, bundan sonra onun da çaresiz bizde kalacağını öğrenince küplere binmişti. Öyle ki, bir yandan aman ayıp olur, diye düşünerek misafirlere güler yüz gösterir, bir yandan da her derdi içine attığından, iç de bir yere kadar, sıkıntı ve öfkeden şişip dururdu. Eve yatıya geliyor, dışlanmış akraba yetimleri gibi sessiz. Daha ikinci kaşıktaki karnı doymakla. Yatağına çekilir çekilmez kıpırtısız. Allah göstermesin, kimsesiz bir tabut gibi uykuya dalıyordu.” (Duman, Baykuş Virane Sever 2023, 32)

Teyze ince, narin, çocuksu bir kadındır.

“İş buraya varınca, ne de olsa teyzem de ince narin, çocuksu bir kadındı; eliyle Burhan Eniştenin ağzını kapayarak. O titrek sesiyle, — Yeter, baksana sesi soluğu kesildi çocuğun, yeter bu kadar, dedi.” (Duman, Baykuş Virane Sever 2023, 34)

Teyze eşini kaybetmiş, bütün canlılığını yitirmiş. Ağlar, derin derin iç çeker. Eski gülüşlerinden iz bile kalmamış, hareketleri ağırlaşmış, elleri eski marifetini yitirmiştir. Kılık kıyafetine dikkat etmez olmuş ve sürekli yorgun, uyumak istemektedir. Bir şeyin içine hapsolmuş gibidir. Yanmıyor, üşümüyor, koku almıyor, yaşamıyor gibidir.

“Bu çocuk bu acıyı nasıl yenecek, diye bütün gün düşünürdü Güllü Nine. Herhalde düşünürdü. ACI, YENİLMEDİKTE KALIR. Burhan Eniştenin ölümünden sonra, teyzem uzun bir zaman bütün canlılığını yitirdi. Evde sessiz oturduktan gözünden

durduk yere yaş sızar, arada derin derin iç çekmekle. Bir daha hiçbir zaman eskisi gibi olamayacak zannedilirdi. O unutulmaz gülüşünden de eser kalmamıştı tabii. Hareketleri ağırlaşmış, elleri tüm marifetini yitirerek. Dışarıya da çıkmadığından. Kılık ve kıyafetine dikkat etmez olmuştu. Fakat sürekli yorgundu ve durmadan uyumak istiyordu. Uyuyordu da. Annem telaşla fısıldıyor, —Uyku hastalığına yakalanacak, diyordu, ne yapsak; atlatamayacak bu kız bu acıyı. Gerçekten, teyzem sanırsın bir şeyin içine hapsolmuş. Ya da bir şey onun içine hapsolmakla ikisi aynı şeydir. İnsan, hapsoldüğü şeyi içinde taşır. Kalubeladan beri böyledir. Bu durum, teyzemi altüst etmişti. Sinir uçları duyarlılığını yitirmiş, yanmıyor, üşümüyor, koku almıyor ve zaten esasen almak da istemiyordu. Yaşamıyordu sanki. Ya da belki şöyle olmuş olabilirdi: Teyzem, aslında Burhan Enişte' nin peşinden gitmek istiyordu” (Duman, Baykuş Virane Sever 2023, 35)

Teyze küçükken yaramazdır. Macerayı sever, başına gelmeyen kalmamıştır. Teyze anne ile birlikte küçükken çok yaramazlık yapmış hayat bu yaramazlıkların acısını onlardan misliyle çıkarmıştır.

“Aklıma ne zaman maceralar gelse, Aynur Teyzemi anımsardım. Hem de onun başına gelmeyen kalmamıştı. Kalmayacaktı. O zaman, yani onlar daha gençken, annemle birlikte köyde yaşadıkları sırada. Yaşları da küçük olduğu için, dünyaya yaramazlık yapmak için geldiklerini sanırlardı. Öyle söylerlerdi. Ama dünya insana yaramazlığı öğretiyor. Dünya yaramazlığın acısını insandan fersah fersah çıkarıyor. Bir keresinde, diye anlatmıştı bana. Eve ağır misafirler gelmişti. Ama gerçekten ağırdı bu misafirler. İri yarı, dev gibi bir adamla. Ki bunun ilçede Milli Eğitim Müdürü olduğunu öğrenmişlerdi.” (Duman, Kaptan Kanca'nın Bir Macerası ve Öbür Yeni Öyküler 2019, 25)

Teyze ballandırarak, uzun uzun hikaye anlatır. Anlattığı hikaye dinleyenin gözünün önünde canlanır.

“Aynur Teyzem bunları öyle uzun uzadıya, deyim yerindeyse ballandırarak anlatırdı ki, macerasının içindeki her şey gözümün önünde canlanırdı. Bence iyi bir hikâyenin insanın gözünün önünde canlanması gerekir.” (Duman, Kaptan Kanca'nın Bir Macerası ve Öbür Yeni Öyküler 2019, 25)

Teyze babasından çok dayak yemiş ve babasını sevmiyor. Babası evde pek konuşmaz ama dışarda özellikle nüfuslu kişilerle iyi geçinir. Onların bir dediğini iki etmez. Teyze babası ile ilgili hep kötü konuşur. Baba başkalarını memnun etmek için ailesine zulmeder.

“Teyzemle annemin babası pek konuşmazmış. Ama kaymakamla da, belediye başkanıyla da, bunun dışında, ilçenin ne kadar zengin esnafı varsa hepsiyle iyi geçinen, dahası onların bir dediğini iki etmeyen biriymiş. Pis. Pis, diyordu teyzem babasına, uluorta, kimseden çekinmeden sövüp duruyordu. Çok dövdü beni, diyordu. Gülmemize bile katlanamazdı. Ablamla ikimizi yan yana görse. Sanırsın kafa kafaya vermiş de anarşist örgüt kurmuşuz. Kıyameti koparırdı. İşte öyle pis adamları da o alıp getirirdi eve. Bize de etmediğini bırakmazdı. Annem o mantıları, baklavaları açacağım diye sabah karanlığında kalkıp akşama dek iki büklüm çalışırdı. Ben de onlar birer parça alıp kalksınlar da kalanını biz yiyelim diye” (Duman, Kaptan Kanca'nın Bir Macerası ve Öbür Yeni Öyküler 2019, 26)

Teyze misafirlere rezil olmaktan korkmuyor. Misafir olan adamın rezil bir adam olduğunu görünce evdeki farenin ortaya çıkmasından korkmaz.

“Her neyse. Aynur Teyzem misafirlerin ayaklarına bakıp durdu. Daha doğrusu, onlar öyle zannediyordu tabii, teyzem fareyi göz hapsine almıştı. Fare orada katılıp kalmıştı ama çıksa, kaçıp gitmese ne yapılacaktı? Bir zaman sonra teyzem bir şeyler düşünmesi gerektiğine karar verdi. Ama artık misafirlere rezil olmaktan korkmuyordu. Tersine, o koca adamın önce burnuyla, sonra sümüğüyle nasıl oynadığını gördükten sonra. Dur ben sana yapacağımı bilirim, diye söylenip duruyordu içinden.” (Duman, Kaptan Kanca'nın Bir Macerası ve Öbür Yeni Öyküler 2019, 27)

Teyze soğukkanlıdır. Misafirleri uğurlarken sinir olduğu adamın cebine fark etmeden naylon torbanın içindeki fareyi koyar.

“Biraz sonra, müdürle karısı müsaade istediler. Önde babaları, evde kim var kim yok kapının önüne toplandılar. Dede, yani teyzemle annemin babası. Bunu her keresinde yineliyorum çünkü karışmasın. Benim babam sanılmasın. Dede, müdürü Milli Eğitim protokolünden uğurlar gibi önünü ilikleyerek sıraya geçti. O sırada, teyzem yine o

müthiş terbiyeli yürüyüşüyle odasından çıkıp geldi, fareyi bir naylon torbanın içine koymuştu. Hayvan, o kadar korkmuştu ki kıpırdamıyordu. Belki de çoktan ölmüştü, diye anlatıyordu teyzem. Ama vallahi ben öldürmedim. Bir eliyle müdürün elini tutup öptü, öbür eliyle de fareyi adamın ceketinin cebine koydu.” (Duman, Kaptan Kanca'nın Bir Macerası ve Öbür Yeni Öyküler 2019, 30)

Teyze zayıftır. Anne teyzenin haber vermeden gelmesine şaşırır ve sevinir.

“Neyse, araba eve yanaşırken, kapının önünde, elinde bir bavul teyzemi gördüm. Aynur Teyzem, kendine büyük gelen o sarı yağmurluğunu giymiş kapının önünde bekliyordu. O kadar zayıftı ki, su az daha yükselse, suyla yükselip gidecekti. Bizi tanıyınca bavulu kapının önüne bıraktı, yaklaşıp cama vurdu. Toprak, çarkı çevirerek camı açtı. —Siz misiniz, diye bağırdı teyzem. —Biziz ya, dedi annem sevinçle. Neden haber vermedin geleceğini? —Kız ben, ben nereden bileyim, dedi teyzem, Şuna bak, nereden bileyim ben? Beni biraz dövdüler de sonra bıraktılar işte.” (Duman, Kaptan Kanca'nın Bir Macerası ve Öbür Yeni Öyküler 2019, 33)

Teyze sinirlidir. Sinirden yüzü kızarır, kaşlarını çatar. Yaşadığı kötü olayları hatırlayıp ağlar.

“Sonra, KAPTAN KANCA' yı görünce. Teyzem küplere bindi. Arka kapıyı açtı. Yağmurun ışıltısında yüzünün kızardığını görebiliyordum. Kaşları çatma çatılmıştı. - Sen de mi buradasın, Allah senin belanı versin, senin yüzünden beni ne kadar dövdüler biliyor musun? diye ağlamaya başladı. KAPTAN KANCA arabadan indi, teyzem önce onun göğsüne bir yumruk attı, sonra hıçkırarak sarıldı ona.” (Duman, Kaptan Kanca'nın Bir Macerası ve Öbür Yeni Öyküler 2019, 33)

Teyze, geldiği yeri hareketlendirir. Pestilini, dutunu, çayını elini alıp başından geçenleri anlatmayı sever.

“Bir keresinde, yine Aynur Teyzem gelmişti bize. Her zamanki gibi. Her zamanki gibi. O bize geldiği zaman evimiz birden hareketlenirdi. Aynur Teyzem çantasından çıkardığı pestili, kuru dutları kâselere koyar, çayını önüne alıp başından geçenleri anlatmaya başlardı. Bir keresinde, diye anlatmaya başlamıştı son geldiğinde. Bu abim

var ya, —babamı işaret etmişti yine— işte bu abim başına tuhaf bir şapka geçirmiş uzaktan gelmeye başladı. Ama böyle çok uzak olduğu için sanki yürümedi de. Yavaş yavaş böyle toprağın içinden çıkmaya başladı. Abi sen yanlış anlama ama işte, dediğim gibi yerden bitiyor yani. Fakat ben de onu tanıyamıyorum.” (Duman, Kaptan Kanca'nın Bir Macerası ve Öbür Yeni Öyküler 2019, 53)

Teyze iyi bir hikaye anlatıcıdır. Çevresindeki herkesi güldürür.

“Çevresinde oturmuş Aynur Teyzemi gülümsek dinliyorduk. Annem ellerini dizlerinin üstüne koymuştu. Gülmekten çenesine ağrılar girdiği anlaşılıyordu. Babam da, sen hele anlat da sıra bana gelsin, diyordu sanki içinden. Arada bir de, işte o acayip şapkayı aranır gibi sağına soluna bakıyordu. Teyzem bir ara bana döndü, sen kartalın ceylanı nasıl kaçırdığını hiç gördün mü, diye sordu. Hayır, dedim. Bir ara anlatayım, dedi.” (Duman, Kaptan Kanca'nın Bir Macerası ve Öbür Yeni Öyküler 2019, 53)

Teyzenin gözleri büyür, saçlarını boyar. Teyze çok düşünceliyken gözleri büyür, yüzü kırışır insanlar ondan korkar.

“İnsanın gözleri neden büyür. Bunu ben teyzemde gördüydüm ilk. Böyle zamanlarda teyzem, odanın bir köşesinde kıvrılıp sanki uyurdu. Ya da uyumazdı, odanın içinde başka bir oda vardı ya, girerdi, o gizli odada onu kimse görmezdi, sessiz ne varsa konuşurdu. Otururdu sedirin üstünde, kollarını kucağında toplar, düşünürdü. Gözleri böyle büyürdü. Farkına mı varmazdı. Annem korkardı ondan. İsmail de korkardı, başkaları da. Artık o iri gözlerden mi korkarlardı. Çok geçmezdi gerçi, teyzemin yüzü, akıl almazdı, kırışıklıklar belirirdi. Kararıp uzak, bir daha asla dönülemeyecek yerlerin kasvetiyle kapanırdı. Bir keresinde teyzemi o uzak yerlerde görmüştüm ben. Yazdı. O sıcak öğle sonlarında çocukların da canı sıkılırdı. Teyzem, daha öğrenmemişti, belliydi. Saçlarını boyardı gün boyu, elleri etekliğinde. Zamanla nasıl uzaklaşıyor her şey” (Duman, Nar Kitabı 2022, 51)

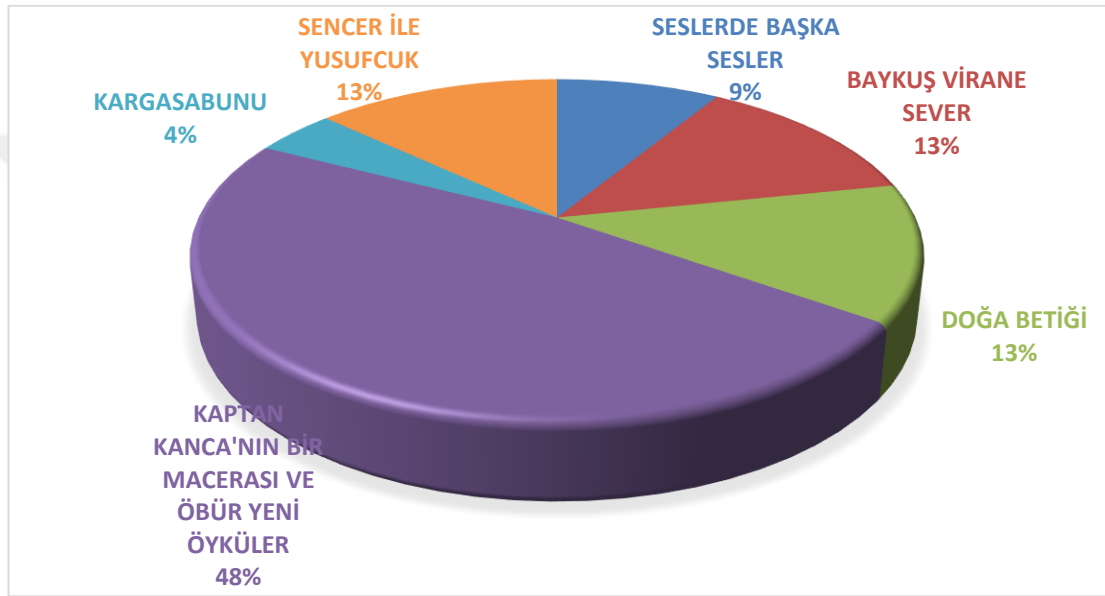
Teyze ağlar. Akşam olunca teyzenin iri gözleri yumuşar, kırışır, kirpikleri gözünün önüne iner. Perdeyi kapatıp hıçkırarak ağlar.

“Akşam vakitleri çabuk geçince, artık zorunluluktaki, toparlanırdı teyzem. İri o gözleri yumuşardı önce. Gözleri çevreleyen o çizgiler gevşer, kırışırdı. Kirpikler usul usul inirdi gözlerin önüne. Sonra kollar yavaşça hareket ederdi. Artık parmak uçlarındaki o titreme mi büyürdü, büyüyüp önce kollara, sonra her yere mi dağılırdı. Olsun. Eller sediri kavrardı böylece. Ayakuçları, terlikleri arardı. Teyzemdi sonra, o erken vakitlerde doğrular, perdeyi kapardı. İsmail'in çözüldüğüne rastlamışsa, iri taneli, neredeyse zeytinden o tespihin şıkırtılarına, teyzemin hıçkırıkları karışırdı.” (Duman, Nar Kitabı 2022, 52)

Teyze Faruk Duman'da çağıldaklı güler, dış görünüşüne önem verir, bakımlı, herkesi kendine hayran bırakır, uyumsuz, çok güler, genç, gelmesi dört gözle beklenir, börek çörek yapar, ağlar, ekonomik sıkıntılar çeker, ince, narin çocuksu, elleri marifetli, küçükken yaramaz, ballandırarak hikaye anlatır, babasından çok dayak yemiş, babasını sevmiyor, korkusuz, soğukkanlı, zayıf, sinirli, geldiği yeri hareketlendirir, iyi bir hikaye anlatıcı gibi kavramlarla anlatılmıştır.

“Toplumun temel taşı olan aile kavramı, insan hayatının bir ürünü olan edebi eserlerin vazgeçilmez parçasıdır. Romanlar kurgulanırken gerçeklik unsurunun sağlanabilmesi için kahramanın muhakkak ki bir aile içerisinde yetişmesi ve ailesinden aldığı genetik ya da sonradan edinilmiş bilgilerle muhatap olduğu problemlere karşı tavrı alması gerekmektedir.” (Atlı 2012, 177)

Faruk Duman’ın incelediğimiz 10 hikâyesinde “Aile” sözcüğünün yoğunluk grafiği aşağıdaki gibidir.

Şekil 2.11. Faruk Duman Hikayelerinde “Aile” sözcüğünün yoğunluk grafiği

Faruk Duman’ın “Seslerde Başka Sesler” kitabında aile anne, baba, ağabey ve çocuktan oluşuyor. Aile ağabeyi askere göndermek için tren istasyonunda gelir.

“Yer gök hep asker. Belirsiz bir yerden belirsiz kahkahalar geldi, sonra bu kahkahalar yine koyulaşıp sardı katarı. İstasyonda aileler. Ortalık ana baba günü; ağlaşanlar, oğluna sarılanlar sarmış dört bir yanı. Her şey silik. Trenin altından kopkoyu bir buhar çıktı yine. Bir şeyler patladı sanki. Patladı, sonra o öyle ansızın patlayınca pencerenin önünü apak bir örtü sardı; yüzler. silindi, sesler birbirine girip boşlukta savruldu. Kalabalıkta, ailelerin içinde annemi gördüm. Babamı, ağabeyimi, beni. Ağabeyim yeşil giysilere bürünmüş, ayaklarında postallar; yaşı küçük daha, bu yüzden Şarlo'ya benzemiş biraz.” ((Duman, Seslerde Başka Sesler 2022, 9)

Faruk Duman'ın “Baykuş Virane Sever” kitabında aile, on yaşında küçük bir çocuk, ağabey, kız kardeş, anne ve babadan oluşuyor. Aile yine tren istasyonunda küçük çocuğu karşılamak için bekliyor.

“Aile, bir istasyona gidiyor. Küçük kardeşlerini —on yaşlarında görünüyor- karşılayacaklar. Çocuğun nereden geldiğini bilmiyorum. Bu beni ilgilendirmez. Ama kahraman o değil. Asıl kahraman, onun kendisinden üç ya da dört yaş büyük kardeşi. İki de erkek. Bir kız kardeşleri, bir de ana babaları var. Her neyse. Çocuğu karşıyorlar. Eve dönecekler. İstasyonun arkasındaki anayolda arabaları onları bekliyor. Ancak, oraya gitmek için rayların altındaki altgeçidi kullanmaları gerekiyor. Geçide inmenin iki yolu var.

Birincisi, ailenin istasyona gelirken kullandığı yol; yeni tamamlanmış, pırıl pırıl bir asansör. İkincisi ise terk edilmiş, kapatılmış tozlu bir merdiven.” ((Duman, Baykuş Virane Sever 2023, 67)

Aynı hikayede yazar korkunç bir durumdan rahatlama hissini vermek için ailenin sesinin duyulmasını anlatmış. Aile güven verici olarak betimlenmiş.

“ Aşağı inemezler, çünkü hem korkuyorlar, hem basacak yer bulamıyorlar artık. Ama bu korkunç durum çok sürmüyor. Aşağıdan ailelerinin sesini duyunca, bir cesaret, sanırsın bir dağ tırmanışı; tutuna tutuna iniyorlar. Kucaklaşıyorlar, aşağıdakilerle. Yine de iş burada bitmiyor. Altgeçit karanlık. Az önce geçtikleri bu yer sanki yüz yıldır kimsesiz. Sonsuzca yürüyorlar. Yer altı ürkütücü.” ((Duman, Baykuş Virane Sever 2023, 68)

“Doğa Betiği” Kitabında Faruk Duman aile kavramını “arının ailesi” olarak kullanmış.

“Yaşadığımız sürece, bizimle birlikte dünyayı seven herkesin —yani öbür canlıların— bizim gittiğimiz yerlere gittiğini göreceğiz. Biz ciğerlerimizi açmak üzere kar ovalarına gidince, kuşkusuz arının iri ailesi de orada olacak; atmacalar, kartallar ve uçar kış hayvanları. Biz su içmek için tatlı akarsulara eğildiğimizde “karıncanın su içtiği” de olacak. Ya da su boylarında birer “siyah inci” gibi parlayan atları göreceğiz.” ((Duman, Doğa Betiği 2019, 79)

Aynı hikayede aile; fındık ağacını anlatırken fındığın bu mevsimde hala su olduğu ve ailenin henüz kesenin içine yerleşmediği ifadeleriyle örneklemiştir. Aileler koruma ister.

“Fındık ocakları ovaya tepeden bakar. Bakınca da, aşağıdaki korkuyu, kaynayan, kaynayıp duran, kabarıp büzüşen ovayı endişeyle izler. Ağacın büyük düşüncesi, fındık keselerini koruyabilmektir. Ne zamana kadar? Özsuyun biçim değiştirip yemişe dönüşmesini bekler. Ama o, öbür yemişler gibi şanslı değildir. Daha gonca iken biçim almışlardır onlar. Ama fındık bu mevsimde sudur henüz. Belki o kadar bile değildir. Aileler kesenin içine yerleşmemiştir. Tümünden koruma isterler. Bunun için de, kendilerine ait toprak yüzeyini gölgeleriyle karartırlar.” (Duman, Doğa Betiği 2019, 17)

“Kaptan Kanca'nın Bir Macerası ve Öbür Yeni Öyküler” hikaye kitabında Faruk Duman aileyi bayramda ziyaret edilen, ana baba olarak anlatmış.

“Bizi sadece siz tanırırsınız. Neden? Bu polislerin bir evleri yok mudur? Girip çıktıkları kahveler, bayramlarda ziyaret ettikleri aileler? Ana babaları yok mudur? Ne demektir, bizi sadece siz tanırırsınız? Bu demek ki, bizim burada yaptıklarımız öyle inanılmaz şeylerdir ki, bunun içinde öyle dehşet vardır ki, siz size yaptıklarımızı dışarıda anlatsanız bile inanmazlar. (Duman, Kaptan Kanca'nın Bir Macerası ve Öbür Yeni Öyküler 2019, 111)

Aynı hikayede yazar aileyi, nikahta ön sırada oturan aile protokolü olarak kullanıyor.

“Koltukların ilk sırasına gelince nikâh memurunun peşini bırakmak zorunda kaldım tabii. Hemen ilk sıralardan birine oturdum. Dolmuştu ön sıra; herhalde aile protokolü burada bulunuyordu ve kız ve oğlan taraflarının karışık oturmayı tercih ettikleri de açıktı. Ben geçip öyle oturunca bir ara hemen herkesin dönüp bana baktığını anladım. İŞTE EĞLENCE BAŞLIYOR. Kız tarafı, kuşkusuz, benim oğlan tarafından biri olduğumu düşünüyordu. Öbürleri de kızın yakınıdır, diye gülümseyerek bakıyorlardı bana. Bu durumda, salondaki en şanslı kişi sayılabilirdim.” (Duman, Kaptan Kanca'nın Bir Macerası ve Öbür Yeni Öyküler 2019, 133)

Aynı hikayede yazar ailenin evlilik işlerine karıştığında meselenim iş anlaşmasına döndüğünü söylüyor. Aile işe resmîlik katar. Duyguları düşünerek değil kar zarar hesapları yaparak değerlendirmeler yapar.

“Evet, nerede kalmıştık? Gözümün önünde korkunç bir cinayet işleniyordu. Ve aslına bakarsan kimse orada, kızın yanında oturan dangozun onu benden daha çok sevdiğini iddia edemezdi. Bundan emindim; bir kızı sevmek için peşinde hıyarlıklar yapmaya, araya aileyi karıştırarak meseleye bir İŞ ANLAŞMASI gözüyle bakmaya gerek yoktur. Kızı ben seviyordum. O sırada buna o kadar inanıyordum ki, gözlerimden yaşlar fişkırıyordu. Elimizden alınan, bir dünyaydı sanki. Nasıl anlatabilirim bunu sana? Bir katliam yaşıyordu.” ((Duman, Kaptan Kanca'nın Bir Macerası ve Öbür Yeni Öyküler 2019, 136)

Aynı hikayede Faruk Duman aileyi kız tarafı ve erkek tarafı olarak anlatmış. Aileler birbirleriyle uzun sürecek bir tartışmaya giriyor.

“Ama, şaşkınlık fazla sürmedi. Birkaç saniye içinde homurdanmalar başladı ve arkasından, ne yönden geldiğini hâlâ anlamadığım bir yumrukla yere yuvarlandım. Ama, elbette, benim de şaşkınlığım uzun sürmedi, hızla kalkıp kulise yöneldiğim sırada kızın göz yaşları içinde bana baktığını, bana doğru koşmak istediğini ama dangozla arkadaşları tarafından —yanı sıra dayak atılarak—engellendiğini gördüm. Herkesin aklını karıştırmıştım. Cinayeti engellediğimi düşünüyordum. Zira, büyük olasılıkla, kızın o isyankâr görüntüsünden sonra damadın kafası karışacak, aileler arasında kısa sürede —bir sonraki nikâh yaklaşmıştı ve memurun yeni konukları daha fazla bekletmesi (her ne kadar belediye o herife birtakım yetkiler vermiş de olsa) düşünülemezdi- evet kısa sürede çözümlenemeyecek bir tartışma başlayacaktı. Bu nedenle, vicdanım rahattı.” ((Duman, Kaptan Kanca'nın Bir Macerası ve Öbür Yeni Öyküler 2019, 137)

Aynı hikayede aile; asker polis ailesi olarak geçiyor. Bu aileler öğretmeni okuduğu şiiirden dolayı okul müdürüne şikayet ediyor.

“ Sınıfta Rahatı Kaçan Ağaç' ı okumuştuk çocuklarla, Şimdi bak, biliyorsun, son derece sade ve yenilikçi bir şiir, öyle anlaşılmaz yanları da yok. Münir Bey'e gidip,

çocuklarımızı komünist mi yapmak istiyorsunuz, diye sormuşlar. Bunların içinde asker polis aileleri de var. Ama neyse, dediğim gibi, benim bavulum hazır, bu kadarlık şeyden korkacak da değilim. Arkadaşların durumları daha önemli. Yine de, bu insanları anlamak olanaksız...” ((Duman, Kaptan Kanca'nın Bir Macerası ve Öbür Yeni Öyküler 2019, 48)

“ Kaptan Kanca'nın Bir Macerası ve Öbür Yeni Öyküler” kitabında yazar komşuların anarşist olarak düşündüğü bir aileden korktuklarını ve onları polise şikayet ettiklerini anlatıyor.

“Komiser oturduğu yerden seni izler, arada uzanıp çayını zorlukla alarak höpürdetir. Ama sonra çıkıp evine gidersin. En sıkıcı sorgu zamanları işte bunlardır. Çünkü neden, seni suçlayacak hiçbir şey yoktur ellerinde. Bazen, konu komşunun içinden ihbarcılar çıkardı.

Bunlar gidip polisin kapısına dayanır. Biz bu aileden korkuyoruz, derlerdi. Özellikle de Münir denen o adamdan, çünkü bize göre o adam kesin olarak anarşist ve hem de gizli bir görevle burada bulunuyor ve evinde de bir şey saklıyor.” ((Duman, Kaptan Kanca'nın Bir Macerası ve Öbür Yeni Öyküler 2019, 44)

Aynı hikayede aile İlçe Milli Eğitim Müdürü ailesi şeklinde kullanılmış.

“O zamanlar, ilçedeki Milli Eğitim Müdürü ve ailesi ile bizimkiler arasında bir husumet yokmuş. Zaten sonra, olaylar başlayınca emekliliklerini isteyip gitmiş onlar. Yeni müdür de buraya sürgün olmakla, onun da gizli bir anarşist olduğu söyleniyormuş. Sonradan öğrendiğime göre babam bu anarşist müdürle pek iyi dost olmuş.” ((Duman, Kaptan Kanca'nın Bir Macerası ve Öbür Yeni Öyküler 2019, 26)

“Kargasabunu” adlı hikayede aile “ailesi olmamak” şeklinde geçiyor. Geçmişini bilmeyen, yabancı olarak görülen birini anlatırken kullanılmış.

“İşte, Allah böylece bu eşsiz esere can vermiş oldu. Bu dünyalar güzeli kadın, henüz otuzuna varmamış bulunuyordu. Bu dünyaya daha yeni geldiği için, görmüş geçirmiş biri değildi, bizim alışkın olduğumuz tüm geçmiş bilgisinden uzaktı. Bir ailesi olmadığı gibi, doğup büyüdüğü bir ili, o ilden getirerek öğrendiği bir tarihi de yoktu.

Tarihi olmayan, boş boş bakar çevresine. Yabancı sayılır. Başka gezegenden gelme bir konuk olur.” (Duman, Kargasabunu 2023, 115)

“Sencer ile Yusufçuk” adlı hikayede aile, “kalabalık aile” olarak anlatılmış. Kalabalık ailenin adanın ortasında bakımlı bir çiftliği varmış.

“Neyse efendim, aradan birkaç yıl geçmiş. Çocuk beş-altı yaşları sırasında —bu kalabalık ailenin adanın ortasında bakımlı bir çiftliği varmış- bir akşam ortadan kaybolmuş. Kızlar yemek için toplandıklarında, kardeşimiz yok, diyerek babalarına koşmuşlar. İhtiyar da kalkıp telaşla oğlunu aramaya başlamış. Hep birlikte çiftliğin altını üstüne getirmişler. Sonunda kızlar yakın bir çalılıkta oğlanı tek başına bir keçinin başına kurulmuş bir halde bularak babalarına getirmişler.” (Duman, Sencer ile Yusufçuk 2023, 28)

Aynı hikayede yazar ailesi olmayanların hiçbir şeye bağlı olmadıklarını anlatmış. Ailesi olanların hayata, insanlara bağları vardır. Aile bağlılıktır.

“Bu kadın, inanılmayacak kadar garip. Hani hayatta hiçbir şeye, hiçbir düşünceye ya da hiç kimseye bağlı değilmiş. Bir ailesi, ana-babası, çocukları yokmuş gibi bakıyordu. Delikanlı belki daha çok korkmuştu hem. Yanakları kızardı, başını önüne eğerek titremeye başladı. Bir zaman böyle titredi, ama sonra kadının elini yanağında hissetti. Ama bakamadı. Neden sonra baktı ama artık çok geçti; kadın gitmişti. Delikanlı, tahta kapıyı sıyırarak yok olan etek ucunu görmüştü en son.” (Duman, Sencer ile Yusufçuk 2023, 38)

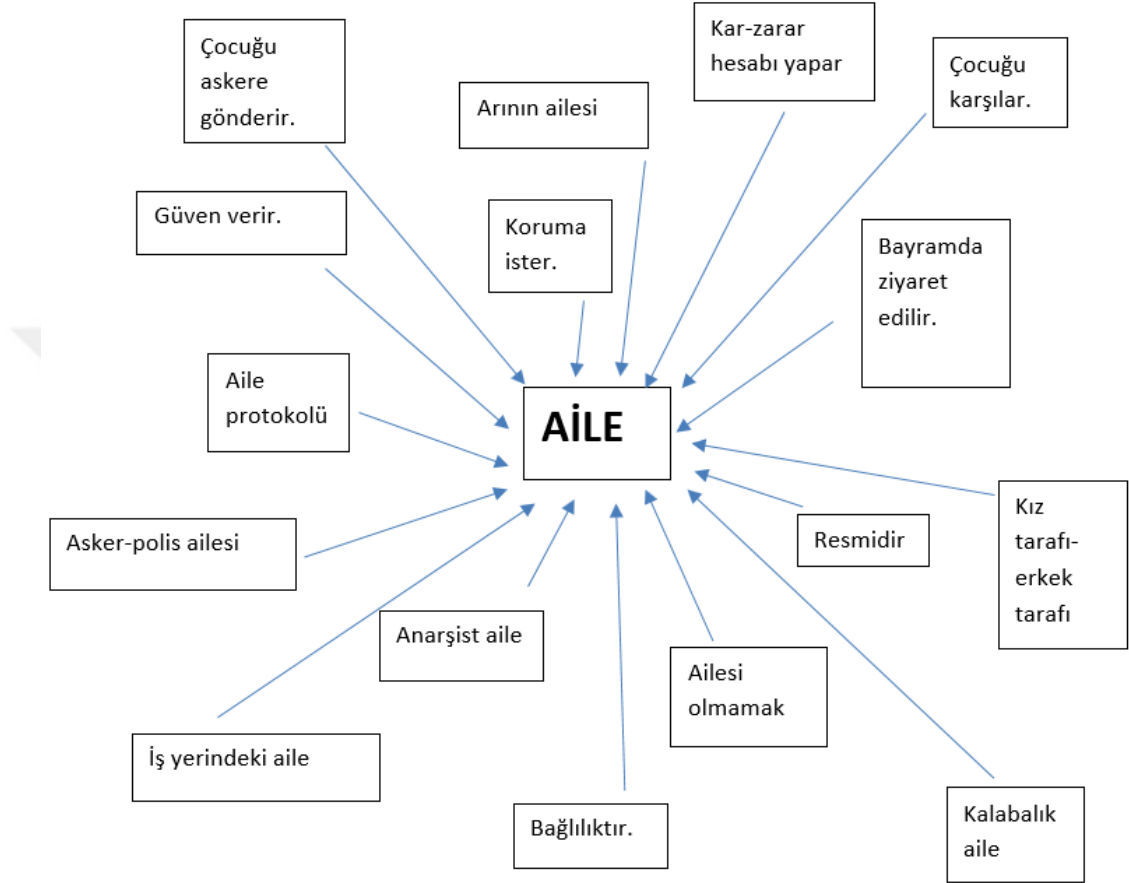
Aynı hikayede yazar iş yerine sürekli gelen müşterileri “oradaki ailem” diyerek anlatır.

“Sonra annemin hastalığının nasıl da uzun sürdüğünü düşünmüştüm. Gündüz saatlerinde onu evde bir yatak örtüsü gibi bırakır, yoğun, uzun, beni bir pelteye çeviren işime giderdim. Gidince küçük, bordo önlüğümü kemer hizasında belime geçirir, masaların arasında dolaşarak oradaki aileme, yıllardan beri gelip hep aynı masalarda oturan müşterilerime çaylarını dağıtırdım.” (Duman, Sencer ile Yusufçuk 2023, 47)

Aile Faruk Duman’da; çocuğu askere gönderir, çocuğu karşılar, güven verir, arının ailesi, koruma ister, bayramda ziyaret edilir, aile protokolü, resmî, kar-zarar hesabı

yapar, kız tarafı-erkek tarafı, asker-polis ailesi, anarşist aile, ailesi olmamak, kalabalık aile, ailesi olmamak, iş yerindeki aile, bağıllık kavramlarıyla anlatılmıştır.

Faruk Duman'da Aile

Şekil 2.12. Faruk Duman Hikayelerinde Ailenin Kavram Haritası

3. SONUÇ

Aile kavramı Türk ve dünya edebiyatında sıklıkla işlenir. Türk halk edebiyatında ninnilerde, ağıtlarda, manilerde, türkülerde; Klasik Dönemde Arapça, Farsça kelimelerle genellikle soyut kavramlarla, Modern edebiyatta somut kavramlarla daha bireysel olarak ele alınmıştır.

Aile içi ilişkiler, aldatma, yabancı aileler, ailede eğitim, boşanma, miras, karı-koca ilişkileri, fakir aileler, eş seçimi, aile ve sağlık, aile ve ölüm, eşlerde aranan özellikler, çiftçi aileler, çocuk, nişanlanma, mutsuz aile, çocuk sahibi olma, memur aile gibi konular Türk edebiyatında işlenen aile ile ilgili konu başlıklarından bazılarıdır.

Son dönem edebiyatımızdan önemli isimlerinden olan Faruk Duman aileyi kendine özgü üslubuyla anlatmıştır. Faruk Duman'da kahramanlar muğlaktır, büyülü bir dünyada kurgulanır, somut gerçekleri aşmış, çok katmanlı fantastik anlatımlar özgün ve kendi dil evrenini oluşturan bir üslupla işlenir. Yazar doğayı, hayvanları, bitkileri, ağaçları, halk hikayelerini, masalları, destanları, çocukluk anılarını, yaşadığı yerleri, avcılığı kendi yaşamından tecrübelerle anlatır.

Bu çalışmada Faruk Duman'ın on öykü kitabında yer alan doksan dört hikayesinde aile ile ilgili kavramlar tematik olarak incelenmiştir. Hikayelerde geçiş sıklığına göre baba, anne, çocuk, teyze, amca ve aile kavramı ele alınmıştır. Özellikle yazarın bireyin iç dünyası ve toplum arasında ilişki kurarken kullandığı imgeler, metaforlar, semboller aracılığıyla aile kavramına yüklediği anlam tespit edilmeye çalışılmıştır.

Faruk Duman'da baba; geleneksel, eşine kötü davranan ama dışarda örnek insan, evde güçsüz ama dışarda güçlü, hem devrimci, korkulan hem de utangaç, çaresiz, cesur olmayan, hem güçlü hem güçsüz, genel olarak hüznü, tüm sahip olduklarına rağmen mutsuz, yalnız, acımasız, öfkeli gibi negatif kelimelerle betimlenmiş. Anne; geleneksel, çilekeş, becerikli, tüm eksikliklerine rağmen mutlu olan, rengarenk, güzel kokan gibi pozitif kelimelerle sıcak bir anlatımla betimleniyor. Çocuk; genel

geçerliliği olan ifadelerle, amca; çapkın, teyze de çok sevilen bir karakter olarak anlatılıyor.

Araştırmanın başında yapılan literatür taramasında Faruk Duman'ın hikayelerinde aile teması üzerine daha önce yapılmış akademik bir çalışmanın bulunmaması bu tezi özgün kılan önemli bir unsurdur. Aile toplumun en küçük yapı birimidir. Bireyin kimliğini, değerlerini inşa eder. Faruk Duman aileyi sadece toplumsal değil, aynı zamanda içsel bir sorgulama alanı olarak ele almıştır.

Tezde yer alan baba, anne, çocuk, amca, teyze, aile ilgili temalar hikayelerden örneklerle, grafik ve kavram haritası desteğiyle detaylı bir şekilde incelenmiştir. Özellikle baba figürü hikayelerde alışılmışın dışında betimlenmiştir. Genellikle merkezde, güçlü, otoriter bir figür olan geleneksel baba yerine; duygusal, kırılğan, çaresiz, aciz, bazen öfkeli ve içe dönük babaya rastlanmaktadır. Faruk Duman'ın hikayeleri bu yönüyle babalık kavramını sorgulayan çok katmanlı bir yapı sunar.

Hikayelerde anne figürü genellikle evin yükünü omuzlayan, çalışkan, güçlü, gerektiğinde erkek rollerini de üstlenen, sessiz bir dirençle varlığını sürdüren bir figür olarak karşımıza çıkar. Özellikle babanın zayıf olduğu durumlarda anne ön plana çıkar. Bu durum yazarın kadın karakterlere biçtiği gücün de göstergesidir. Anne ve baba arasındaki bu zıtlık yazarın toplumsal cinsiyet rollerine eleştirel bir bakışla yaklaştığının da işaretidir.

Çocuk karakteri genellikle içe dönük, gözlemci, aile içinde yaşanan çatışmaların, hayal kırıklıklarının tanığı olarak yer alır. Masumiyet ve sorgulama halinde olan çocuklar hem anlatıcıyı yansıtır hem de okuyucuyu hikayeye dahil eder.

Hikayelerde aile içi ilişkilerin geçtiği zaman ve mekanlar da önemlidir. Doğa, sis, orman, gece, yağmur gibi motifler hikayelerdeki duygusal atmosferi destekler. Ailede iletişimsizlik, aidiyet, yalnızlık gibi temalar yazarın dünyasında hem bireysel hem de toplumsal kırılmaların metaforudur. Özellikle baba karakterinin evde suskun oluşu ve dış dünyadaki kırılğanlığı arasındaki ilişki bireyin içsel boşluklarına dair çarpıcı görüntüler verir.

Faruk Duman'ın aile kavramına bakışı bireysel deneyimlerin dışında toplumsal değişimlerin, ideolojik yönelimlerin, tarihsel süreçlerin aile üzerindeki etkilerini de yansıtır. Sembolik anlatılan devrimci bir baba, ekonomik sıkıntı çeken aile bireyleri sadece karakter özelliği olmaktan çok dönemin ruhunu da yansıtır.

Tüm bu tespitlere dayanarak Faruk Duman'ın hikayelerinde aile; durağan olmayan, idealize edilmemiş, dönüşen, çatışan, yeniden inşa edilen bir yapı olarak karşımıza çıkar. Aile bireyleri bu yapının içinde yalnız, kırılğan, bazen mücadele bazen de teslimiyet yolunu seçen karakterlerdir. Yazar aileyi klasik Türk öykücülüğünün sınırlarının ötesine taşımış, daha derinlikli ve çağdaş bir zemine oturtmuştur.

Sonuç olarak yaptığımız bu çalışmada Faruk Duman'ın hikayelerinde aile kavramının çok boyutlu ele alındığını, toplumsal rollerden bireysel hayal kırıklarına uzanan geniş bir bakış açısıyla anlatıldığını söyleyebiliriz. Elde ettiğimiz veriler Türk hikayeciliğinde aile temasının çağdaş bir biçimde yeniden yorumlanabileceğini göstermesi açısından da önemlidir. Faruk Duman'ın edebi kişiliği yalnızca dilsel, biçimsel düzlemde değil tematik derinlik açısından da incelenmeye , üzerinde yeni çalışmalar yapılmaya değer zenginliktedir.

KAYNAKÇA

- Aslan, Behiye. *Faruk Duman'ın Romanlarında Büyülü Gerçekçilik. Yüksek Lisans Tezi.* Şanlıurfa: Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2024.
- Atlı, Ferda. «Aile Kavramının Ağaoğlu Romanlarındaki Akisleri.» *Muhafazakar Düşünce Dergisi*, no. 31 (2012): 177-198.
- Bacaksız, Haluk. *Mehmet Akif Ersoy'da Aile Toplum ve İnsan. Yüksek Lisans Tezi.* Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008.
- Beyaz, Merve. *Faruk Duman'ın Romanlarında Postmodernizm Etkisi. Yüksek Lisans Tezi.* Muğla: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2024.
- Buğan, Neslişah. *Reşat Nuri Güntekin'in Hikayelerinde Kadın ve Aile. Yüksek Lisans Tezi.* Edirne: Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2023.
- Celayır, Nur Sümeyye. *Faruk Duman'ın Öykülerinde Doğa Algısı. Yüksek Lisans Tezi.* Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2022.
- Duman, Faruk. *Adasız Deniz Ve Aperitifler/ Defterden Notlar.* İstanbul: Can Yayınları, 2010.
- . *Alkarısı.* İstanbul: Ayrikotu, 2023.
- . *Av Dönüşleri.* İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2022.
- . *Baykuş Virane Sever.* İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2023.
- . *Doğa Betiği.* İstanbul: Kırmızı Kedi, 2019.
- . *İncir Tarihi.* İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2022.
- . *Kaptan Kanca'nın Bir Macerası ve Öbür Yeni Öyküler.* İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2019.
- . *Kargasabunu.* İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2023.
- . *Keder Atlısı.* İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2023.
- . *Kedi'çin Masallar.* İstanbul: Notos Kitap Yayınevi, 2010.
- . *Köpekler İçin Gece Müziği.* İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2022.
- . *Nar Kitabı.* İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2022.
- . *Piri Kayıp Denizler Üzerine Bir Anımsama.* İstanbul: Can Yayınları, 2003.

- . *Sencer ile Yusufçuk*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2023.
- . *Seslerde Başka Sesler*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2022.
- . *Sus Barbatus! 1*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2022.
- . *Sus Barbatus! 2*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2022.
- . *Sus Barbatus! 3*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2022.
- . *Tom Sawyer'ın Kitap Okuduğu Kulübe*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2022.
- . *Ve Bir Pars, Hüzünle Kaybolur*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2022.
- . *Yazmalı Defter*. İstanbul: Alakarga Yayıncılık, 2017.
- . *Zeytin Taneleri Birbirine Çarpıyor Toplu Öyküler*. İstanbul: Hep Kitap, 2019.
- Eyan, Bilginç. *Faruk Duman'ın Öykü ve Romanlarında apı ve İzlek. Doktora tezi*. Ardahan: Ardahan Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, 2023.
- «Faruk Duman "Sus Barbatus" Üzerine.» *Edebiyat Konuşmaları- Mevsim Bahar Olunca*. tarih yok.
- «Faruk Duman.» *Edebiyat Söyleşileri*. Prod. TRT 2. 56. Bölüm.
- «Faruk Duman.» *Yazarlar Konuşursa 37*. tarih yok.
- «Faruk Duman- Av Dönüşleri.» *Deniz Yüce Başarır İle Kitapça*. 2000.
- «Faruk Duman'la Öykümüzün Yüzyılı.» *Tarih Edebiyat Sanat Kütüphanesi*. tarih yok.
- Gülsoy, Murat. *Büyübozumu: Yaratıcı Yazarlık Kurmacanın Bilinen Sırları ve İhlal Edilebilir Kuralları*. İstanbul: Can Çağdaş, 2023.
- Güncel Türkçe Sözlük*. tarih yok.
- Rıfat, Mehmet. *Göstergebilimin ABC'si*. İstanbul: Say Yayınları, 2019.
- Şahan, Kayhan. *Bir Garip Duygu Sözlüğü 1. Yeni Türk Şiiri Duygu Atlası*. Çanakkale: Paradigma Akademi, 2023.
- Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü-Faruk Duman*. tarih yok.
- Yivli, Oktay. *Öykü Nasıl Okunur Modern Öykü ve Yöntem*. Ankara: Günce Yayınları, 2019.
- Yücel, Büşra. *Faruk Duman'ın Romanlarının ve Öykülerinin İlkörneksel (Arkeipsel) İnceleme Tekniğiyle Tahlili. Yüksek Lisans Tezi*. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2024.

EKLER

EK-1:

Type	Rank	Freq	Range	NormFreq
bir	1	6795	10	37.595.441
bu	2	2628	10	14.540.224
o	5	1738	10	9.616.023
sonra	6	1393	10	7.707.204
ama	7	1144	10	6.329.534
gibi	8	1141	10	6.312.936
zaman	10	1051	10	5.814.983
ben	13	788	9	4.359.854
dedi	14	767	9	4.243.665
diye	15	675	10	3.734.646
için	16	673	10	3.723.581
çok	17	650	10	3.596.326
içinde	18	622	10	3.441.408
böyle	19	578	10	3.197.964
öyle	20	567	10	3.137.103
daha	21	545	10	3.015.381
yine	21	545	10	3.015.381
her	23	538	10	2.976.652
şey	24	471	10	2.605.953
vardı	26	423	10	2.340.378
bunu	27	409	10	2.262.919
kadar	28	399	10	2.207.591
onu	28	399	10	2.207.591
nasıl	30	397	9	2.196.525
böylece	31	365	10	2.019.475
var	32	351	10	1.942.016
babam	33	345	9	1.908.819
hiç	34	333	9	1.842.426
onun	35	332	10	1.836.893
uzun	36	327	10	1.809.229
biraz	37	325	10	1.798.163
belki	38	322	10	1.781.565
bana	39	320	9	1.770.499
dedim	40	316	9	1.748.368
annem	42	289	9	1.598.982
hem	43	287	10	1.587.916

artık	44	285	10	1.576.851
beni	45	282	9	1.560.252
önce	47	272	10	1.504.924
değil	48	269	10	1.488.326
bile	49	256	10	1.416.399
sanki	50	252	10	1.394.268
başka	51	248	10	1.372.137
kendi	52	244	10	1.350.006
biri	54	238	10	1.316.809
yok	55	234	10	1.294.677
olur	56	232	10	1.283.612
gün	57	229	10	1.267.013
yeni	58	224	10	1.239.349
benim	59	217	9	1.200.620
oldu	60	214	9	1.184.021
sen	62	209	10	1.156.357
yani	63	205	10	1.134.226
hemen	64	203	10	1.123.160
ona	66	200	10	1.106.562
şimdi	67	196	10	1.084.431
adam	68	194	9	1.073.365
işte	69	193	10	1.067.832
iyi	70	191	10	1.056.767
gidip	71	189	9	1.045.701
elbette	72	188	10	1.040.168
birlikte	73	187	10	1.034.635
tabii	74	185	9	1.023.570
orada	75	184	10	1.018.037
gece	76	183	10	1.012.504
hep	77	181	10	1.001.439
ile	78	180	10	995.906
neden	79	179	10	990.373
iki	80	175	9	968.242
zaten	80	175	10	968.242
kar	82	174	10	962.709
kadın	83	173	9	957.176
küçük	83	173	10	957.176
eski	85	170	10	940.578
babamın	86	169	9	935.045
burada	87	167	9	923.979
yağmur	88	165	10	912.914
önünde	89	162	9	896.315
kız	90	160	10	885.250
su	91	158	10	874.184
sırada	91	158	10	874.184
doğru	93	157	10	868.651

olduğunu	95	156	10	863.118
bütün	96	154	10	852.053
baktı	97	152	9	840.987
altında	98	149	10	824.389
güzel	98	149	10	824.389
kalkıp	98	149	9	824.389
biz	101	148	10	818.856
kaptan	101	148	6	818.856
başını	103	147	8	813.323
gelip	104	146	10	807.790
kim	104	146	9	807.790
üzerinde	104	146	10	807.790
iyice	107	144	10	796.725
geldi	108	143	9	791.192
içinden	108	143	10	791.192
demmişti	110	140	9	774.593
büyük	111	138	10	763.528
sesler	112	136	9	752.462
yere	112	136	10	752.462
eve	114	135	9	746.929
çocuk	114	135	9	746.929
bunlar	116	134	10	741.396
göz	117	133	10	735.864
işte	117	133	9	735.864
arada	119	132	10	730.331
olurdu	120	131	9	724.798
sanırsın	120	131	8	724.798
çıkıp	120	131	9	724.798
hiçbir	123	130	10	719.265
öbür	123	130	10	719.265
ansızın	125	129	9	713.732
arasında	125	129	10	713.732
gerçi	125	129	9	713.732
sonunda	125	129	10	713.732
bunun	129	128	10	708.200
ses	129	128	10	708.200
yeniden	129	128	9	708.200
birden	132	127	9	702.667
bizim	133	126	10	697.134
hava	133	126	10	697.134
içine	133	126	10	697.134
olsa	133	126	10	697.134
kanca	137	125	5	691.601
olmuş	138	124	10	686.068
tuhaf	138	124	8	686.068
at	140	123	9	680.536

durup	140	123	10	680.536
başladı	142	122	9	675.003
yerde	143	120	10	663.937
bize	144	119	10	658.404
şeyler	144	119	9	658.404
ağır	146	117	8	647.339
yer	146	117	10	647.339
başına	148	115	10	636.273
gördüm	148	115	9	636.273
kara	148	115	9	636.273
olsun	148	115	9	636.273
elinde	152	114	9	630.740
sabah	154	113	10	625.207
yoktu	154	113	9	625.207
ormanın	156	111	9	614.142
neredeysse	157	110	9	608.609
az	158	107	10	592.011
iri	158	107	10	592.011
olacak	158	107	10	592.011
usul	161	106	7	586.478
gözlerini	162	105	9	580.945
olup	162	105	10	580.945
annemin	164	104	9	575.412
bundan	164	104	9	575.412
derin	164	104	9	575.412
olduğu	164	104	9	575.412
uzak	164	104	10	575.412
çünkü	164	104	10	575.412
önüne	164	104	10	575.412
bilir	171	103	10	569.879
diyor	171	103	8	569.879
dönüp	171	103	10	569.879
senin	171	103	10	569.879
yalnızca	171	103	10	569.879
bunları	176	102	8	564.347
evde	176	102	9	564.347
pek	176	102	10	564.347
söz	176	102	10	564.347
yol	176	102	10	564.347
göre	182	101	10	558.814
macerası	182	101	6	558.814
sesi	182	101	10	558.814
alıp	185	100	9	553.281
evin	185	100	9	553.281
birbirine	187	99	10	547.748
insan	187	99	9	547.748

kendini	187	99	10	547.748
üstünde	187	99	10	547.748
an	191	98	10	542.215
yaz	191	98	10	542.215
zürafa	191	98	2	542.215
Allah	195	97	8	536.683
evet	195	97	9	536.683
ak	197	94	9	520.084
ayak	197	94	9	520.084
beyaz	197	94	10	520.084
seni	197	94	9	520.084
sis	197	94	10	520.084
değildi	202	93	9	514.551
kokusu	202	93	10	514.551
kapıyı	204	92	8	509.018
tek	204	92	10	509.018
bizi	206	91	10	503.486
olarak	206	91	9	503.486
ulan	206	91	9	503.486
vakit	206	91	8	503.486
amca	211	90	5	497.953
gel	211	90	9	497.953
aynı	213	89	10	492.420
ağaç	213	89	10	492.420
gelir	213	89	9	492.420
gitti	213	89	9	492.420
hayvan	213	89	9	492.420
üzerine	213	89	9	492.420
görünce	219	88	9	486.887
korkunç	219	88	9	486.887
son	219	88	10	486.887
yüzden	219	88	9	486.887
öyküler	219	88	6	486.887
derdi	224	87	9	481.354
el	224	87	9	481.354
üstüne	224	87	10	481.354
belli	227	86	9	475.822
dışarıya	227	86	8	475.822
hayır	227	86	10	475.822
yorgun	227	86	10	475.822
gerçekten	232	85	9	470.289
şeyi	232	85	10	470.289
ev	234	84	9	464.756
kan	234	84	10	464.756
rüzgâr	234	84	9	464.756
bak	238	83	9	459.223

geliyordu	238	83	9	459.223
kendine	238	83	10	459.223
koca	238	83	9	459.223
ışık	238	83	9	459.223
birer	244	82	10	453.690
kapı	244	82	9	453.690
gibiydi	246	81	5	448.158
olmaz	246	81	9	448.158
yanına	246	81	9	448.158
baba	249	80	8	442.625
aldı	250	79	9	437.092
kimi	250	79	10	437.092
ondan	250	79	10	437.092
yüzü	250	79	9	437.092
üç	250	79	9	437.092
toprak	255	78	10	431.559
çıktı	255	78	10	431.559
bakalım	257	77	9	426.026
hatta	257	77	10	426.026
ilk	257	77	10	426.026
karanlık	257	77	9	426.026
kimse	257	77	9	426.026
oysa	257	77	9	426.026
tam	257	77	9	426.026
türlü	257	77	10	426.026
giderdi	265	76	9	420.494
şu	265	76	9	420.494
atın	269	75	9	414.961
belirsiz	269	75	10	414.961
gelmiş	269	75	9	414.961
nereden	269	75	9	414.961
olmuştu	269	75	9	414.961
soğuk	269	75	10	414.961
yanında	269	75	8	414.961
kapının	276	74	8	409.428
taş	276	74	9	409.428
ağaçların	278	73	10	403.895
başında	278	73	9	403.895
buna	278	73	9	403.895
demiş	278	73	8	403.895
derken	278	73	10	403.895
duruyordu	278	73	9	403.895
düşündüm	278	73	9	403.895
dışarıda	278	73	7	403.895
geliyor	278	73	9	403.895
kalmış	278	73	10	403.895

onlar	278	73	9	403.895
recep	278	73	4	403.895
sana	278	73	8	403.895
sesleri	278	73	9	403.895
teyze	278	73	7	403.895
yavaş	278	73	9	403.895
yaşlı	278	73	9	403.895
çıkarc	296	72	10	398.362
ağacın	297	71	10	392.829
can	297	71	10	392.829
elini	297	71	9	392.829
gözleri	297	71	9	392.829
insanın	297	71	9	392.829
iş	297	71	8	392.829
insan	297	71	8	392.829
kış	297	71	10	392.829
neyse	297	71	10	392.829
yalnız	297	71	10	392.829
kırmızı	307	70	10	387.297
onları	307	70	10	387.297
yoksa	307	70	9	387.297
birkaç	310	69	10	381.764
yana	310	69	9	381.764
yerine	310	69	9	381.764
çıkardı	310	69	9	381.764
ancak	314	68	9	376.231
ara	314	68	10	376.231
devam	314	68	10	376.231
gerek	314	68	10	376.231
diyorum	319	67	4	370.698
kedi	319	67	10	370.698
kitabı	319	67	7	370.698
süre	319	67	10	370.698
başlamıştı	324	66	8	365.165
gerçek	324	66	10	365.165
içeriye	324	66	7	365.165
kadının	324	66	8	365.165
tutup	324	66	10	365.165
boş	329	65	8	359.633
kızı	329	65	9	359.633
kızın	329	65	8	359.633
nar	329	65	7	359.633
sessiz	329	65	9	359.633
demek	334	64	9	354.100
kendimi	334	64	9	354.100
ellerini	336	63	9	348.567

geçip	336	63	9	348.567
havada	336	63	9	348.567
korkuyla	336	63	10	348.567
kuşkusuz	336	63	10	348.567
ortasında	336	63	9	348.567
acı	342	62	9	343.034
kuş	342	62	9	343.034
nedenle	342	62	5	343.034
yüzüne	342	62	9	343.034
gelirdi	346	61	9	337.501
ince	346	61	8	337.501
renk	346	61	10	337.501
anladım	350	60	8	331.969
etti	350	60	9	331.969
fark	350	60	10	331.969
hoş	350	60	10	331.969
koku	350	60	10	331.969
orman	350	60	9	331.969
uzakta	350	60	9	331.969
varmış	350	60	9	331.969
akşam	360	59	8	326.436
açık	360	59	9	326.436
birini	360	59	9	326.436
devasa	360	59	10	326.436
koyu	360	59	9	326.436
yandan	360	59	9	326.436
iyi	366	58	9	320.903
oturup	366	58	9	320.903
siz	366	58	8	320.903
aslında	369	57	8	315.370
birinde	369	57	9	315.370
geri	369	57	8	315.370
hayal	369	57	9	315.370
münir	369	57	1	315.370
zavallı	369	57	9	315.370
diyerek	375	56	6	309.837
ele	375	56	10	309.837
sencer	375	56	3	309.837
sesini	375	56	9	309.837
tüm	375	56	7	309.837
zamanlarda	375	56	8	309.837
baktım	381	55	8	304.305
gizli	381	55	9	304.305
görünüyordu	381	55	7	304.305
karşı	381	55	10	304.305
oluyor	381	55	8	304.305

teyzem	381	55	4	304.305
çocuklar	381	55	8	304.305
dünya	389	54	9	298.772
efendi	389	54	6	298.772
gecenin	389	54	10	298.772
geçti	389	54	9	298.772
keder	389	54	7	298.772
keresinde	389	54	9	298.772
kısa	389	54	10	298.772
yerden	389	54	9	298.772
av	398	53	8	293.239
kendisi	398	53	10	293.239
lala	398	53	1	293.239
olan	398	53	10	293.239
sık	398	53	9	293.239
sırtına	398	53	8	293.239
vardır	398	53	10	293.239
alır	405	52	10	287.706
aman	405	52	8	287.706
ağaçlar	405	52	10	287.706
inip	405	52	10	287.706
İstanbul	405	52	10	287.706
ormanda	405	52	9	287.706
bilmem	413	51	9	282.173
günlerde	413	51	10	282.173
odanın	413	51	9	282.173
rengi	413	51	9	282.173
tatlı	413	51	9	282.173
zamanlar	413	51	10	282.173
şöyle	413	51	9	282.173
aşağıya	420	50	5	276.640
babası	420	50	9	276.640
başı	420	50	10	276.640
döndü	420	50	7	276.640
güçlü	420	50	8	276.640
kötü	420	50	9	276.640
kır	420	50	6	276.640
usulca	420	50	9	276.640
yüzünü	420	50	9	276.640
altına	429	49	9	271.108
bence	429	49	6	271.108
geyik	429	49	5	271.108
geçmiş	429	49	10	271.108
gözlerinin	429	49	9	271.108
herkes	429	49	9	271.108
yusufçuk	429	49	3	271.108

açtı	436	48	8	265.575
babama	436	48	9	265.575
babamı	436	48	8	265.575
bazen	436	48	6	265.575
bunların	436	48	9	265.575
suyun	436	48	10	265.575
sıcak	436	48	9	265.575
yerinde	436	48	10	265.575
yoktur	436	48	9	265.575
yüzünde	436	48	9	265.575
çavuş	436	48	2	265.575
arasına	447	47	9	260.042
baykuş	447	47	7	260.042
durdu	447	47	5	260.042
içeri	447	47	9	260.042
İhsan	447	47	2	260.042
kitap	447	47	8	260.042
sırtında	447	47	9	260.042
yüz	447	47	10	260.042
yılan	447	47	6	260.042
çıkış	447	47	9	260.042
almış	457	46	9	254.509
arasından	457	46	10	254.509
bunca	457	46	9	254.509
diyorsun	457	46	3	254.509
duman	457	46	10	254.509
dururdu	457	46	9	254.509
düşündü	457	46	6	254.509
ediyordu	457	46	9	254.509
genç	457	46	9	254.509
John	457	46	6	254.509
Kenan	457	46	3	254.509
oluyordu	457	46	8	254.509
sözgelimi	457	46	9	254.509
varsa	457	46	9	254.509
Zeynel	457	46	2	254.509
çevresinde	457	46	10	254.509
arzu	473	45	5	248.976
biçimde	473	45	10	248.976
bununla	473	45	10	248.976
buz	473	45	9	248.976
ceviz	473	45	8	248.976
eder	473	45	10	248.976
evimizin	473	45	7	248.976
fazla	473	45	8	248.976
gider	473	45	8	248.976

sever	473	45	6	248.976
toprağın	473	45	9	248.976
yola	473	45	9	248.976
adamın	486	44	8	243.444
ayakta	486	44	10	243.444
başlar	486	44	7	243.444
değildir	486	44	9	243.444
hafifçe	486	44	9	243.444
hele	486	44	8	243.444
ormana	486	44	10	243.444
ortaya	486	44	8	243.444
sessizce	486	44	9	243.444
asılı	495	43	9	237.911
atlısı	495	43	4	237.911
buraya	495	43	9	237.911
gerekir	495	43	5	237.911
horla	495	43	1	237.911
kalmıştı	495	43	9	237.911

EK-2: FARUK DUMAN'LA RÖPORTAJ

T.B.: Hikâyelerinizde baba karakterinde güçlü-güçsüz, devrimci-çaresiz, evde kötü-dışarda iyi gibi zıtlıklar var. Bunun sebebi nedir?

F.D.: Bu bütünüyle insan gerçeği ile ilgili. Sanırım baba karakterlerin benim yazılarımda tek bir biçimi yok, var olanlar da tek bir yönelime sahip değil. İnsan her gün aynı değildir diye düşünüyorum.

T.B.: Hikâyelerinizde anneyi; güzel yemek yapan ama özellikle tatlı konusunda usta, güzel reçeller yapan biri olarak anlatıyorsunuz bunun özel bir sebebi var mı?

F.D.: Aynı biçimde, bütün anneler de aynı değil, sanırım annelerde kendi annemden izler vardır.

T.B.: Faruk Bey anneniz koruyucu mu yoksa deneyim kazanmanıza müsaade edecek karakterde miydi açıklar mısınız?

F.D.: Annem yazı yazmamı hep desteklemiştir.

T.B.: Baba karakteri hikâyelerinizde birçok yerde karşımıza bıyıklı olarak çıkıyor bunun sebebi nedir?

F.D.: Baba karakterleri çocukluk mahallemden, demiryolu lojmanlarından gelir.

T.B.: Hikâyelerinizde teyze karakteri çok samimi, sevilen, yolu beklenen, eğlenceli, becerikli biri olarak anlatılıyor. Teyzeniz var mı, anlattıklarınızı hayatınızdan etkilenerek mi yazdınız yoksa kurmaca mıdır?

F.D.: Teyze, hala, dayı gibi yan karakterlerin çoğu kurgusaldır. Birbirlerini anımsatması herhalde onları öyle yazmaktan hoşlanmamdır.

T.B.: Hikâyelerinizde amca karakterini çapkın, âşık, sarhoş gibi kelimelerle anlatıyorsunuz. Oluşturduğunuz amca karakteriyle ilgili biraz bilgi verir misiniz.

F.D.: Amca karakterleri de aynı biçimde kurgusaldır. Yani o kişiyle ilgili, o öyküyle ilgilidir. Gerçek hayattan izler taşımaz.

T.B.: Hikâyelerinizde anne çilekeş ve bütün eksikliklerine rağmen mutlu olan, baba ise tüm sahip olduklarına rağmen mutsuz olan biri olarak karşımıza çıkıyor. Hikâyelerinizdeki bu zıtlıkları yazarken mi öncesinde mi oluşturuyorsunuz?

F.D.: Öykünün konusuna, yani olay örgüsüne göre karakterler oluşur. Tek bir anne ya da baba tanımı olarak düşünemem.

T.B.: Hikâyelerinizi çocukluk anılarınızla süsleyerek yazıyorsunuz. Maceralı, mutlu bir çocukluk geçirmek sizi yazmaya yönlendirmiş olabilir mi?

F.D.: Olabilir. Ama yine de beni yazmaya iten, kitaplar olmuştur. Teşekkürler.